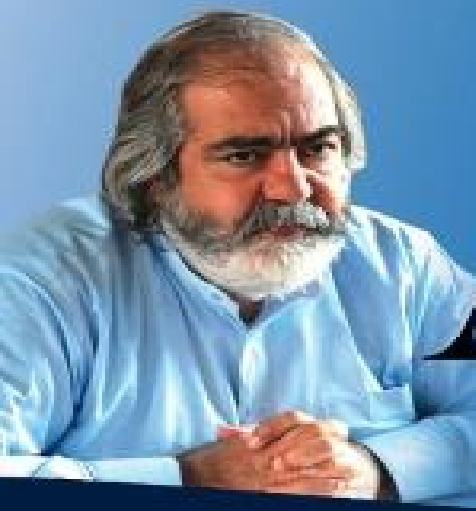

MEHMET ALTAN

MARKSİST

LİBERAL

HEMEN KİTAP

MARKSİST LİBERAL

MEHMET ALTAN

HEMEN KİTAP

HEMEN KİTAP - 15
MARKSİST LİBERAL
MEHMET ALTAN
Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni: Zana HOCAOĞLU
Yayın Koordinatörü: Mehmet DEMİRKAYA
Editör: Sabahattin ŞEN
Kapak ve Mizanpaj: Özgür YURTTAŞ
2. Baskı: Eylül 2007
3. Baskı: Ocak 2012
HEMEN KİTAP SİS Yayıncılık Ltd. Şti'nin
tescilli markasıdır
HEMEN KİTAP
Merkez: Giyimkent Sitesi D 6 Blok / 59
No: 77-78 Esenler / İstanbul
Tel: (212) 659 58 61 - 62
Fax: (212) 659 02 51
www.hemenkitap.com
e-mail: info@hemenkitap.com

Mehmet Altan

Ocak 1953'de Ankara'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1979 yılında İstanbul İktisadi Ticari İlimler Akademisi'nden mezun olduktan sonra 1979 yılında Lisansüstü ve doktora eğitimi için Fransa'ya gitti.

Paris I. Pantheon Sorbonne Üniversitesi'nde, Türkiye-IMF ilişkilerini inceleyen çalışmasıyla 1980 yılında uzman, Türkiye'nin ABD ve SSCB ile ilişkilerini inceleyen teziyle de iktisat doktoru unvanı aldı.

Yüksek öğrenimi sırasında özel bir şirkette ve Türk Haberler Ajansı'nda çalıştı. Doktora eğitimi sırasında ise çeşitli gazetelerde yazılar yazdı. Cumhuriyet Gazetesi'nin Paris muhabirliğini yaptı. 1985 yılında Paris'te yazdığı denemeleri Kanatlı Karınca adlı kitapta topladı. Akademi Kitabevi Deneme Ödülünü alan bu kitaptan sonra, tezinden esinlenerek yazdığı Süperler ve Türkiye adlı bilimsel çalışması yayımlandı.

1984 yılında Türkiye'ye döndükten sonra Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.'de planlama uzmanı olarak çalıştı. 1986 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne yardımcı doçent olarak girdi. 1987'de doçent, 1993'de profesör oldu. Mehmet Altan halen İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Politikası Anabilim Dalı'nda öğretim üyeliği görevinin yanı sıra, 1987 yılından 2006 yılı Kasım ayına kadar Sabah Gazetesi'nde, o tarihten 2012 yılının ocak ayına kadar da Star Gazetesi'nde başyazar olarak köşe yazıları yazdı. Mehmet Altan ayrıca aylık Infomag ve haftalık Businessweek dergilerinde de yazılar yazmaktadır.

Mehmet Altan'ın Yayımlanmış Kitapları:

1. Kanatlı Karınca, Nisan Yayınları 1985
2. Süperler ve Türkiye, AFA Yayınları 1986
3. Marks'tan Sevgilerle, Güneş Yayınları 1989
4. Darbelerin Ekonomisi, AFA Yayınları 1990
5. Matadorun Ölümü, Nisan Yayınları 1992
6. Kapitalizm Bu Köye Uğramadı, AFA Yayınları, 1994
7. Amerikan Rapsodisi, Can Yayınları, 2000
8. Esir Çocuklar Cehennemi, Birey Yayınları, 2001
9. Köylüler Ne Zaman Manşet Olur, Zaman Kitap, 2001
10. Birinci Cumhuriyet Üzerine Notlar, Birey Yayınları, 2001
11. On Yıl Önce Bugün, İyiadam Yayınları, 2002
12. Kıbrıs Diye Bir Ada, Gündem Yayınları, 2003
13. Kırık Düşler Ülkesi, İyiadam Yayınları, 2003
14. Marksist Liberal, İthaki Yayınları, 2003
15. II. Cumhuriyet Demokrasi ve Özgürlükler, Birey Yayınları, 2004
16. Ertelenmiş Hayatları Geri Verin, Can Yayınları, 2004
17. Hiçbir Şey Değişmiyorsa, Can Yayınları, 2004
18. Bir Gecelik Aşklar Nereye Gider, Can Yayınları, 2004
19. Kırık Düşler Ülkesi, Can Yayınları, 2004
20. Bürokrasi mi, Burjuvazi mi? Liman Yayınları, 2004
21. Heykeller Sevişir mi? Can Yayınları, 2005
22. Darbelerin Ekonomisi, Hemen Kitap, 2006

23. Kürtler Şeytan Soyundan mı? Hemen Kitap, 2006
24. Eğrisiyle Doğrusuyla Ak Parti, Hemen Kitap, 2007
25. Milliyetçilik ve Çeteler, Hemen Kitap, 2008
26. Kürt Sorununu İnsanileştirmek, Hemen Kitap, 2008
27. İkinci Cumhuriyet'in Yol Hikayesi, Hayy Kitap, 2008
28. Puslu Demokrasi&Ergenekon Güncesi, Etkileşim Yayın-ları, 2009
29. Kent Dindarlığı, Timaş Yayınları, 2010
30. Sarayı Yıkalım, Hayy Kitap, 2010
31. Muş'ta Meryem Olmak, Etkileşim Yayınları, 2011

ÖNSÖZ

Hayat nasıl değişir?

Feodal beylerin hakimiyetindeki elle döndürülen değirmenlerden, bireyin özerkleştiği bilgi çağına nasıl geldik?

Bu değişimin sihri ne?

Veya...

Zamanın ruhu nasıl yakalanır?

Tarihin temposu nasıl anlaşılır?

İnsanlık serüveninin değişimi nasıl izlenir?

Karl Marks, bir felsefeci olarak sürekli aradığı bu soruların cevabını sonunda bulmuş.

Bakmış...

İnsanın doğa ile ilişkisi her şeyi belirliyor.

Çalışma aleti ne ise...

Hangi düzeydeyse, toplumsal ilişkileri de o belirliyor.

Henüz su değirmeni aşamasındaysan... Çalışma aleti elle döndürülen değirmen ise...

Üretim biçimini kaba kol gücünün enerjisi şekillendiriyorsa...

Toplumsal yapı da feodal ilişkileri aşamıyor.

Bir yanda feodal beyler, diğer yanda köleler oluşuyor.

Kol gücüne dayalı değirmen tüm toplumsal resmi de şekillendiriyor.

Değişimin tılsımını teknoloji oluşturuyor.

Çalışma teknikleri değişince hayat da değişiyor.

Bugün insan beynini model alan bilgisayarlar var.

Çalışma aleti insan beyninin bir çok işlevine hakim bilgisayar olunca...

Yaşam da “insan odaklı” hale geliyor.

Enerjiyi kaba kol gücü oluşturuyor ve el değirmenleri hayata yol veriyorsa orada beyler ve köleler ortaya çıkıyor... Feodal hukuk ve anlayışı egemen oluyor.

Yok, enerji kaynağı çeşitlenmiş, insan doğa ilişkisi beyin modeli üzerinden tanzim edilmeye başlanmışsa, hayatın efendisi de insanın kendisi oluyor.

Hayata üretim ilişkileri...

Üretim ilişkilerinin değişimi üzerinden bakıyorsanız...

İnsanın doğa ile ilişkisi değişince...

İnsanın çalışma aleti değişince...

İnsanların birbirleriyle ilişkilerinin, hukuktan siyasete örgütlenme anlayışlarının değiştiğine inanıyorsanız...

Böyle bir değişim ölçünüz var ise... Siz Marksistsiniz.

Hayatı, yaşam değişimini Marksist bir yöntemle izliyorsunuz.

Liberalizm ise...

Kapitalizmin doğum sancıları sırasında...

İnsanı mutlak monarşinin yakıcı kudretine karşı koruma çabasından doğmuş.

Devlete karşı bireyi öne almış.

Bir yandan ekonomik...

Öte yandan siyasal hakların pekişmesinin savaşımını vermiş.

Ekonomik özgürlükler olmadan bireyin siyasal özgürlüklerinin olamayacağını görmüş.

Piyasa ekonomisinin toplumsal zenginliğin öz suyu olduğunu keşfetmiş... Doğal kaynakların en verimli kulanımının rekabetten geçtiğini anlamış.

Refahın reçetesini piyasa ekonomisinde bulmuş.

Yirminci Yüzyıl...

Burjuva sınıfı ile proletarya arasındaki çatışmalarla geçti.

Sovyetler'in varlığı ve ekonomik algısı ile liberal piyasa yaklaşımı yarıştı...

Merkezi planlama ile piyasa ekonomisi rüşt ispatına girişti.

Sovyetler'in çökmesi ile piyasa ekonomisi alternatifsiz kaldı ve bilimselleşti.

Sanayileşme dönemi bitiyor... Ulus-devlet dönüşüyor... Sosyolojik yapı değişiyor...

Marksizm ve liberalizm çatışırken, şimdi benzerlikleri öne çıkmakta.

Marksizm'de hümanizma var... Liberalizm'de de bireyin üstünlüğü.

İkisi de mümkün olduğunca "az devlet" peşinde.

Bu yeniçağ aynı zamanda yeni bir sentez çağı.

Marksizm ile liberalizmi evlendirecek bir çağ.

1986-2007 yılları arasındaki yazılarımdan, konuya yönelik yapılan seçmeler sonucu oluşan bu kitap, yaşamın akışındaki değişim ve dönüşümü Marksist bir yöntemle ele alan ve piyasa ekonomisini de zenginleşmenin tek gerçek reçetesi olarak kabul eden bir anlayışın ürünü.

Hayata bakarken Marksist...

Ekonomiye bakarken liberal...

Yaşamı kavramaya çabalarken de Marksist-liberal...

Bu kitaba yaptığı editöryal katkıları için dostum Sabahattin Şen'e teşekkür ederim...

Mehmet Altan

Kapitalizm Sonrası Toplumu Algılamayınca

Ünlü profesör Peter Drucker, “Kapitalizm Sonrası Toplum” adlı kitabının “ulus-devletten mega-devlete” başlıklı bölümünde, Türkiye’nin bugünkü durumuna da ışık tutan şu anlatımı yapar:

“Politik yapı ve politikada da yeni bir “post” döneme, egemen devletin sonrasına geçiyoruz. Yeni kuvvetleri artık tanıdık; bunlar son dört yüz yıl boyunca politik yapıya ve politikaya hükmetmiş olan kuvvetlerden oldukça farklıdır.

Yeni talepleri de biliyoruz; bunların bir kısmını, belki çoğunu formüle edebiliriz. Ama yanıtları, çözümleri ve yeni bütünleşmeleri henüz bilmiyoruz.

Sahnedeki aktörler, politikacılar, diplomatlar, bürokratlar, politik bilimciler ve politik yazarlar, toplumda ve toplumsal yapıda olduğundan daha fazla dünün terimleriyle konuşuyor ve yazıyorlar. Ve genel olarak bir tavır almak zorunda oldukları için dünün gerçeklerinden yola çıkarak ve dünün varsayımlarına dayanarak davranıyorlar.”

Bu satırları okuyunca, ulus-devlet sonrasına yönelen “değişim”i değiştirilemeyecek bir “gerçek” olarak kabul edemeyen ve bu süreci göremeyenlerin son Körfez Krizi’nde nasıl Saddamcı kesildiklerini ve 29 OECD ülkesinin imzalaması beklenen “Çok Taraflı Yatırım Anlaşması” için Türk basınında ne tür haberlerle yorumlar yazdıklarını anımsadım.

Bu yaklaşımları, “dünün terimleriyle”, “dünün gerçekleri üzerine” kurulmuştu ne yazık ki...

Peter Drucker, ulus devletin nitelik değiştirme zorunluluğunu iki temel nedene bağlar. Bunlardan birincisi ulus devletin artık “parayı kontrol edememesidir.” Para hem elektronikleşti, hem de ulusötesi bir nitelik kazandı. Para akışının kontrolü ulus-devletlerin boyunu çoktan aştı..

İkinci temel neden ise, enformasyonu da artık ulus-devletin saptayamaması, kontrolden geçirerek istediği gibi yönlendirememesidir. Ulusa söylenen yalanların doğrusunu anında yabancı bir kaynaktan öğreniveriyorsunuz.

Para gibi enformasyon da yeni bir döneme geçti. Geçtiği için de çağı değiştiriyor...

Bu değişim geri çevrilemez. Tek çıkar yol ona uyum sağlayıp, o değişimden yararlanmaktır.

Türkiye'de pek kimsenin haberdar olmadığı, olsa da aldırmadığı ya da algılamadığı OECD'nin "Çok Taraflı Yatırım Anlaşması" da, ulusötesi hale gelen ve elektronikleşen paranın direkt yatırıma dönüşmesini küresel boyutta düzenlemeyi amaçlıyor.

Yatırımcılar arasındaki "yerli" ve "yabancı" ayrımını ortadan kaldırıyor. Tasarının kabulü halinde sermaye yatırıma yöneleceği vakit ulus devletlerin kısıtlamalarından

etkilenmeyecek. Yeryüzünde OECD'nin hazırladığı anlaşmanın kuralları dışında hiçbir kısıtlamaya tabi olmayacak.

Anlaşmayı imzalayınca beş yıl boyunca imzanızı geri çekemiyor ve yasadan yararlanan ülkenizdeki sermayeyi de on beş yıl boyunca faaliyetten men edemiyorsunuz.

Ulus-devlet kavramının hipnozundan henüz kurtulamayanlar bu yönelimi yadırgıyor. Çok Taraflı Yatırım Anlaşması'nın imzalanma süreci "yeni" ile "eski" arasında bir kol güreşi olarak geçecek. Konuyla ilgili gelişmeler bıçakların bilendiğini göstermekte...

Türkiye, Sanayi Devrimi'ni hem anlayamadığı hem de tamamlayamadığı için bu yeni dönemi ve onu doğuran dinamikleri algılamakta çok zorlanıyor.

Kendini "ilerici" sanan "köktendevletçiler" ise uluslararası sermayenin dönem dönem ilerici bir rol oynayabileceğini göremiyor.

Sermaye feodalizmi yıkıp, Sanayi Devrimi'ni başlatırken de devrimciydi. Fransız Devrimi'ni yapan burjuvazi, şimdi artık kendine dar gelen ulus-devlet kalıplarını da çatlatıyor. Mega devlete geçiyor.

Ulus-devlet bitiyor..

Ulus-devlet kavramlarıyla yeni dönemi ve değişimi anlamak mümkün değil...

Zaten bizdekiler de anlamayıp tartışmayıp sadece sövüyorlar...

OECD'nin hazırladığı "Çok Taraflı Yatırım Anlaşması" ulus-devletin yeni bir cenaze törenidir.

Bunun bir cenaze olduğunu yalnızca tarihe defnedilen ölü fark edemiyor.

Yeni Dünya Düzeni

Maalesef Türkiye yeryüzünü yakından izlemiyor.

En can alıcı gelişmeleri pas geçiyor.

Halbuki yakından izlenmeyen ve pas geçilen bu gelişmelerin her biri yeniden yapılanmakta olan dünyanın yapı taşlarını oluşturuyor.

Ve belki de, şimdi “alerji” toplayan Yeni Dünya Düze-ni’nin...

Yeni Dünya Düzeni, gücünü “siyasetten” değil, yeryüzündeki “ekonomik mekanizmadan” alan bir kavram.

Halbuki bizdeki yazılarda bu çok önemli yan ihmal ediliyor.

Kapitalist dünya düzenindeki yeni gelişmelerin ipuçları “ekonomik” olarak soruşturulmuyor.

Halbuki ipuçları gün geçtikçe çoğalmakta...

Ayrıca da, dünyadaki değişimler bir anda olmuyor. Zaman içinde bir bütünlüğe erişiyor.

Buna en güzel ve somut örnek Fransız Devrimi olabilir.

Fransız Devrimi, feodalitenin bittiğini ilan ediyordu, ama on altı yıldan önce oturmadı.

Halbuki, bugünkü tecrübelerimizle yeniden o dönemi yaşama imkanı olsa, “pazar için üretilen” ilk metanın ortaya çıkmasıyla feodalitenin çökmeye başladığını hemen anlayacaktık.

Ama gene de Fransız Devrimi gibi keskin bir dönemecin aşılması için on altı yıl gerekecekti.

Bugün geriye dönerek baktığımızda ise, “meta”nın bir yeni dönemin simgesi olduğunu saniye sektirmeden görmekteyiz.

Yeni Dünya Düzeni de böyle...

Sanayi sonrası toplumun bütün tomurcukları kendini hissettiriyor.

Bunun toplumsal olarak yerli yerine oturması ise, aynı Fransız Devrimi gibi

epey zaman alacak.

Biz hiçbir şeyin değişmediğini söylemek yerine, ekonomik kaynaklı değişimlerin daha iyi ve yakından izlenmesinden yanayız.

Çünkü dünya kapitalist sisteminin “para kazanma” biçiminin nasıl değiştiği ve dünyayı da nasıl değiştirdiği oralarda saklı.

Maastrich Antlaşması bir “tek Avrupa”nın temelini attı. Sınırları “tek bir sınır”, değişik paraları “tek bir para”, savunma gücünü “tek bir ordu”, gelirleri ve giderleri “tek bir bütçe”, içerisinde eritmeye koyuldu.

Böyle bir “küresel bütünleşme”, bir anlamda 1789 Devrimi’nin sonu anlamına geliyor.

1789 Devrimi’nin tüm sloganları eskidi. Ve fiilen yok oluyor.

Dünya bütünleşiyor, yenileşiyor ve özgürleşiyor.

Bütünleştiğine bir örnek, Kuzey Amerika Kıtası’ndan geldi.

ABD, Kanada ve Meksika aralarındaki “gümrük duvarlarını” kaldırıverdi.

363 milyonluk yeni ve tek bir pazar oluştu.

Bu aynı zamanda dünyanın muhtemel yeni yüzünün de bir parçasını daha tamamladı. Amerika’daki bu üçlü odak, Pasifik’te Japonya’nın öncülük ettiği bölge ve AB.

Özgürleşmeyi ise aktif nüfus içindeki “yarım gün” çalışanların çoğalması belgeliyor.

Örneğin, Fransa’da “tüm gün çalışmayanların” aktif nüfus içindeki oranı şimdiden yüzde 12,5’a erişmiş bulunuyor.

İnsanlar daha az çalışarak, zamanı daha özgür kullanmanın kapılarını aralıyor.

Üstelik, Fransız Hükümeti yeni çıkaracağı bir kanunla bu yarım gün çalışanların tüm sosyal güvencelerini “tam gün çalışanlar” gibi dikkate alacağını açıkladı.

Bütün bu değişikliğin temeli, dünya kapitalist sisteminin “kol gücüne” ihtiyaç bırakmayan ve sürekli rekabet içinde tırmanan yapısında saklı.

Sanayi sorunlarını aşan toplumların hizmet sektörüne ağırlık veren “sanayi

sonrası toplum” anlayışında saklı.

Tüm bunların ekonomik ipuçlarını ise, daha yakından izlemeliyiz.

Yeni Dünya Düzeni’ni kuracak olan bunlar çünkü...

Sol, Emperyalizm, İşkence...

Marksizm bir değişim bilimidir. Doğanın ve onun bir parçası olan toplumun nasıl değiştiğini anlamakta yol gösterir. Toplumsal dönüşümlerin keskin virajlarını kavramaya yardımcı olur.

Kavramların yaratıldığı şartlar içinde oluşan "içeriği" ile daha sonraki muhtemel değişikliklerini titizlikle incelemeyi sağlar. Marksist felsefenin yardımcılığından mahrumsanız, her şeyin nasıl ve neden değiştiğini anlamamanın yanı sıra "kavramların değişen içeriklerini" de fark etmemek gibi bir eksikliğe kurban gidebilirsiniz.

Her şey, özellikle de kavramlar, size ilk duyduğunuz andaki gibi donmuş kalmış gelebilir.

Çocukluktan ilk gençliğe geçişleri ya da alevli delikanlılıkları bundan otuz yıl önceye rastlayanlar muhakkak ki Türkiye'deki anti-emperyalist ve anti-Amerikan havayı solumuşlardır. Amerika, o zaman iktidardaki Süleyman Demirel'in Adalet Partisi'ni destekler, askerlerle flört ederdi. Sol'un da topyekün linç edilmesine el ovuştururdu.

Amerika ile Sovyetler arasındaki "Soğuk Savaş" dönemi, Ankara'nın "sol akımları" en büyük düşman ilân ederek, Amerikan yardımlarından nasiplenme kolaycılığını iyice kışkırtıyordu.

Hükümetler Amerikan yönetimine yakın durup, Türk solunu hain ilân ederek, beleşinden geçinme sevdasındaydılar.

Gencecik insanların katledildiği, sosyalist milletvekillerinin linç tertipleriyle karşılaştığı, kırmızı ışıkta gitar çaldığı için çocukların tutuklandığı, Lenin ile Atatürk'ü kompozisyon yarışmasında kıyasladığı için Gürbüz Şimşek gibi on beş yaşındaki çocuklara hayatın zindan edildiği bir dönemdi o. Sorumlusu ise Süleyman Demirel'di.

Halbuki, 1970'ler Türkiye'deki her türlü zorbalığa yeşil ışık yakan Amerika da dahil olmak üzere bütün dünyada değişim tomurcuklarının çatladığı ve çiçek açmaya yöneldiği yıllardı.

Bilgisayar hayata iyice nüfuz ediyor, yeryüzü ölçeğindeki sermayenin "sermaye birikim" modeli dönüşüyordu.

Sınırları kapatarak, içerde halka derme-çatma yerli mallarını pahalıya satarak "sermaye birikimine" yardımcı olma evresi kapanırken, ihracata dayalı dışa dönük bir büyüme modeli devreye giriyordu. Ankara buna adapte olamadı. Devreye askerler girdi. Amerika Demirel'e karşı asker kartını oynadı. Çoğu zaman yaptığı gibi...

Sol düşmanlığı Demirel'in askeri darbeyle gitmesini önlemeye yetmemişti. 1971 muhtırası da, daha sonraki 1980 darbesi de sol düşmanlığını sürdürdü. Hatta 1980 darbesi, İslamcılığı sola karşı örgütledi ve kışkırttı. Uyuşturucuyu himayeyi devlet politikası haline getirdi. Susurluk çeteleşmesinin adımlarını hızlandırdı.

O şartlanma, Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin, Sovyetler'in çöküşüne rağmen adında "komünist" sözcüğü var diye kapatılmasına kadar uzandı.

Türkiye, komünizm düşmanlığının ağır travmasını üzerinden bir türlü atamadı. Atamadığı gibi her türlü tek parti alışkanlığını da sürdürmeye devam etti.

Hukuksuzluğu benimsedi, işkenceyi hiçbir zaman gündemden kaldırmadı, fikir özgürlüklerini kısıtladı, aydınlara sürekli eziyet etti. Halkı özgürleştirip zenginleştirmedi. Bunun gerçekleşmesini hep engelledi. Devlet patronluğunu sürekli kılmaya çaba gösterdi.

Halbuki, Lenin'in Emperyalizm adlı kitabı yazdığından bu yana yeryüzünün "sermaye birikim modelleri" ve dolayısıyla emperyalizm kavramının içeriği de farklılaşıyordu.

İlk başlarda azgelişmiş ülkelerin hammadde kaynaklarını ucuza kapatıp onlara pahalıya mal satma dönemi vardı. Azgelişmişlerden gelişmişlere "değer transferi" böyle yapılmaktaydı.

Bu yöntem 1929'da tükendi.

Yapılan "sermaye birikimi", "yatırım mallarını", bir başka ifadeyle "sabit sermayeyi" büyütüyor ama emeğin "alım gücünü", o üretilen malları alacak kadar bile artırmıyordu. Sistem talep yetersizliğinden krize girdi.

Kriz, "sermaye birikim" modellerini değiştirerek çözüldü. Üretkenlik "Fordist" modelle sağlandı. Üretim sürecindeki işbölümü verimliliği artırdı, maliyetleri düşürdü. Paylaşımı rahatlattı.

1970'lerden beri "Fordist" model de tıkandı. Esnek üretim paradigması devreye girdi. Sermayenin kâr etme modeli yeniden değişti. Üretim esnekleşti,

bilgisayarların öncülük ettiği yeni sektörler öne geçti. Kâr etme modeli ile birlikte, emperyalizm kavramı da, sermayenin etken sektörleri de, yeryüzüne bakış da değişti. Bilgisayarlar eski Soğuk Savaş mantığıyla yeryüzüne yayılamazdı.

Savunma harcamaları gerilerken, bilgisayar yatırımları hızlandı. Orduların önemi azalırken, askerlik süresi tüm gelişmiş ülkelerde kısalmaya başladı. Sistem, ülke sorunlarının demokrasiler içinde zorbalığa imkân bırakmayacak bir iletişim ortamında halledilmesini arzuluyordu.

Bilgisayarlar, beyinselliğini geliştirmiş insan istiyordu. Yoksa "azgelişmişlik" bilgisayarlaşma ile ilişki kuramıyordu. İnsan hakları bu nedenle öne çıktı. Dünün en gaddar ve kanlı diktatörlüklerine sıcak bakan Amerika bu nedenle tavır değiştirdi. Noriega'dan Marcos'a diktatörleri silip süpürmeye başladı. İnsan hakları şampiyonluğuna soyundu.

Zenginliği ise kıt ekonomik kaynakların en verimli kullanımını sağlayan "piyasa ekonomisi" gerçekleştirecekti. Devletçilik toplumların zenginleşmesini sağlayamıyor aksine bürokrasinin ve devletin bir soygun bataklığına düşmesine yol açıyordu.

Türkiye ise hâlâ bunlardan kopuk. Emperyalizmi "sermaye birikim modelleri" sürecinde irdelemeyen "yerli sol" ise her şeyi otuz yıl önceki gibi dondurarak algılama kolaycılığında...

Halbuki her şey, Marks'ın dediği gibi, değişmekte...

Değişmese, Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı insan hakları raporunda Ankara'yı ağır bir şekilde suçlar mıydı? İşkenceye karşı çıkar mıydı?

Battal Mehmetoğlu'nun ölümünü otuz yıl önce acımasız gözlerle seyreden de gene o Amerika'ydı.

"Otuz yıl önce Türkiye'de faşizmi destekleyen Amerika şimdi niye demokrasi istiyor" sorusunu sorup bunun cevabını aramadan, değişen şartları ve değişen kavramları kavramak pek mümkün gözükmüyor.

Emek mi, Sermaye mi?

The Wall Street Journal gazetesinde “Avrupa’da artık emek ‘out’, sermaye ‘in’” başlıklı bir yazı yayınlandı.

Business Week Dergisi’nde ise, Amerika’da ücretlerin dibe vurduğunu söyleyen bir inceleme yer aldı.

Sanayi Devrimi sırasında “en yüce değer” haline gelen ve sınırsızca talep edilen “emek”, yeni çağda “sermaye” karşısında sürekli gerilemekteydi.

The Wall Street Journal, bu yeni durumu, “Avrupa’nın, ABD ve Britanya’da uygulanan Anglo-Sakson modeli kapitalizme doğru bariz bir yönelişi” olarak niteliyor. Bunun “ne anlama” geldiğini daha iyi anlamak için, Amerika’nın önde gelen iktisatçılarından Lester Thurow’un “Kıran Kırana” başlıklı kitabındaki “kapitalizm tanımlarına” dönmek gerekiyor. Thurow şöyle yazar:

“Komünizmle kapitalizm arasındaki ekonomik rekabet artık sona erdi, ancak şimdi kapitalizmin iki ayrı biçimi arasındaki yeni bir yarış ufukta göründü. İlk kez Harvard Business School profesörlerinden George C. Lodge’un gündeme getirdiği kavramlarla, bireyci Anglo-Sakson İngiliz-Amerikan kapitalizmi, Alman ve Japonlar’ın komüncü kapitalizm anlayışıyla karşı karşıya kalacaktır.”

Thurow “bireyci kapitalizm” ile “komünal kapitalizmi” de örneklerle tanımlar:

“Amerika ve İngiltere, bireyci değerleri yüceltir; parlak işadamları, Nobel Ödülü sahipleri, ayrıcalıklı ücretler, bireysel sorumluluk, işten atma ve işten ayrılma kolaylığı, kâr artışı, şirketler arasında düşmanca birleşmeler ve devralmalar... Onların kahramanı ‘yalnız kovboy’dur.

Buna karşılık Almanya ve Japonya, komüncü değerleri yüceltir; iş grupları, sosyal sorumluluk, ekip çalışması, mutlak sadakat, endüstri stratejileri ve büyümeyi teşvik eden etkin sanayi politikaları.

Anglo-Sakson firmaları kâr artışı gözetir; Japon firmaları ‘stratejik yarış’ diye bilinen oyunu oynarlar.

Amerikalılar ‘tüketim ekonomisine’ inanır; Japonlar ‘üretim ekonomisine’...”

Şimdi bu iki modelden ilki galip bir duruma geçmekteymiş...

The Wall Street bunun sebebini üç nedene bağlıyor:

1- Uluslararası rekabetin artması

2- Hükümetin ekonomideki rolünün iyice azalması

3- Bireysel yatırımcıların sosyal güvenlik ağındaki küçülmeyi telafi etme ihtiyacı.

Bu yeni yöneliş, “borsaları” ve “hisse senetlerini” çok öne çıkarıyor. Şirketlerin daha dinamik ve saldırgan bir yapıya bürünmesiyle, kârlar ve bunun sonucu olarak da “hisse senetleri” fiyatları hızla yükseliyor.

Kendini borsada “kote ettiren” şirket sayısı her gün artarken, ekonomik başarının mutlak ölçüsü de “hisse senedi” oluyormuş.

Şirketlerin daha kıvrak ve yeni teknolojilere daha uyumlu olabilmek için sürekli küçülmeleri, rekabetin kaçınılmaz sonucu kârın çok öne çıkması, firmaların küçülmelerine ve yığınsal işten çıkarmalara yönelmelerine neden oluyor.

İşsizlik oranları Avrupa’da tek haneli rakamlardan çift haneli rakamlara çıktı. Üstelik orada kalmakta da direniyor.

Bir yandan işsizliğin artması, öte yandan “emeklilik ve sosyal haklara besledikleri inançla tanınan” Avrupalıların bu inançlarını yıkan gelişmeler karşısında kendi güvencelerini “hisse senetlerine” yönelerek sağlamaya çalışmaları, yeni dünyanın resmini çiziyor.

Bunların temelinde aynı “Sanayi Devrimi’nde” olduğu gibi, sermayenin “dönüşümcü” bir role soyunması yatıyor. Aynı sermaye bugün de, kendi çıkarları için, Sanayi Devrimi’nin oluşturduğu kalıpları dağıtmak zorunda.

Teknolojinin hızlı gelişimi ise emeğe ihtiyaç bırakmayacak noktaya doğru ilerliyor.

İşte “globalleşmenin” sıkıntıları bu noktada beliriyor. Sanayi Devrimi’nde görülen türden, Charles Dickens’in romanlarına benzer “insan manzaralarının” ortaya çıkma ihtimali artıyor.

Bilgisayarların dünyasına intibak zorluğu çeken, bilgi çağının kurallarını özümsemekte zorlanan milyonlarca insan dara düşme tehdidi ile başbaşa kalıyor.

Sanayi Devrimi’nden çok daha güzel, kalıcı, derin bir yeni dönem. Ama geçmişten devralınan “yaşam çilelerinin” nasıl aşılacağı çok net değil.

İkisini bir arada değerlendirmek gerekiyor.

Emeğin gerileyip sermayenin öne çıkması, bir başka açıdan “ücretli köleliğin” de bitme istikametine girdiğini gösterir. Ama bugünden yarına işini kaybedecek olan insanın günlük sıkıntısı o an her şeyin önünde.

Gelişmiş ülkelerin sözleşmiş gibi yeniden eğitim devrimine dönmeleri ise eski kalıplara göre biçimlenmiş insanları bugüne hazırlamayı amaçlıyor.

Daha özgür ve daha zengin bir dünyaya toplumsal faturalarını da ödeyerek yol alıyor dünya.

Çağdaş Yeni Sol ve Türkiye

1848 yılında Fransa'da işçi sınıfı ayaklandığında, Osmanlı tahtında Abdülmecid vardı.

Bir gün, Abdülmecid'in kızlarına piyano dersi veren soylu Fransız, işçi sınıfı devriminden yakınmış, padişaha annesi ve babasının "amelelerin" ölüm tehdidi altında yaşadığını söylemiş.

Avrupa'daki sosyal gelişmelerin farkında olmayan Abdülmecid biraz da heyecanlanarak durumu Sadrazam Mustafa Reşit Paşa'ya aktarmış:

"Fransa'da ameleler ayaklanmış..."

Sadrazam Mustafa Reşit Paşa padişahın telaşına aldırmadan, gayet sakin cevap vermiş:

"Endişelenmeyin padişahım, bir şey olmaz, çünkü bizde 'amele' yok..."

Fransız işçi sınıfının ayaklanmasından bu yana onca zaman geçti.

Ama bizim işçi sınıfımız hiç gürbüzleşmedi. Hatta bugün artık, işçilik yer yüzünden yavaş yavaş kaybolurken bile bizimki hala çok cılız.

Sermaye sınıfının boy atmadığı, proletaryanın güldür güldür çağlamadığı yerde de ister istemez "solculuk" adına bin bir türlü sahtekarlık yaşanabiliyor...

Çağdaş ülkelerde, sol, toplumu değiştiren "üretim ilişkilerinin" modernleştirilmesine ön ayak oldu.

Bizde ise, hiçbir şekilde "üretim ilişkileri" söz konusu edilmedi. Demokrasiyi bir yana koyarak halkı ordu sopası ile "modernleştirmeye" kalkmak, "ilericilik" olarak yutturuldu.

Halkın nasıl ürettiğine değil de, nasıl tükettiğine bakılarak, ilerici olunacağı iddia edildi.

Halkın kültürel kimliğine düşman olunarak, oturup kalkmasına, giyinip kuşanmasına, diline ve dinine karşı durularak "ilericilik" yapılmaya kalkışıldı.

Öte yandan, ta Selçuklu'dan beri hiç değişmeyen "köylü kimliğini" değiştirmekle kimse ilgilenmedi.

Üretim ilişkileri ve üretim biçimleri tartışılmadan sadece “yaşam tarzını makyajlayarak” ilerici olmaya kalkmak, yumurtasız omlet yapmaya kalkmak kadar anlamsızdı.

Bugün de aynı oyunu, kendilerinin “sosyal demokrat” olduğunu iddia eden partilerin “üst yönetimleri” sürdürmeye çalışıyor.

Sosyal demokrasinin evrensel babaları sayılan Bernstein, Kautsky, Jaures’den tek satır söz etmeden, o doğrultuda ki gelişmeleri izlemeden ve “sosyal demokrat” olduğunu iddia eden parti lokallerinden hiç birine bu tarihsel liderlerin bir tek resmini bile asmadan nasıl sosyal demokrat olunabilir ki?..

Solculuk, en ileri üretim biçimlerine sahip çıkmaktır. En ileri üretim biçimi, insanın refahını ve özgürlüğünü pekiştirir, üretim ve zenginliğin artmasını sağlar.

Feodal dönemin arkasından gelen Sanayi Devrimi’nin tamamlanıp, sanayi sonrası dönemin başladığı bir dünyada yaşıyoruz.

Sanayi Devrimi’nin bitmesi, insan ve doğa, insan ve toplum ve insan ile insan ilişkilerinin de altüst olması demek.

Tabii sol anlayışın içeriği de değişmekte...

Bunun nasıl değiştiğini anlamanın en iyi yolu, dünyada yükselen “faşizmin” yeni tezlerini incelemek...

Fransa’da genel seçimler vardı. Jean Marie Lepen’in “Irkçı Ulusal Cephe” adlı partisi kendi tezlerini yayınlayarak “çağdaş bir solcunun” da kimliğini dolaylı yoldan tanımladı.

Fransız faşist lider, “evrenselliği” en büyük düşman ilan ediyor, “küçülen dünyayı” tehlikeli buluyordu.

Bildirgede, ayrıca halkları ve kültürleri yakınlaştıracak, sınırları kaldırıp, ulusal farklılıkları azaltacak her türlü girişime karşı çıkılıyordu.

Fransa’da yabancılara tanınan hakların geri alınacağı, kan bağı ile oluşmayan “vatandaşlığın” kaldırılacağı, kürtaja son verileceği ilan edilmekteydi.

Fransa’da yabancılara verilen sosyal hakların sona erdirileceği vurgulandıktan sonra da, yeryüzündeki “serbest değişim” fikri yeriliyordu. Ticareti sınırlandırmaktan söz ediliyordu.

İktidar olunması halinde, Avrupa Birliği’nin temel antlaşması Maastrich’e son

verileceği de haber verilmekteydi.

Çağdaş solcu kimliği de böylelikle, kendiliğinden ortaya çıkıyor.

Sol, ırka değil bizatihi insana, ulus-devlet anlayışına değil, evrenselleşmeye, kültürlerin zıtlaşmasına değil yakınlaşmasına, sınırlara değil küreselleşmeye sahip çıkan bir kimliğe bürünüyor.

Ayrıca, artık "içe kapalı" anlayış; ekonomide dünyaya kapalılık, bölgesel ekonomik ittifaklara karşı çıkmak da "faşizmin yeni yüzü" olarak görülüyor.

Sol, serbest değişimi, ekonomik ittifakları, dünyaya açılmayı savunuyor.

Türkiye'de kendilerine sol diyen partiler, eğer Abdülmecid'in durumuna düşmek istemiyorlarsa dünyaya biraz bakmalılar.

Biraz da kendilerinin "solculuk"la ilişkisi olmayan köklerine tabii...

Liberal ve Marksist Gelenek Olmayınca

Yirminci Yüzyılı şekillendiren çok temel ve köklü düşünce akımları var. Bu akımları günümüz siyaseti ile bağlantılı olarak iki kampta toplarsak, birine liberalizm, diğerine de Marksizm diyebiliriz.

Çünkü dünya siyasetinin esas kaynağını bu iki akım oluşturuyor.

Sanayi Devrimi'nin sona erip, sanayi sonrası dönemin başlamasıyla birlikte liberalizm yeniden öne çıkıyor. Belirleyici oluyor.

Marksist kökenli hareketler de, sanayi sonrası toplum anlayışı içerisindeki yerlerini arıyorlar.

Leninizm ölürken, Marksizm kendi anlayışını yeniden gözden geçiriyor.

Liberalizm, bireyin özgürlüğünü, devlet karşısında bireyin korunmasını amaçlayan bir düşünce biçimi.

Odağı bireydir, birey ve onun özgürlüğü için vardır.

Marksizm de, evrenin değişimini araştıran, toplumsal dinamiklerin kaynaklarını irdeleyen bir felsefedir. Değişim bilimidir.

Olayların gelişimini, "üretim ve mülkiyet" ilişkileri ile açıklar. Üretim ve mülkiyet ilişkilerinin bütününe "üretim tarzı" denir.

Üretim ilişkileri, insanların kullandıkları araçlarla belirlenir. Bir anlamda bunun göstergesi teknolojidir. Feodal dönemde çapa en ileri alet iken, bugün uzay teknolojisi önem kazanmıştır.

Mülkiyet ilişkileri de, yapılan üretimin ortaya çıkardığı sınıflaşmanın adıdır. Feodal dönemde derebeyi ve serf vardı.

Bugün ise robotların devreye girmesi ile bireyin gittikçe özgürleştiği bir dönemdeyiz.

Biz Osmanlı'dan beri, üretim ve mülkiyet ilişkilerimizde, daha genel bir kavram ile söylersek, "üretim tarzımızda" önemli bir değişiklik yapmadık.

Osmanlı'nın iktisadi düzenini saray ve özgür köylü ikilisi oluşturuyordu.

Özgür köylü üretiyor, saray da buna el koyuyordu. Bu sistemin bozulmaması

için özgür köylünün “küçük üretici” olarak kalması bir zorunluluktu.

Asla sermaye birikimi olmayacaktı. Osmanlı toprak düzeni küçük üreticiliğin olduğu gibi kalmasına gayret etti. Statüko hiçbir şekilde, bir başka düzeye taşınamadı. Hep aynı kaldı.

Üretim ilişkilerinin toprak ile insan arasında süregeldiği bir toplumun, sanayi ve bilgi çağını yakalaması imkansızdı.

Özgür köylü, “vatandaş” olamadı.

Saray, Cumhuriyet dönemiyle birlikte ruhunu daha kalabalık padişahlardan oluşan bir devlet örgütüne devretti.

Bu kireçlenmiş gelenek bizde liberalizmi de, Marksizmi de yeşertmedi.

Köylü, birey ve vatandaş olmadı. Devlet karşısında kendi özgürlüğünü arayan ve bunu sürekli olarak genişleten çağdaş bir kimliğe bürünemedi. Bireyin iktisadi ve siyasal özgürlüğünün üzerine, saray yönetiminin çağdaş yorumu olan devletçilik abandı.

Sınıflar da, kapitalist bir mülkiyet ilişkisine göre şekillenemedi. Ne kapitalist bir sınıf oluştu, ne de emekçiler gelişti. Devlet bürokrat kapitalistlerin, geri kalanlarda tebaanın yerini aldı.

Çelişki, devlet ile halk arasında oluştu. Çünkü üretim tarzının tek belirleyicisi, saray geleneklerini devralan devletti.

Bu nedenle liberalizm gibi Marksist düşünce de, bu düşüncelere dayalı analizler ve çözümler de bize uzak kaldı.

Saray yıkılıp, küllerinden Cumhuriyet doğarken, tek değişim bürokrasinin parçalanmasında yaşandı.

Osmanlı’da “yeniçeri” ile “ulema” birlikte hareket ederdi.

Bu birlik ilk kez 1826’da bozuldu. Din adamlarından oluşan “ulema”, yeniçeri ocağının feshedilmesi için fetva verdi. Çünkü Batı kendine bağlı “laik bir ordu” kurmak istiyordu.

Bu başarıldı.

1923, 1826’da ki bu çatlağı iyice derinleştirdi.

Yeniçerinin yerine kurulan “modern ordu” ile “ulema” arasındaki savaş iyice

büyüdü.

Modernist ordu, hilafet kurumu da kaldırdı. Hilafet kurumunun kaldırılması, Müslüman dünyanın liderliği vasfını yok ettiği gibi, içerdeki Osmanlı'dan kalma İslam geleneğini de, abartılı ve demokratik olmayan bir laiklik anlayışıyla bastırdı.

Topluma mal olmadan, prematüre doğmuş bir askeri laikliğin bekçiliği ise 1826'daki gibi orduya havale edildi.

Ulema camiye, yeniçeri mirasçıları kışlaya yaslandı.

Cumhuriyet'teki tek yeni farklılaşım, bu iki kesim arasındaki çatışmanın keskinleşmesi oldu.

Modernist kışla, camiye yaslanan ulemaya karşı, silahlı bir güç olmanın da avantajıyla üstünlük kazandı.

Türk düşünce hayatının paradigmasını bu ikilem oluşturdu. Aydınlar cami ile kışla arasındaki tercihlere göre düşünce ufkunu belirlediler.

Cami muhafazakar gericilerin kalesi, kışla Batılı laik ilericilerin odağı sayıldı.

Bu kısırlık aşılamadı.

Bugün de, liberal ve Marksist paradigma, Türk düşünce hayatını beslemiyor.

O nedenle, ortalıkta zavallı bir seviyesizlik var.

Cami, kendi inanç diktasını yıkacak olanlara "kafir" diyor.

Kışla, üç asırlık liberal düşünceye "liboş", Marksizme de "Rus uşağı" diyerek durumu idareye çalıştı. Ancak, bu ucuz yaklaşımlara rağmen, cami ve kışla paradigmasının da çürüdüğü ve hiçbir toplumsal talebe cevap vermediği inkar edilemeyecek kadar belirginleşiyor.

Ulus-Devleti Bitiren Yedi Sebep

Profesör Peter Drucker, “Kapitalizm Sonrası Toplum” adlı eserinde, “Ulus-Devlet” kavramını uzun uzun inceledikten sonra, bir yerde şöyle yazar:

“... son yıllarda -belki 1970’lerden sonra- ulus-devlet dağılmaya başladı. ‘Egemenlik’ kavramının bütün anlamını yitirdiği kimi kritik alanlarda zaten safdışı olmuştu. Artık hükümetlerin karşı karşıya olduğu yeni sorunlar, yalnızca ulusal, hatta uluslararası girişimlerle çözülmesi artan ölçüde olanaksız hale gelen sorunlardır. Yeni meydan okumalar kendi ‘egemenliklerine’ sahip ulus ötesi organlar gerektiriyor. Bölgecilik de ulus-devleti artan ölçüde kenarda bırakıyor ve içerde de kabilecilik ulus-devletin altını oyuyor.”

Drucker’e göre, ulus-devlet kavramını hırpalayan ve gittikçe güçsüzleştiren yedi önemli olgu var.

Bunun ilk sırada yer alanı tabii ki, artık “paranın kontrolü.” Daha önce “egemenlik” nerdeyse paranın kontrolüyle özdeş iken, bugün hiçbir merkez bankasının tek başına kontrol edemeyeceği bir para akımı söz konusu.

Ulusötesi piyasalarda alınıp satılan para miktarı, ulusal ve uluslararası işlemleri finanse edecek miktardan çok daha fazla.

Para akışına “egemenlik” kavramı hiçbir şey yapamıyor.

Çünkü artık “paranın vatanı yok.”

Ulus-devleti güçsüzleştiren ikinci olgu ise, aynı para gibi, denetim dışı dolaşan “enformasyon.”

İletişim araçlarının gelişimi, çanak antenlerden, fakslara kadar müthiş bir teknoloji, haber akışını, ulus-devletlerin kontrol edemeyeceği hale getirdi.

Haber akışı da, para akışı gibi, sınırları aştı. O da vatansız hale geldi.

Ulus-devlet kavramının boyunu aşan bir üçüncü gelişme de, çevre.

Çevre sorunu, şimdiden ulus-devlet boyutunu aşarak, uluslararası bir örgütlenmeyi dayatır oldu.

Çünkü, insanlığın serası olarak bilinen atmosferin, gene insanların ciğeri olan tropik ormanların, okyanusların, su ve havanın kirlenmesi, herkesin sorunu.

Çevre kirliliği de, para ve enformasyon gibi, ulus-devlet yoluyla başa çıkılabilecek sınırların ötesindedir.

Para ve enformasyon gibi, çevre sorunu da ulus-devlet anlayışının dışında, yeni bir örgütlenmeyi ve düzenlemeyi zorunlu kılan olgulardan. Ve eski kalıpları aşarak yeni örgütlenme biçimlerini dayatan bir sorun.

Terör de, uluslararasılaştı. Çok küçük bir grubun, koca bir ülkeyi altüst edebileceği anlaşıldı.

Terörizm, bir zamanlar, bazı devletler tarafından, diğerlerini huzursuz etmek için kullanılırken, artık kontrol dışına çıkabiliyor.

Evrensel terör, tüm dünyanın tehdidi haline gelerek, egemenlik ötesi bir kimliğe bürünüyor.

Eski alışkanlıkları ve çare mercilerini aşarak ortaya çıkan bir beşinci olguysa silah. Silahların kontrolüyle "egemenlik" kavramı çelişir hale geldi.

Bütün nükleer silahların kontrolü, şimdi yaşanan Kuzey Kore olayında görüldüğü gibi, devletlerin kendi rızalarıyla kabul ettiği bir denetim şekli değil.

Halbuki, silahlanma tüm dünyayı tehdit ediyor.

Tüm dünyayı ve insanlığı tehdit eden silahlanma ve var olan silahların kontrolü, insanlığın karşısında heyula gibi duran tehditlerken, ulus-devletlerin egemenlik anlayışı bu çelişkinin çözümünü zorlaştırıyor.

Bu soruna çare bulunurken, ulus-devlet egemenliği de aşılacak.

Altıncı olgu, dünya gündeminde giderek alevlenen bölgecilik konusu.

Drucker, bölgeciliğin "ekonomik nedenlerini", bilgi çağının bir gerçeği olarak görür. Ve bunu şöyle anlatır:

"Yüksek teknolojili sektör klasik, neoklasik yada Keynesyen iktisadını arz-talep dengelerini izlemez. Bu teorilerde üretim maliyeti üretim hacmiyle düz orantılı olarak artar. Buna karşılık yüksek teknolojilerde, üretim hacmi arttıkça üretim maliyetleri hızla düşer.

"...Bunun önemi, yüksek teknolojili bir sektörün her türlü rekabeti ortadan kaldıracak şekilde gelişmesinin olanaklı olmasıdır. Bu bir kerede gerçekleşince, yenilenen sektörün bir daha geri gelme şansı hemen hemen hiç kalmaz, varlığı sona erer. Öte yandan yüksek teknolojili sektör yeterli rekabete ve meydan

okumaya sahip olmalıdır, yoksa büyüyüp gelişemez. Tekelleşir ve tembelleşir, kısa sürede gereksizleşir. O nedenle, bilgi ekonomisi oldukça büyük bir devletten bile daha büyük ekonomik birimlere ihtiyaç duyar; yoksa rekabet edemez. Ama aynı zamanda sektörün korunmasına ve öteki ticaret bloklarıyla korumacılık ya da serbest ticaretten çok karşılıklılık ilkesi temelinde ticarete ihtiyaç duyar. Bu, bölgeselleşmeyi kaçınılmaz ve geri döndürülmez kılan, geçmişte örneği görülmedik bir durumdur."

Drucker, bu yaşam gerçeğinin, ulusal hükümetleri kenarda bırakan ve artan ölçüde önemsizleştiren bölgesel hükümet organları ile aşılacağını iddia eder.

Ulus-devlet zayıfladıkça, ulus kavramının yerini daha küçük birimlerin alma ihtimali artıyor. Drucker, buna kabilecilik adının veriyor.

Buna Amerika'dan örnek vererek açıklıyor. Eskiden Ame-rika'nın çeşitli grupları eriten bir kazan olduğunu, bugün ise Asyalı, siyah, kahverengi ya da beyaz, Katolik veya Budist olsunlar, herkesin kimliğini koruyarak, Amerikalı olmaya zorlanmadıklarını anlatıyor.

Eski ulus-devlet büyüklüğü ve anlayışının, farklı gruplara fayda sağlamadığı için, herkesin ulusal kimlik dışındaki özelliği öne çıkıyor.

Drucker, bu gelişmenin de, ulus-devlet kavramının altını içten oyan bir olgu olduğunu söylüyor.

Dünya "bilgi çağının" yeni örgütlenme modelleri üzerine fikir geliştiriyor, öngörü yapıyor. Dünya ile zıtlaşmak yerine, nereye gidildiğine baksak, işler çok kolaylaşacak...

Lenin, Schumpeter ve Kapitalizm

Vladimir Ilyiç Lenin (1870-1924) ile Joseph Schumpeter (1883-1950) kapitalizm kavramının işlevselliğini farklı açılardan ve farklı konumlarda yorumlayan eserler vermişlerdir.

Lenin, üç yıl çalışarak yazdığı “Rusya’da Kapitalizmin Gelişmesi” adlı kitabını 1899 yılının başında tamamladı. Lenin kitabının “manüfaktür sanayisinin ürünlerini ülke içinde pazarlama sorunuyla” ilgili olduğunu belirtir.

Lenin, adı geçen kitabında, kapitalizmin gelişmesini ve bunun yarattığı değişimleri inceliyor.

Joseph Schumpeter de, kapitalizmin işleyişini, evrimini, dinamik büyüme süreci içindeki istikrarsızlığını, 1942 yılında yazdığı “Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi” adlı eserinde teorize etmiştir.

Lenin, kapitalizmin, “ilerici tarihi rolünü” iki aşamada irdeler. Bunlardan ilki, “toplumsal emeğin üretici güçlerinde artış”, diğeri de “emeğin toplumsallaşması”dır.

Lenin “üretici güçlerindeki gelişme, ancak geniş çaplı makineli sanayi döneminde tam olarak görülebilir. Kapitalizmin bu en yüksek aşamasına erişilinceye kadar,

tamamen kendiliğinden ve son derece yavaş gelişen el üretimi ve ilkel teknik, hala varlığını sürdürür. Reform sonrası dönem, bu açıdan, Rus tarihindeki önceki dönemlerden büyük ölçüde ayrılır. Kara saban ve tokaç, su değirmeni ve el tezgahı Rusya’sı, hızla pulluk ve harman dövme makinesi, buharlı değirmen ve motorla çalışan tezgah Rusya’sı haline dönüşmeye başlamıştır. Ulusal ekonominin kapitalist üretiminin egemen olduğu her dalında aynı ölçüde derinlemesine bir teknik değişimi görülür.”

Lenin, “kapitalizmin ilerici tarihi rolünün” ikinci aşaması olan “emeğin toplumsallaşma” sürecini ise şöyle tanımlar:

“Kapitalizmin emeği toplumsallaştırması aşağıdaki süreçlerde kendini gösterir. Birincisi, bizzat meta üretimindeki büyüme, doğal ekonomiye özgü olan, küçük iktisadi birimlerin dağınık durumunu yok eder ve küçük yerel pazarları büyük bir ulusal (sonra da dünya) pazarı halinde birleştirir. Kendi için üretim, bütün toplum için üretime dönüşür ve kapitalizmin gelişmesi ne kadar büyük olursa,

üretimin kolektif niteliği ile mal edinmenin bireysel niteliği arasındaki çelişki o kadar güçlenir. İkincisi, kapitalizm, eski dağınık üretim yerine, gerek tarımda, gerekse sanayide görülmemiş bir yoğunlaşma getirir. Bu, kapitalizmin incelemekte olduğumuz özelliğinin, en dikkate değer ve en göze çarpan belirtisidir, ama tek belirtisi değil. Üçüncüsü, kapitalizm, önceki ekonomik sistemlerin ayrılmaz bir parçasını oluşturan kişisel bağımlılık biçimlerini yok eder. Rusya'da kapitalizmin bu yöndeki ilerici niteliği özellikle belirgindir, çünkü ülkemizde, üreticinin kişisel bağımlılığı, yalnızca tarımda değil, manifaktür sanayisinde (serf emeği kullanan fabrikalarda) madencilik ve metalurji sanayinde, balıkçılık sanayisinde vb. de mevcuttu (bu durum bugünde kısmen sürmektedir). Bağımlı ya da köle köylünün emeği ile karşılaştırıldığında ücretli işçinin emeği, ulusal ekonominin bütün dallarında ilerici nitelik taşır. Dördüncüsü, kapitalizm, zorunlu olarak, nüfusta hareketlilik yaratır; bu, önceki toplumsal ekonomik sistemlerin gereksinmediği ve bu ekonomik sistemlerde geniş çapta gerçekleşmesi olanaksız olan bir şeydir. Beşincisi, kapitalizm (en geri toplumsal ve iktisadi ilişkilerin her zaman hüküm sürdüğü) tarımla uğraşan nüfus oranını, sürekli olarak azaltır ve büyük sınai merkezlerin sayısını artırır. Altıncısı, kapitalist toplum, nüfusun birleşme, örgütlenme gereksinimini artırır ve bu örgütlere eski günlerdekinden ayrı bir nitelik kazandırır. Kapitalizm, ortaçağ toplumunun, dar, yerel, lonca birliklerini yıkıp, amansız bir rekabet ortamı yaratırken, bir yandan da bütün toplumu, üretimde farklı yerler işgal eden büyük insan gruplarına böler, bu grupların her biri içinde, örgütlenmeye büyük bir hız verir. Yedincisi, kapitalizmin, eski ekonomik sisteme getirdiği yukarıda değinilen bütün bu değişiklikler, ayrıca kaçınılmaz olarak nüfusun kafa yapısında da bir değişikliğe yol açar. İktisadi gelişmenin kasınmalı niteliği, üretim yöntemlerinin hızla değişmesi, üretimin büyük ölçüde yoğunlaşması tüm kişisel bağımlılık biçimlerinin ve ilişkilerdeki ataerkliğin yok olması, nüfusun hareketliliği, büyük sınai merkezlerin etkisi vb. bütün bunlar, bizzat üreticilerin niteliğinde derin bir değişikliğe yol açmak zorundadır."

1870'lerde Narodnik siyasal hareketi, sosyalizmin kaynağını köylülükte arıyordu. Rusya'da, Batı'yı yozlaştıran kapitalizmin kötü etkilerinden böylece kurtulunacağını düşünüyordu.

Narodnik hareketin muhalifi ise, G. Plekhanov idi. Lenin'in de içlerinde yer aldığı bir grup marksisti o yetiştirdi. Rus Sosyalist Devrimi'nin proletaryanın öncülüğünde gerçekleşeceğini söylüyordu. Köylüyü tutucu buluyordu. Doğası itibariyle bir ihtilal gerçekleştiremeyeceğini ileri sürüyordu.

Nitekim, 1890'larda, Plekhanov'un öngörüleri gerçekleşti. Kapitalizm

Rusya’da süratle gelişti. 1914 yılında, henüz 3 milyon sanayi işçisi olmakla birlikte, devrim proletarya öncülüğünde gerçekleşti.

Lenin, “Rusya’da Kapitalizm’in Gelişmesi” adlı eseri Narodnik hareketin köylülüğe dayalı ve kapitalizmi reddeden anlayışını çürütmek için kaleme almıştı.

Çağımızın anlaşılması açısından, önemli kitaplardan biri olarak nitelenen “Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi” adlı çalışmasında Joseph Schumpeter de “Kapitalizmin Başarısı” nı araştırır.

Schumpeter bu başarıyı, ekonomik değişim sürecine bağlamaktadır. Bu süreci de “Yaratıcı yıkım gelişimi” olarak nitelemektedir:

“Kapitalizm, kendine has özelliği yüzünden ekonomik bir değişim metodu veya tipidir. Ve durgun bir durum göstermez. Hiçbir zaman da gösteremez.”

“Yeni milli pazarların veya dış piyasaların açılması; el sanatları atölyelerinden yoğun ve büyük işletmelere geçiş, kapitalist sistemi durmadan, yorulmadan kendi içinde bir ihtilal, yenilenme havasında tutmakta, bütün bu elemanlar, gene devamlı olarak eski faktörleri yok etmekte, yenilerini yaratmaktadır. Bu ‘Yaratıcı yıkım gelişimi’ kapitalizmin esas temelidir.”

Schumpeter, Marks’ın “Komünist Manifesto” da ortaya attığı “yaratıcı yıkım gelişimi” kavramını yeniden ele almakta ve onu sistemleştirmektedir.

Marks’ın kavramını zenginleştirerek yeni buluşların kapitalist gelişme sürecini nasıl değiştirdiğini, berrak bir şekilde açıklamaktadır.

Başka bir deyişle, genel olarak ele alınan sorun, kapitalizmin mevcut yapının elemanlarını nasıl idare ettiğidir, halbuki asıl önemli olan sorun kapitalizmin yapıyı nasıl kurup nasıl bozduğudur.

Bu gerçeği göz önünde bulundurmayan araştırmacı anlamsız bir çalışmada bulunuyor demektir; gerçeği kabul eden ise, kapitalist sisteme giren uygulamalarla, bunların sosyal etkileri hakkındaki düşüncelerini oldukça değiştirmektedir.

Rekabetin işleyişine ait geleneksel düşüncelerde bu şekilde, aynı darbe ile bir kenara bırakılmış olmaktadır.

İktisatçılar nihayet, kendilerine fiyat rekabetinden başka hiçbir şey göstermeyen engellerden kurtulmaya başlamışlar, kalite ve fazla satış çabaları,

teorinin kutsal yapısına kabul edilince de, değişken fiyat hakim durumunu kaybetmiştir.

Bununla birlikte doktrincinin dikkati; hareket ettirilmeyen organizasyon tiplerinin ve üretim metotlarının meydana getirdiği bir sistemde sıkışmış kalmış bir rekabet tipine takılmış durumdadır.

Oysa ki kapitalist gerçekte rekabetin tipi değil; bir ürünün ortaya çıkışı, bir tekniğin, kaynağın, yeni bir organizasyon şeklinin doğması, yani masraf ve kalite bakımlarından kesin bir üstünlüğe dayanan ve sadece kar hadleri ile marjinal üretime değil, firmaların varlıklarına, temellerine hücum eden bir noktanın doğuşu önemlidir.

Schumpeter, daha sonra “büyük firmaların” gelişmenin en büyük motoru olduğunu belirtip, toplam üretimi uzun vadede artırıcı güç olarak tanımlamaktadır.

Ona göre, bu nitelikleriyle kapitalizm insanlığın hiç tanımadığı bir biçimde ekonomik kalkınmanın en önemli ve güçlü aleti olarak kabul edilmelidir.

Marksist - Liberal

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Komünist Partisi'nin son Genel Sekreteri Mihail Gorbaçov, verdiği bir mülakatta "çağdaş sol" konusundaki yaklaşımını ve bir Marksist olarak "liberalizme" nasıl baktığını şöyle anlatıyordu.

"Dünya tümüyle değişmiştir. Eski değerlerle bugünü ölçemeyiz. Bize düşen, yeni uygarlığı, ona özgü yeni değerleri bulmaktır.

İnsanlığın çeşitliliğini, zenginliğini uyum içinde yaşatmaktır. Şunu açıkça söyleyeyim; ne komünist ideoloji, ne de kapitalist - liberal ideoloji, zamanın gereklerine uygun yanıtlar üretebilmiştir. Yeni değerler ve yeni arayışlar gerekiyor. Yeni model demiyorum, yeni değerler diyorum."

Gorbaçov'un sentezini algılamak için "Marksist" ve "liberal" düşünceye nüfuz etmiş olmak gerek... "Diyalektik düşünce" ile "piyasa ekonomisini" zihinsel bir senteze sokabilecek düşünsel derinliğe sahip olmak gerek...

"Diyalektik düşünce" yaşamdaki "değişim dinamizmini" anlamaya ve açıklamaya yönelik bir yöntem...

Yaşam sürekli değişiyor. Bu değişim "hangi noktalarda" hissediliyor? Neden ve nasıl gerçekleşiyor? Bu soruları merak edince doğadaki değişime ve değişim sürecine

bakıyorsunuz. Bu sürecin kurallarını saptamaya uğraşıyorsunuz. Aynı süreci toplumların da yaşadığını görüyorsunuz.

Yaşam çevresindeki bu değişimin altında, bireylerin ve toplumların üretim süreçleri yatar...

Üretim biçimi, yaşam biçimini de belirler...

Kişi ve toplumların üretimleri, ne ürettikleri ve nasıl ürettikleri tüm yaşam çerçevesini çizer.

Üretim araçları ve üretim biçimi değiştikçe toplum ve insan da değişir.

Dün toprak üretiminin anasıydı; kulluk, kölelik, köylülük vardı. Sonra, toprak düzeni bir sermaye birikimi oluşturup bunu sanayileşmenin ilk harcı yaptı. Toprağın yerini makineler ve işçiler aldı. Sanayileşme başladı.

Sanayileşme “yaşam biçimi”ni, toplumu, bireyi değiştirdi... Bugün ise, sanayi devrimi de sona erdi.

Sanayi, toplumun üretkenliğindeki eski egemenliğini yitirdi. Çünkü bilimsel bilgi çok daha az bir kol gücü ile, çok daha fazla üretim yapar hale geldi. Sanayi üretiminin üretkenliği arttı ama, ekonomik yaşamdaki payı azaldı.

Yaşam biçimi bu nedenle gene değişti.

İnsan gücüne olan talep azalıyor. Kol gücünün üretimdeki rolü yok oluyor. Bu da, toplumsal çelişkilerin niteliğini tümden değiştiriyor.

Bu değişiklik, politikanın ve ekonominin yapısına da yansıyor. Bu dönüşüm süreci, sosyalist dünyadaki değişime kadar iki farklı kulvarda akıp gitmekteydi.

1989 yılından sonra sosyalist dünyadaki “merkezi bürokratik planlama” iflas etti. İnsan iradesiyle ekonominin daha verimli çalıştırılabileceği iddiası sona erdi. Piyasa ekonomisi ekonomik kaynakların en bereketli şekilde kullanıldığı mekanizma olarak ortaya çıktı.

Gorbaçov’un sözettiği Markiszmle liberilizm sentezini ilk yakalayan parti eski İtalyan Komünist Partisi oldu. Adını “Demokratik Sol Parti”ye dönüştürerek, “Marksist liberal” bir kimlik edindi. Sosyalizmin felsefesine, “değişim bilimi” niteliğine sahip çıkarken, piyasa ekonomisinin de geçerliliğini kabul etti.

Doğal ekonomik kaynakların en verimli şekilde ancak piyasa ile değerlendirileceğine kanaat getirdi.

Türkiye dirliğine, düzenliğine, demokrasisine sahip çıkacaksa, bunun için yapması gereken önemli işlerden biri de, askeri söylemi bize “sol” diye yutturan sahteciliğin maskesini daha hızlı yırtarak, yerine “gerçek sol” anlayışın temellerini atmaktır. Kent varoşlarında yaşayan yoksul insanlarımız, çocuklarını bir yaşına gelmeden yitiren çaresiz ailelerimiz, yirmi altı milyon sosyal sigortadan yoksun yaşayan vatandaşımız varsa, bunlar ne yapacaklarını bilmez halde “Allahlarına sığınmışsa” bu solun ayıbıdır.

Marksistler

Düzeysizlik arttıkça mı Türkiye çözülüyor, çözüldükçe mi Türkiye'de düzeysizlik artıyor, doğrusu tam anlaşılmıyor.

Bırakın derinliği, temel konularda sıradan bir ansiklopedik bilgiye bile yabancı olan adamların bakanlar kuruluna kadar rahatlıkla yükselmesi çoktandır garipsenmiyor. Ardlarından sistematik soygun bohçalarının dökülmesine de alışmaya başlıyoruz.

Bakanlıktan, milletvekilliğinden istifa etmekle değil, ancak Yüce Divan'da yargılandıktan sonra belki aklanabilecek olan bu familyanın bir üyesi, bakanlığında başlayan talan soruşturmasının hemen başında, zanlıları, anlaşılan küfür yerine kullandığı "Marksistler" olarak tanımlamıştı.

Dünyanın herhangi bir gelişmiş ülkesinde, 150 yıllık bir felsefi akımı "küfür" sanan birisi, cehaletinin engellemesi nedeniyle kamu yönetiminde yer alamaz; o diyarlardaki siyasetçilerin, tanımlayamadıkları görüşleri ağızlarına pelesenk etmelerine de pek raslanmaz.

Devlet olanaklarını kullanarak kendi şirket cirolarını şişirdikçe şişirmekten vergi kaçırmaya kadar binbir çeşit şaibenin salıncağında kolan vuran zanlıların, bir daha bir felsefi akımı "küfür" sanmamaları için, Marksizmi "ansiklopedik" düzeyde anlatmanın yararı var galiba.

Marksist kuramın üç büyük alanı var:

Felsefe, ekonomi politik, bilimsel sosyalizm.

Marx ve Engels, kuramlarını kendi dönemlerinin düşünürlerini sorgulayarak oluşturuyorlar.

Diyalektik açıdan Hegel, maddecilik açısından Ludwig Feuerbach felsefi tezlerinin tramplenini oluşturuyor.

Klasik İngiliz siyasal iktisadının dehası Adam Smith ve David Ricardo, eleştirel ekonomik görüşlerini ateşliyor.

Saint-Simon ve Fourrier gibi ütopik sosyalizm kuramcıları da "bilimsel sosyalizm" tezlerinin inşasına ivme katıyor.

Hegel, Feuerbach, Adam Smith, Ricardo, Saint-Simon, Fourrier gibi insanlığın

büyük beyinlerini tanımadan “Marksizmi” derinlemesine kavramak zorlaşıyor, belki de imkânsızlaşıyor.

Marx, Hegel’in düşüncenin dış dünyayı rastgele kendi istediği gibi algılayabileceği iddiasına karşı çıkıyor, bilincin doğanın parçası olduğu için, kendi dışındaki dünyayı doğru algıladığını vurguluyor.

İdealist felsefeye karşı, diyalektik felsefeyi geliştiriyor, Marksizmin temel harcını karıyordu.

Marx ve Engels insanın bilinci ve varoluşu için de şu tespiti yapıyordu:

“İnsanlar, kendi varoluşlarını toplumsal olarak üretirken, kendi iradelerinden bağımsız ilişkiler içine girerler. Bunlar, kendi maddi üretici güçlerinin belli bir gelişme evresine karşılık düşen üretim ilişkileridir. Bu üretim ilişkilerinin bütünü, toplumun ekonomik yapısını oluşturur. Bu yapı, asıl temeldir.

Bu temelin üzerinde hukuki ve siyasi bir üstyapı oluşur ve belirli toplumsal bilinç biçimleri gelişir.”

Marksist dünya görüşü, insanın doğa ile ilişki kurma biçimini ya da daha da kestirmeden, çalışma aletlerinin düzeyini “altyapı” olarak tanımlar. El değirmeni feodal beylerin olduğu, buhar değirmeni ise kapitalistlerin olduğu bir toplumu tanımlar.

O ekonomik yapılanma içindeki, insan-insan ilişkileri de “üstyapıyı” şekillendirir.

Düşünsel, siyasal ve toplumsal yapılanma ekonomi tarafından belirlenmektedir.

Marx’a göre, tarih bir sosyal sınıflar savaşımından ibarettir. Kapitalizm de tarihsel bir dönemdi ve kapitalist ilişkiler değişmez değildi. Üretici güçlerin gelişimiyle birlikte tarih de değişmekteydi.

Değişim, üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki çelişkiden kaynaklanıyordu. İnsanın doğa ile ilişki biçimi değişince, insan-insan ilişkisi de değişiyordu. Altyapının değişmesine karşılık, siyasetten hukuka kadar üstyapı kurumları bu değişime direndiğinde de toplumda çalkantı doğuyordu. Tarihi sınıfsal ilişkiler açısından irdelemek ve çözümlemek “tarihsel maddeci” yöntemi doğurdu.

Marksist Değer Teorisi de, sermayenin emeği nasıl sömürdüğünü açıklıyordu.

Sermaye, emeğin yarattığı artı değerin bedelini vermiyor, bir kısmına el koyuyordu. Emeğin sömürüsü sermayenin birikimine imkân veriyordu.

Marksizmin toplumsal değişim analizleri, gelecek öngörülerini de kuvvetlendirdi. Sosyalizmi ütopik bir beklentiden çıkarıp, siyasal bir mücadele olarak gündeme getirdi.

Toplumsal değişimi hızlandırmak için, iktidarın “devrimci burjuvazi”den “devrimci proletarya”ya geçmesini tasarladı. Marx, proletarya devrimini ömrünün sonuna kadar ileri kapitalist ülkelerde bekledi.

İleri kapitalist ülkelerdeki böyle bir dönüşüm, kapitalist özel mülkiyeti ve meta ekonomisini ortadan kaldıracak, “sınıfsız toplum”un yolunu açacaktı.

Engels, mezarı başında yaptığı konuşmada Marx’ın iki büyük keşifte bulunduğunu söylemiştir. Bunlardan biri, insanlık tarihinin gelişme yasası, diğeri ise kapitalist üretim tarzının ve bu üretim tarzının yarattığı burjuva toplumunun işleyiş yasasıdır.

Marx, insanlık tarihinin en ışıklı beyinlerinden biridir. Düşünceye katkılarını kısaca özetlemek aslında hiç de kolay değildir.

Marx’ı ansiklopedik düzeyde bile bilmeyenlerin, Marksizm üzerine on beş dakikalık objektif bir konuşma yapamayacak ya da birkaç sayfa yazı yazamayacakların yönetime soyundukları ülkelerde çok ilkel düzeyde bir talan, belki de kaçınılmazdır.

Eleştirinin bile anlamsızlaştığı kör bir ilkellik ve utanç verici bir düzeysizlik dönemine girdik sanki. Toplumsal çözülme dedikleri de bu galiba.

Marksizm ve Liberalizm Evlenirken

Türkiye, daha Cumhuriyet kurulurken “düşüncenin” hasmı oldu.

Mustafa Suphi, Türkiye Komünist Parti Genel Sekreteri idi. Ankara, kendisini Türkiye’ye davet etti ve tuzağa düşürerek arkadaşları ile birlikte Trabzon’da boğdurttu.

Ardından “Marksist düşünce” düşman ilan edildi.

Böylece koskoca bir toplum “diyalektik düşünceden” kopartıldı.

İnsanın kullandığı aletler değişince, insanın doğayla ve toplumla ilişkilerinin değişeceğinin berrak şekilde görülmesini, doğanın ve toplumun yaşadığı sürekli değişimin izlenmesini sağlayan Marksist bakış açısı, kısaca yeryüzündeki değişimi izleme rehberi yok edildi.

Tarımdan fabrikalara, fabrikalardan bilgisayarlara doğru yaşanan dönüşümün derinliği o yüzden bugün bile hala yeterince anlaşılamıyor, bu ülkede.

Feodal devrimin yerini Sanayi Devrimi’nin, Sanayi devrimi’nin yerini de iletişim devriminin almasının, insanın çalışma aletlerinin değişmesinden kaynaklanan ve geri dönüşümü mümkün olmayan bir büyük yürüyüşün parçası olduğu kavranılamıyor.

Çünkü değişimin yorumunu yapacak beyinsel aletler buralarda Kemalizm’den başka hiçbir ideolojiye yer bırakmayan rejim tarafından iğdiş edildi.

Bu toprakların en önemli liberallerinden biri olan Cavit Bey düzmece bir senaryo ile astırıldı.

Marksizmi de liberalizmi de reddeden bir devletçilik, ülkeye deli gömleği gibi giydirilince Türkiye’nin Kürt vatandaşları olduğu inkar edildi, toplumun kültürünün önemli bir parçası olan Müslümanlık görmezden gelindi.

Müslümanlığın yeterince algılanmadığı ya da algılanmak istenmediği, Kürt kökenli insanların kimliklerinin yadsındığı, Marksist diyalektik düşünce metodunun yasaklandığı, bireyin devlet karşısında kuvvetlendirilmesini isteyen liberalizmin öcü sayıldığı “Kemalist toplum” projesine böyle varıldı.

Bugün ülke; sorunlarını aşamıyorsa, bu militer bürokrasinin vesayetindeki rejimin ideolojisinin “demokrasi” değil “Kemalizm” olmasındandır.

Halbuki çağ, diyalektik bir yöntemle dünyanın değişimini algılayan Marksist gelenekle, bireyin önceliğini savunan liberalizmi evlendiren yeni bir deneyin peşinde.

Bu deneyin laboratuarı İtalya...

Osman Ulugay, eski İtalyan Komünist Partisi'nin devamı olan "Solun Demokratik Partisi"nin teorisyeni Walter Veltroni'yi "komünistlerin liberal yıldızı" olarak tanıtıyor, görüşlerini aktarıyordu.

Walter Veltroni İngiliz dergisi Prospect'e "görüşlerini" şöyle anlatıyor:

"Sizin seçilebilir sol diye tanımladığınız solun başlıca özelliklerini şöyle tanımlayabilirim:

Birincisi, liberal bir dünya görüşünü benimsemesi.

İkincisi, güncel olayların yarattığı sorunlarla başa çıkmaya hazır olması.

Üçüncüsü, kendisini geleceğe sıçratabilecek bir yapıda olması."

Veltroni, "eski sağ ve sol" ayrımının da nasıl değiştiğini şöyle vurguluyor:

"Sağı serbest piyasayla, solu millileştirmeyle ve devletçilikle tanımlayan eski ayrımlar artık geçerli değil.

Bugün sağın bir kesimi soldan daha devletçi.

İtalyan sağının oyunun kurallarını çarpıtan, ekonomik popülizmi demagojiyle ve otoriter eğilimlerle besleyen tavrı artık kimseye güven vermezken, merkez sol bir istikrar güvencesi olarak görülüyor."

Devrim

Bilim adamları insanlık tarihinin gelişimini üç büyük virajla açıklıyor:

İlki, Benedik rahiplerinin “hayvan gücünü” insan enerjisi yerine kullanmaya başlamaları.

İkincisi, buhar makinesi...

Üçüncüsü, bilgisayar devrimi...

Üç buluşun ortak özelliği de insanoğlunun “çalışma ilkelerini” temelden dönüştürmeleri...

Buhar makinesi, Sanayi Devrimi’ni ve içinde yaşadığımız uygarlığı yarattı... Şehirleri, burjuvaziyi, proletaryayı, ağır sanayiyi tanıdık...

Şimdi yaşanan ise, “bilgisayar devrimi”...

Bilgisayar devrimi bu kez “Sanayi Devrimi’nin” tüm alışkanlıkları ve kavramlarını ters yüz ediyor...

Bir kere, “ulus-devlet” anlayışı bitiyor.

Biliyoruz ki, artık “para” sınır tanımıyor. Türkiye’de bile, ülkeler arasındaki saat farklarından yararlanarak, dünya borsalarında yirmi dört saat “para koşturan” insanlarımız var.

Para “yerel” olmaktan çıkınca, ulusal sınırlara da ihtiyaç duymuyor. 1789 Burjuva Devrimi ile ulus-devlet kavramını dünyaya pompalayan Fransa, bir bakıyorsun “ulusal sınırlarını” kaldırıvermiş...

Çünkü, burjuvazisinin sahnesi artık ulusal sınırlar değil tüm yeryüzü...

Bilgisayar devrimine bağlı olarak hayatımıza giren “iletişim devrimi” de, “otoriter ve totaliter” yasakçı devlet anlayışını ve “yerel ölçüleri” tuz buz ediyor.

Devletler, vatandaşlarını sindiren “baskıcı” yapılarını “gazete, televizyon, radyo, sinema” üzerindeki denetimleriyle ayakta tutarlar.

“İletişimin” sınırları aşan gücü, “özgür haberlerden” oluşan yeni bir dünya kuruyor.

Ulus-devletin, sınırların, paranın kullanımının, iletişimin, kısacası her şeyin değişmesinin temelinde “bilgisayar devriminin” insanın “çalışma” ve dolayısıyla da “yaşam biçimini” değiştirmesi var...

Teknoloji, “çalışma biçimini” değiştiriyor. Artık “cep telefonu, bilgisayar, faks, uydu yayın” sayesinde kimse “sabit” bir yerde çalışma zorunda kalmayacak.

Çalışma biçimi ise, “yaşam biçimini” dönüştürüyor. Örneğin, sabit yerlerde çalışma zorunluluğu kalkınca, kentler de eski kimliklerini kaybetmeye başlıyor.

Buhar makinesinin mekanik anlayışı yerini yaşadığımız çağda bilgisayarın “zeka”yı örnek alan yaratıcılığına bırakıyor...

Kalıplar, klişeler, standartlar, tabular birer birer kırılıyor.

84 yıllık Türkiye Cumhuriyeti bile koyu yasakçılığına rağmen “Kürtleriyle, Alevileriyle, dinin kültürel işleviyle, liberalizmle” tanışıyor...

“Türk, Müslüman, Sünni ve Kemalist” robot portre kabusu, Türk vatandaşı için bile tartışılır hale geliyor...

Türkiye “köylülüğü tasfiye” edemeden, “askeri bir kurucu heyetin” zorlamasıyla, geçen asrın başında “ulus-devlet” oluşturmaya girişmişti.

Ancak bunu tam olarak beceremedi... Osmanlı’nın ekonomik kalıntılarını temizleyemedi, sermaye birikimini tamamlayamadı, sanayileşemedi.

Türkiye, ulus-devleti oluşturmak için gerekenleri yapamadı. Şimdi artık ulus-devlet sona eriyor. Türkiye bu kez de bu yeni dönemin gereklerini görmezden gelmeye uğraşıyor.

Çoktan aşılmış bir Kemalist ulus-devlet anlayışında direnmeye çabalıyor...

Halbuki, bilgisayar devrimiyle başlayan dönemin üç altın ilkesi var...

“Piyasa ekonomisi, insan hakları ve demokrasi...”

Türk devleti, “Yeni Dünya Düzeni’ni” zorunlu kılan, uygarlığın temel ilkelerindeki değişimi algılayamadıkça, ne Kürt sorunu biter, ne de toplumca istikrara kavuşuruz...

Ancak, değişimi özümsediğimiz anda da, bölgemizin “lideri” olmamız kaçınılmazdır.

Komintern

Komintern, “Komünist Enternasyonali”nin kısaltılmışı.

Komünist Enternasyonal, 1919’da “komünist partilerin birliğini sağlanmak amacıyla kurulup, 1943’e kadar faaliyet gösteren uluslararası bir kuruluş...

TÜSTAV’ın Başkanı Nabi Yağcı, Komintern Arşivi’nden “Türkiye Komünist Partisi” ile ilgili bölümü almayı başardı.

Bundan böyle hem Türkiye Komünist Partisi’nin tarihini, hemde Türk-Sovyet ilişkilerini çok daha sağlıklı bir biçimde değerlendirme imkanı olacak.

Komintern Arşivi’nin Türkiye ile ilgili bölümünün gün ışığına çıkarılması, konuyla ilgili tüm tarihçileri heyecanlandırıyor.

Ne yazık ki, yakın tarihimiz yalanlarla örtülü durumda.

Can Dündar, Kanal D’de “Kırmızı Kalpaklılar” adlı muhteşem bir belgesel ile bu dönemin örtüsünü bir ölçüde araladı.

Can Dündar, Milli Kuruluş Savaşı sırasında yönetimin Türk Komünistlere hazırladığı tuzağı konu ediyordu.

Kurtuluş Savaşı sırasında, Bolşevikler’in iktidarını destekleyen “kırmızı kalpaklılar”ın sayısı hızla artmaya başlıyor.

Ankara, o sırada Sovyetler Birliği’nden hem para, hem de silah alıyor. Sovyetler’le arayı bozmamak için, Türk Komünistlere baskı yapılamıyor. Tabii geçici bir süre için...

Mustafa Kemal, bu “sıkışıklığı” aşmak için “sahte bir komünist partisi” kurduruyor.

Parti üyelerinin kalpaklarına da birer “kırmızı yıldız” taktırtıyor.

Bütün komünizm sempatizanları bu partide toplanıyor. Partinin kontrolü dışında komünizm propagandası yapılması da yasaklanıyor.

Sovyet yardımları ile Kurtuluş Savaşı’nda başarı kazanılır kazanılmaz da, Komünist Parti kapattırılıyor.

Ayrıca, tuzağa düşürülen Komintern üyesi Türkiye Komünist Partisi’nin Genel

Sekreteri Mustafa Suphi ve on beş arkadaşı Ankara'yı ziyarete giderken Karadeniz'de boğdurtuluyor.

Can Dündar, TÜSTAV'ın elindeki "Komintern Arşivi"nden de yararlanarak bu trajik hikayeyi çok güzel biçimde anlatıyordu.

Şimdi, geçmişte Türk Marksistlerini çekinmeden boğdurtan bir anlayışın temsilcileri, hem o günkü görüşleri aynen benimsediklerini söylüyorlar, hem de "solcu" olduklarını iddia ediyorlar.

Bunun nasıl bir yalan olduğunu görmek için, "Kırmızı Kalpaklılar" belgeselini izlemek yetiyor da artıyor bile...

Türkiye'ye getirilen "Komintern Arşivi", hiç kuşkusuz yakın tarihimizin karanlıklarının hiç olmazsa bir bölümünü aydınlatacak.

Üstelik, bizdeki tek parti döneminin "otoriter ve totaliter" yapısını ortalığa serecek.

Marksizme, Liberalizme, Kürt kimliğine ve Müslüman kültürüne muhalif bir "tek parti" yönetiminin iç yüzünü belgeleyecek.

Türkiye saydamlaştıkça, "resmi tarihin yalanları" da bir bir ortaya çıkacak.

Bizde "yalanlara tutsak edilmiş" bir toplum olmaktan kurtulup, özgürleşeceğiz.

Yeni Dünya Düzeni ve Irak

Bir an tüm dünyanın geçimini topraktan sağladığını, onun dışında hiçbir farklı yaşam ve üretim tarzının olmadığını düşünün.

Büyük kentler yok, fabrikalar yok, gelişmiş seyahat imkanları yok, iletişim yok...

İnsan zamanla topraktan koptu. Demirçelik üretiminin yüksek fırınlarıyla tanıştı. Buhar makineleri buldu. Dokuma tezgahları tıkırdamaya başladı.

Topraktan fabrikaya geçen sermaye, hamile kadın ve cılız çocuklar da dahil, eline geçirdiği herkesi gün boyu o tezgahlarda sömürdü.

Burjuvazi ve işçi sınıfı gelişti, gürbüzleşti.

Bilim süratle koşmaya başladı.

İnsanlığın çilesi yanında, refahı ve özgürlüğü de artmaya başladı.

Bu da sanayi dönemiydi.

Kendini “ilerici” olarak niteleyen hiç kimse, geriye dönüp baktığında toprak düzeninin, fabrika düzeninden çok daha olumlu olduğunu söyleyemez.

Çünkü biliyoruz ki, insanlığın yürüyüşünde sanayi çok daha ileri bir adımdı. İnsanoğlunun doğa üzerindeki egemenliğinin yeni bir aşamasıydı.

Türkiye, hiçbir zaman paçasını topraktan tam anlamıyla kurtaramadı. Onun içinde, feodal dönemden sanayiye geçişi yudum yudum tadarak, kromozomlarına yerleştiremedi.

Böyle bir durum, bizim Yeni Dünya Düzenini de fikren özümsememizi önlüyor.

Sermaye günümüzde de, topraktan sanayiye geçerken oynadığı “dönüştürücü” rolü oynuyor. Onun içinde, bu durumu iyi tahlil edemeyen sol, inisiyatifi elden kaçırmış durumda. Sanayi sonrası toplum ile Yeni Dünya Düzeni birbiriyle irtibatlı...

Sanayi sonrası toplum denince, bir ton bakır telin yaptığı her işi fazlasıyla yapan 3 kilogramlık fiberoptik kabloyu anlamak gerek...

Sanayi sonrası toplum deyince, bir bilgisayar programının bir ton çelikten daha fazla para kazandırdığını düşünmek gerek...

“Bilgi çağı”; sektörlerin, yaşam biçimlerinin, anlayışların altüst olduğu yeni bir toplumsal devrimin adı...

Eski Dünya düzeninin dönüştüğünü nelerden anlıyoruz?

Savunma sanayinin gittikçe azalan harcamalarından, yeryüzü sermayesinin mafyaları artık beslemekten vazgeçip tepelemesinden...

Uluslararası kapitalist sistemin ömrü, eskisi gibi kol gücünü sömürmeyen yeni üretim teknikleri nedeniyle gittikçe azalıyor. Onlar da ordulara ve mafyalara para vererek, yeryüzüne jandarmalık yapmaktan vazgeçip, farklı yöntemler geliştiriyor.

İleri teknoloji mallarını değerlendirip yeryüzündeki mal ve hizmet dolaşımını sorunsuz gerçekleştirebilecekleri bir mekanizmanın var olabilmesini, “piyasa ekonomisi, demokrasi ve insan hakları”nın evrenselleşmesiyle ancak mümkün görüyorlar.

Sabun tüccarının mal satmak istediği adamı yıkanmaya mecbur etmesi gibi, bu talep de gelişmiş ülkelerin yanı sıra geri kalmış ülkelerin de yararına...

Yeni Dünya Düzeni kendine havzalar kuruyor. Avrupa Birliği bir havza... Amerika, Kanada ve Meksika birer havza... Pasifik okyanusu kenarındaki ülkeler birer havza...

Ancak, Ortadoğu’da böyle bir havza oluşturmakta bazı güçlükler var...

Irak yapısı itibariyle Yeni Dünya Düzeni’ne uyum sağlamıyor. İran keza...

Yeni Dünya Düzeni, ortaçağ anlayışını yaşatmak isteyen Irak’ı dize getirmeye çalışıyor...

Kuzey Irak’taki Kürtler de bu yeni arayışın önemli bir parçası...

Onların demokratik hakları tanınmadıkça, Irak’ın çağdaş bir toplum haline dönüşmesi mümkün değil... Ayrıca İran’ın çağdaş bir toplumla sınırlanması da söz konusu olmuyor...

Herkesin kendine göre bir çıkar hesabı var elbet bu Irak politikasında. Ama neticede Irak’ın değişmesi çağdaşlığın yararına olacak.

Türkiye’nin böyle bir ortamda önemi artıyor...

Biz “piyasa ekonomisi, demokrasi ve insan haklarına” gerçekten uyumlu bir devlet olsak, kendi Kürtlerimizle de sorun bitecek. Bölge liderliğinde şansımız artacak. Ama bunu yapamıyoruz...

O zaman sorunlar daha da büyüyor. Sanayi toplumundan sanayi sonrası topluma geçişi anlamamanın ve hatta buna direnmenin faturası gittikçe kabarıyor.

Irak’ın konumuna ve Kürt kimliğine Türkiye, Yeni Dünya Düzeni ve sanayi sonrası toplum gereksinmeleri açısından bakmadıkça, kendi menfaatlerine aykırı hareket eder.

Ve tüm topluma hak etmediği bir bedel ödetir.

Solculuk, Değişimden Yana “Taraf” Olmak Demektir

Bundan tam 37 yıl önce Türkiye, tarihinin en büyük “işçi hareketine” sahne olmuştu.

Sendika seçme özgürlükleri ellerinden alınmak istenen 100 bin civarındaki işçi, İstanbul ve İzmit’te eyleme geçmişti.

Kadın erkek binlerce mavi gömlekli işçinin, İstanbul Valiliği önündeki tankları aşarak, Bab-ı Ali Caddesi’nden aşağıya sel gibi aktığını daha dün gibi hatırlıyorum.

Ne var ki, bugünkü Türk toplumunun yarısı, 20 yaşın altında. “15-16 Haziran Olayları” olarak anılan 37 yıl önceki bu yığınsal eylem nüfusun yarısı tarafından bugün anımsanmıyor.

1965 yılında Türkiye İşçi Partisi, Meclis’e 15 milletvekili sokmuştu.

Parlamento’da bir Sosyalist Parti grubunun olması, bugünkü gibi sol adına yapılan şarlatanlıkları da önlüyordu.

O günlerde solculuğun “sermaye-emek” çelişkisinde, değişimi temsil eden “emek”ten yana taraf olduğu inkar edilemiyordu.

Aradan geçen zaman, Türkiye İşçi Partisi’nin solu denetleyen olumlu etkisini sildi.

Bugün, ortalıkta bilimsel etiketli bazı sahtekar ve şarlatan siyasal bilimciler, solculuğun, üretim ilişkilerini değiştirmekten yana olmak manasına geldiğini unutturmaya çalışıyorlar.

Türkiye’de, bunun yerine “laik-şeriat” ikilemi konmak isteniyor. Üretim ilişkilerinden ve ilişkilerde yapılması gereken değişimlerden hiç söz edilmiyor.

“Emek ve sermaye” çelişkisini bir yana koyarak, halkın kültürünü oluşturan Müslümanlığı da bir “öcü” gibi göstermek “laiklik ve ilericilik” diye yutturulunca, Türkiye’deki sosyal depremlere çözüm üretemeyeceğimiz için sol adına varacağımız yer yok olmaktır.

Bu kafa egemen olduğu gazeteyi de eritir, partiyi de...

Nitekim, eritiyor da...

Türkiye’de üretim ilişkilerini göz ardı eden içi kof bir “laik” söylem, insanı ister istemez “ordunun resmi ideolojisine” yandaş olmaya götürür.

Laikliği, solculukla özdeş göstermeye kalkanların yaptıkları da bu...

Utanmasalar, Kemalizmi, sosyal demokrasinin doğduğu “İkinci Enternasyonal”in hakim ideolojisi olarak sunacaklar.

Yeryüzünün çağdaş toplumlarında, teknolojik devrim sayesinde, emek-sermaye çelişkisi sona ermekte... Üretim ilişkileri hızla değişmekte...

Türkiye ise hala köylü...

Hala köylülükten işçiliğe bile geçemedik. Halbuki, dünya, işçilik dönemini bile geride bırakıyor.

İşçi sınıfını doğuran bir toplumsal yapı oluşturamadığımızdan sahtekar ve şarlatanlar da çoğalıyor.

Toplum içindeki değişimden yana olan güçlerle değişime karşı olan güçler arasındaki çatışmada değişimden yana taraf olma anlamına gelen solculuğu, çarpık bir laikliğe indirgiyorlar. Sanki bütün laikler değişimden yanaymış gibi.

Ordunun resmi ideolojisini de sosyal demokrasiye yamamaya kalkıyorlar...

İşte bu yüzden, sosyal demokrasinin tarihsel babaları olan Bernstein, Kautsky, Jaures’i anmaktan korkuyorlar.

Ama bu yalan ve riya, “yaşam gerçeği” karşısında eriyor...

“Sol” olmadan, solculuk yapılamaz çünkü...

Eğer, solculuğun değişimden yana “taraf” olma anlamına geldiği hatırlanabilirse, belki bazı atılımlar yapılabilir...

Köylülüğü ve devleti dönüştürelim ki, Batı’nın arkada bırakmaya başladığı “emek-sermaye çelişkisini” biz de teknolojik devrimle aşarak, bilgi toplumuna tırmanalım.

Türkiye İşçi Partisi, sol adına şarlatanlığa izin vermemeye çalışıyordu.

Bugün o etkiler silindi...

Üretim ilişkilerini değiştirmek isteyenlerle bu ilişkiyi aynen muhafaza etmek isteyenler arasındaki çatışmanın yerine neredeyse “laik-şeriat ikilemi” konacak...

İkinci Enternasyonal’in tarihsel isimlerinin yerine ise Kemalizm...

Neyse ki, Türkiye’nin dinamizmi buna geçit vermiyor.

Solcular ve Marksizim

Bir Marksist ne ister?

“Dünyayı değiştirmek...”

Ve şimdi tüm dünyada Marksistlerin yıllardır arzuladığı rüya gerçekleşiyor. Dünya teknoloji sayesinde hızla değişiyor.

Böylesine coşkulu bir dönüşüm karşısında Marksistlerin yürekten bir sevinç içinde olmaları gerekirken, “Marksist kökenli politikacıların” sıkıntılı olduğunu görüyoruz.

Belki de haklılar...

Eski anlamda “Marksist politikacılık” bitiyor, şimdi dünyadaki değişimi yorumlayan, anlamlandıran ve hızlandırıp, yönlendirmeye çalışan “Felsefeci Marksistlere” ihtiyaç var.

Bu sıkıntının Türkiye’de de yaşandığını gözlemekteyiz.

Sosyalist Birlik Partisi (SBP), “Marksist” kalıp kalmama tartışmalarıyla zora düştü bile...

Halbuki, 9 Kasım 1991 tarihinde Genel Yönetim Ku-rulu’nda, SBP Genel Başkanı Sadun Aren, Marksizmin politikacılar için “yeni” işlevini çok açık ve berrak bir biçimde belirtiyordu:

“Bizim partimizin Marksizm anlayışı, ki ben buna çok katılıyorum, toplumsal gelişimlerin nedenlerini açıklayan, toplumsal gelişmeyi yönlendiren, neler yapılması gerektiği konusunda yol gösteren bir düşünce yöntemidir.

Onun için, örneğin Sovyet modelinden ayırmak lazım. Sosyalizmi gerçekleştirmek isteyenlerin yararlanacakları bir düşünce yöntemidir Marksizm. Ama Marksizmin belli sosyalist uygulamaları olabilir. Biri de Sovyet modeliydi. Bütün dünyada da o model geçerliydi.

Yani ne diyordu o model, kapitalizm çökecek, yerine sosyalizm kurmak gerekecektir ve bunun için şöyle mücadele edilmesi gerekir, şöyle parti olması lazım şeklinde bir model. Leninist model, Stalinist model, ne derseniz deyin, Sovyet modelidir bu...

Bizim partimiz böyle bir şey kabul etmiyor. Programımız bunu kabul etmiyor. Programımız diyor ki; Sosyalist mücadele kapitalizm içinde yapılabilir, yapılacaktır. Çünkü (kapitalizm) çökmüyor. Çöküyor, çökecek farzediyorduk. Çökmedi, yaşıyor. O halde onun içinde mücadele edeceğiz ve kapitalizmi, sosyalizme dönüştüreceğiz. Bunun için de demokratik bir sürü şeyler yapıyoruz. Devleti küçülteceğiz, vs...”

Sadun Aren’in belirttiği gibi Marksizmin “toplumsal gelişmenin nedenlerini açıklayan, toplumsal gelişmeyi yönlendiren, neler yapılması konusunda yol gösteren bir düşünce yöntemi” olduğunu kabul etmek, soldaki tartışmanın çerçevesini çizebilir. Marksistler, bu anlayışın ışığında kapitalizmin bugünkü yapısal değişimine “hem yardımcı, hem denetçi” olabilirler.

Çünkü nihayetinde, amaç “sınıfsız bir toplum” ise, gittikçe “azalan iş saatleri ve çoğalan robotlar” o yöne doğru hızla gidildiğini müjdeliyorlar.

Ancak Sosyalist Birlik Partisi Genel Başkanı Sadun Aren’in ağzından Marksit politikaya çağdaş bir yorum getirmekle birlikte, bu yorumun içini dolduracak somut öneriler yaratılamıyor. Çünkü, Sosyalist Birlik Partisi eski tür “politikacı” tipiyle yeni bir sosyalizm anlayışının bağdaşmasındaki zorluğu yaşamaktadır.

Türk solcuları, Marksizmi “değişimin rehberi” olarak algılamak yerine, çöken “devletçi bir modele” uzanan bir yol olarak dondurmuşlar...

Halbuki, şimdi yeryüzü “serbest piyasa, demokrasi ve insan hakları” rüzgarıyla yeni bir değişimin eşiğinde.

Dünyayı değiştirmek isteyen Marksistlerin hedefleriyle, bu liberal değişim çelişmiyor, çakışıyor.

Marksistlerin yeni ve çağdaş işlevi bu değişimi hızlandırmak, yönlendirmek ve denetlemek.

Bunun için Marksizmin öncelikle bir yönetim biçimi değil, bir “düşünce yöntemi” olduğunu hatırlamak, yetip artacaktır bile...

Marksizm, bir “değişim bilimidir.”

Değişimin süreci hızlandıkça bu “bilimden” yararlanma ihtiyacı da artacaktır.

Yeter ki, solcularımız yararlanmak istesin...

Sosyal Demokraside Yeni Arayışlar

Türkiye, “dışa kapalı” bir toplum olmaktan henüz kurtulmuş değil. Hala dünyayı kendimizden ibaret sanmayı sürdürüyoruz.

Baksanıza hiçbir parti, iktidara geldiği takdirde, dış politika konusunda neler yapacağını gündeme getirmeyi gerekli görmüyor.

Hepsi, bunun “alıcısı” olmadığına öylesine emin ki...

Halbuki, biz eski alışkanlıklarımızı sürdürmek için ne kadar direnirsek direnelim yeryüzündeki gelişmeler bizi tahminimizden fazla etkiliyor.

Ama biz gerekli özenle değişimi izlemediğimiz için, dünyaya yetişebilme çabalarımızı büyük toplumsal faturalar ödeyerek ve çok gecikerek gerçekleştirmeye uğraşıyoruz. Dışa açılabilsek, dünyanın bütünleştiğini, yenileştiğini ve değiştiğini hep birlikte kabul edebilecek düzeye ulaşabilsek, toplumsal zıplamaları çok daha zahmetsizce yapacağız.

Bu değişimlere belirli çevrelerin çıkarları için direnerek, kör kuyularda vakit yitirmeyeceğiz.

Bizdeki “sosyal demokrasi”nin de, “içerdeki tutukluk” ve dış dünyadaki değişimler arasında sıkışıp kaldığını görüyoruz.

İkisi arasında sendeleye sendeleye dolaşıyor.

Halbuki, yeryüzündeki sosyal demokratların arayışları iç kamuoyuna daha hızlı yansıtılabilse çözüm bulmak daha da kolaylaşabilirdi.

En azından düşünce ufku daha fazla gelişirdi.

Fransız Sosyalist Partisi’nin liderlerinden eski Başbakan Michel Rocard’ın uzun bir sessizlikten sonra yaptığı önemli bir konuşma var.

Michel Rocard, Doğu Bloku’ndaki gelişmelerden sonra artık “yaşayan” iki ideolojinin kaldığını ileri sürüyor.

Bunlardan biri “liberalizm”, diğer ise “demokratik sosyalizm.”

Bu iki düşüncenin, ortaya çıktıkları döneme nazaran çok değişmelerine rağmen, günümüzdeki “demokratik savaşın” iki tarafını oluşturduğunu söylüyor.

Ardından kendisinin “oyunun kurallarını saptayan, eşitsizlikleri düzelten, hiç kimseyi dışlamadan toplumu ileriye götüren bir devlet ve kamu hizmetinden” yana olduğunu açıklıyor.

Michel Rocard, “demokratik sosyalizm” hedefi için, “serbest piyasa” modelinin tartışmasız kabulünden yana.

Yaşam deneyiminin “rekabeti” yadsımayı imkansız kıldığını, ayrıca “rekabetten kaçmayı” tercih etmemek gerektiğini belirtiyor.

Rekabet yanında, toplumsal dayanışmanın gerekliliğini de ısrarla vurguladıktan sonra, yeni toplumsal model arayışının “karma ekonomi” anlayışını geride bıraktığını anlatıyor.

Demokratik sosyalizm için, “birey ve toplum”, “özgürlük ve eşitlik”, “risk ve güvence” arasında yaratılan “yapay zıtlıkları” aşmak gerektiğini öne sürüyor.

Liberallerin söylediği gibi “birey ile devlet”, kamu ile özel sektör” ayrımları yapmadan, devletin görevlerini çok daha ince bir anlayışla yeniden tanımlamak gerekeceğine inanıyor.

Serbest piyasa üstünlüğünü açık yüreklilikle kabul eden, “karma ekonominin” bittiğini vurgulayan, ancak bunun yanında sosyal demokrasinin “dayanışmacı ruhunun” ölmediğini öne süren Rocard, yeni arayışlar peşinde.

Bizim sosyal demokratlara duyuruyoruz.

Belki onlar da hem kendileri hem de toplumumuz için yeni çözümler aramak isterler.

Politik Devlet Liberal Devlet

Türkiye, tüm ekonomik kaynakları kötü kullanarak heba eden “politik devlet” anlayışından yavaş yavaş uzaklaşıyor.

Kararların, “siyasal çıkarlarla” verildiği bir ortamda, bütün toplumun zararlı çıkmakta olduğu gerçeği somutlaşıyor.

“Ekonomik aklın” üstünlüğü kabul görüyor ama “politik bir devlet” yapısının yerini neyin ve nasıl alacağı pek bilinemiyor.

İnsanların “oy gücüne” göre emeklerini “değerlendiren” anlayışa “politik devlet” diyoruz.

Örneğin, yılda 37 gün çalışan buğday üreticisinin mahsulünün tümünü devletin alması, tam bir “politik devlet” anlayışıdır.

Ekonomik akılla hiç ilgisi yoktur.

Çünkü, bu “politik” davranış, başta oy baskısı ile malını zorla devlete satan buğday üreticisi olmak üzere, tüm toplumu fakirleştirir.

Türkiye’deki “politik devlet” anlayışının tam karşıtı ise “liberal devlet” kavramıdır.

İkisi arasındaki en önemli ayrım şudur:

“Liberal devlet” anlayışında, toplumun devletten özerkliği temel alınır. Devlet, topluma bir model empoze edemez. Tam tersine, toplumun talepleri devlete yön ve şekil verir.

Öncelik politik çıkarlarda değildir. Toplumun sosyal gelişmesindedir.

Onun için de, “liberal devlet” önceden oluşturulmuş kararlar doğrultusunda hareket edemez.

Şartları her an yeniden değerlendirerek, varlığını sosyal hareketlilik üzerine kurar.

Halbuki, bizdeki “politik devlet”, nüfusun yarısının şehirlerde yaşamasına rağmen hala kırsal kesimlerin çoğunlukta olduğu dönemdeki gibi işlemekte.

Şehirlerin de “çıkarları” olabileceği, hatta bunun “kırsal” kesimlerle

çatışabileceği kimsenin aklına gelmemekte...

“Liberal devlet”, toplumun çeşitliliğinden güç alır. Yoksa, “politik devlet” anlayışında olduğu gibi yalnızca bazı kesimlerin ihtiyaç ve arzularına göre hareket etmez.

Tüm toplumu gözetir. Bu gözetmenin yolu da, hiçbir kesime öncelik tanımamaktır. Toplumun kendi içindeki farklılık, çok seslilik ve uzlaşmaz çelişkiler o toplumun zenginleşmesini ve sürekli hareket etmesini sağlar.

“Devlet iktidarını” toplumun belirli kesimlerinin aleti yapmak, sonunda devletin hizmet gücünü yok eder, sosyal yapıyı yıpratır.

Onu için de, liberal anlayış, “devlet iktidarının” politik kaygılarla ekonomiye müdahalesini, bazı sosyal gruplara haksız çıkarlar sağlamasını engeller.

Sosyal yapı, zaman zaman zıtlaşarak, bazen uzlaşarak, kendi ahengini yaratır.

Türkiye’de devletin 84 yıl önce, sadece Cumhuriyeti kuran kadroların çıkarlarına göre şekillenmiş olmasının sıkıntısını çekiyoruz bugün.

O dönemin özelliklerine göre, tarım kesimi ağırlıklı bir yer tutuyormuş. Köylüler dışında da “asker ve sivil memurlar” varmış. Başka da pek bir kimse yokmuş.

Devlet yönetimini elinde bulunduran “memurlar” kendi politik çıkarlarına göre toplumu şekillendirmeye yönelmişler. Ona, kendi arzularına göre bir biçim vermeye kalkmışlar.

Ama şimdi görüyoruz ki, “politik devlet” anlayışı iflasın eşiğinde.

Akıl dışı kararlar, toplumun refahını tehdit ediyor.

Çözüm, bir an önce, politik devlet anlayışını terketmek.

Artık sadece “köylülerden” oluşan bir toplum değiliz. Şehirler de var. Üstelik çıkarları birbiriyle çelişen grupların sayısı da her gün biraz daha artıyor...

Demokrasilerde “Resmi Görüş” Olmaz

Birisi “eline bir sopa alıp” ortalığa fırlatsa ve “Benim gibi düşünmeyenin kafasını kırarım”, dese...

Bu tavrı, “Oh nihayet demokrasi”, diye alkışlamayız herhalde...

Ama “DEVLET” kalkıp, “Benim gibi düşünmeyenin kafasını kırarım”, deyince, “göbeklerinden devlete bağlı olan” gruplardan “alkışlar” yükseliyor:

“Yaşa, nurol...”

Her Cumhuriyet Bayramı kutlanırken, başka düşüncelere hayat hakkı tanımayan “resmi görüş” tekrarlanıyor: “Atatürkçü ve laikiz...”

Bizim ülkemizdeki siyasal ve toplumsal kanunları, kararları ve uygulamaları “tam üyelik” için can attığımız “Avrupa Birliği” ülkeleri ile karşılaştırınca çağdaş bir demokrasiden ne kadar “saptığımız” çok daha iyi anlaşılıyor.

Acaba, Almanya’da “resmi sıfatlı” kişiler, Cumhuriyet bayramlarında “Benim gibi düşünmeyenin kafasını kırarım” anlamında “Biz laik ve Bismark’cıyız” der mi?

Yahut Amerika’da Başkan “Biz laik ve Washington’cuyuz” der mi?

Demez... Neden?

“Parlamenter demokratik rejime” ters düşeceği için...

Demokrasinin özü ne? Egemenliğin dünyevileşmesi... Bireylerin çok farklı düşüncelerini rahatça açıklama, tartışma ve savunma hakkı... Yani halkın oyu...

Demokrasilerde her birey vatandaşı olduğu ülkenin nasıl yönetileceği konusunda bir fikre sahip olabilir, bu fikrini açıklayabilir, bu fikrini uygulamaya sokmak için örgütlenebilir...

Demokrasi, ülkedeki her vatandaşın düşünce özgürlüğünün garantisidir. Demokrasilerde hiçbir düşünce “vatana ihanet” olarak suçlanamaz... Demokrasi, her bireyin vatanı eşit biçimde sevdiğini daha baştan kabul etmektir...

Türkiye’de, kendilerini herkesten çok “vatanın sahipleri” sananlar var... Onlar gibi düşünmezseniz, “vatan için” kafanızı kırmaya hazırlar. Bu ne biçim demokrasi ise...

Demokrasinin en büyük özelliği “kendine düşünce olarak kasteden görüşleri de” bağrında barındırmasıdır.

Fransa’da “kralcılar” açıkça kralcılığı savunur... “Anarşistler Federasyonu” adı altında örgütlenmiş olan anarşistler, anarşizmi... Le Pen başkanlığında “Ulusal Cephe” adıyla seçimlere giren parti ırkçılığı ve faşizmi... Çeşitli tarikatlar “dinciliği”...

Ama “toplumun gelişmişlik düzeyi” demokrasiden yararlanarak kendi propagandalarını yapan bu görüşlere pek iltifat etmez... Bunlar birer “renk” olarak kalır... Çünkü Batı’da demokrasi, gelişmiş sosyal sınıflarla, çok çeşitli sosyal grupların “ortak çıkarları” üzerine kuruludur.

Bizde ise, “Batı’daki çokseslilığin yerini resmi görüş” almıştır...

Türkiye’de sosyal sınıflar gelişmiş değil... Toplu sözleşmelerden yararlanan işçi sayısı 1 milyonu bile bulmuyor... En büyük 500 firmanın cirosunun toplamı, Avrupa’nın en büyük bir tek firması kadar bile etmiyor...

Gelişmiş bir işçi sınıfı ve sermaye sınıfı olmayınca geriye ne kalıyor? “Asker ve sivil” bürokratların denetimindeki DEVLET...

Ekonomik ve idari güç, devleti yöneten “asker ve sivil” bürokrat elinde yoğunlaşınca o da “Devletin sahibi benim” diye tutturuyor...

Ve “resmi görüşe” karşı çıkanın da, kafasını kırmaya kalkıyor...

1 Mayıs’ı Kutlamak Yasak... Çünkü

Yıl 1880... Yer; Amerika...

Ülkede tüm işçi sendikaları “sekiz saatlik çalışma süresi” için yoğun bir çaba içinde...

Yıl 1880... Yer Osmanlı...

Padişahlık geçimini savaşarak elde ettiği ganimetlerle sağlıyor... O nedenle üretim pek yok... Üretim olmayınca ülkede iş de yok... Sendika yok... 8 saatlik iş günü için talep de...

Yıl 1886... Yer; Amerika...

Amerikan İşçi Sendikaları Federasyonu 8 saatlik iş gününün yasallaşmasını sağlamak için genel grev kararı alıyor. 1 Mayıs 1886’da genel grev uygulanıyor. Genel grevi kırmak için polis silah kullanıyor. Ölen işçiler oluyor.

Yıl 1886... Yer; Osmanlı...

Ülkede işçi yok... Sendika da... 8 saatlik iş günü için genel greve giden de...

Yıl 1889... Yer; Paris...

“Sosyalist Partilerin Uluslararası Birlik Örgütü” birinci kongresi toplanıyor. 8 saatlik iş günü için dünya işçilerinin 1 Mayıs’lar da genel greve gitmeleri kararı alınıyor. 1 Mayıs dünya işçilerinin birlik, dayanışma, direniş günü simgesi olarak kabul ediliyor.

O günden bu yana da, 1 Mayıs yüz yıldır bütün dünyada bayram olarak kutlanıyor.

Yıl 1889... Yer; Osmanlı...

Ülkede işçi yok... Sendika da... 8 Saatlik iş günü için Paris’te alınan kararlardan haberdar olan da...

Yıl 1909... Yer; Üsküp...

1 Mayıs Osmanlı’da ilk kez çok küçük bir grup tarafından kutlanıyor...

Yıl 1921... Yer; İstanbul...

1 Mayıs, İşgal Komutanlığı'nın yasaklamasına rağmen Şirketi Hayriye, Haliç Tersanesi, Tramvay Şirketi tarafından kutlanıyor...

Yıl 1922... Yer; Kağıthane...

1 Mayıs kutlama törenini o zamanki Vakit gazetesi şöyle anlatıyor: "Saat 1'de amele kitlesinin önünde bir bando mızıka olduğu halde kırmızı pazubentli heyet azasının nezareti altında amele Kağıthane'ye yollanmıştır. Yolda ameleye beynelminel marşlar terennüm ettirilmiş, Kağıthane'de hatipler tarafından emek ve emeğin değeri hakkında muhtelif mevzular üzerinde konferanslar verilmiştir."

Yıl 1923... Yer; İstanbul...

1 Mayıs nedeniyle bildiri yayınlayan "Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası" yönetici ve üyelerinden Dr. Şefik Hüsnü, Sadrettin Celal, Ali Cevdet, Vanlı Kazım ve Hasan Ali Eduz tutuklanarak yargılandı...

Sendikalardan, işçilerden çıt çıkmadı...

Yıl 1924... Yer; İstanbul...

1 Mayıs töreni yasaklandı. "Çelikkol" gazetesi toplatıldı. Aydınlık gazetesi basıldı.

Sendikalardan da, işçilerden de çıt çıkmadı...

Yıl 1925... Yer; İstanbul...

1 Mayıs nedeniyle bildiri yayınlayan "Türkiye İşçi ve Sosyalist Fırkası" ileri gelenleri tutuklanarak Ankara'ya gönderildi. Ağız cezalara mahkum oldular...

Sendikalardan da, işçilerden de çıt çıkmadı...

1925'ten, 1967'ye kadar...

Cumhuriyet Halk Partisi de... Demokrat Parti de...

1 Mayıs'ın "Dünya işçilerinin birlik ve dayanışma" bayramı olarak kutlanmasını yasakladı...

Sendikalardan da, işçilerden de ses çıkmadı...

1 Mayıs ilk kez işçi bayramı olarak 1976'da kutlanabildi...

1 Mayıs 1977'de ise kutlama törenine katılanlara ateş açıldı... 33 kişi

öldürüldü... Kimse katliamı kimin düzenlediğini araştırmadı... Suçluların bulunması için toplumsal bir baskı yapılmadı.

Hala da o katliamı kimin düzenlediği “resmen” açıklanmış değil...

Komşumuz Yunanistan’da, 1967 darbesini yapanlar bile yargılanmış, o çapta bir anti demokratik girişimin hesabı sorulmuşken, bizde 1 Mayıs 1977 katliamının hesabının sorulmaması da yadırganmadı...

Yıl 1980... Yer; Türkiye...

Askeri darbeyle yönetime gelenler 1 Mayıs’ın Bahar Bayramı olarak kutlanmasını da yasakladı...

Yıl 1989... Yer; Türkiye...

Nüfus: 55 milyon... Sendikalı işçi sayısı: Sadece 923 bin... Bunun da 662 bini kamu kesiminde...

Bütün dünya işçilerinin yüzyıl önce gerçekleştirdiği 1 Mayıs İşçi Bayramı hala bizde yasak... Genel grev de...

Yıl 2007... Yer; Türkiye...

1 Mayıs İşçi Bayramı’nı Taksim’de kutlamak isteyenlere polis engel olunca hayat felç oldu.

Neden?

Nedeni, yazıyı okuyunca anlaşılmıyor mu?

Atatürkçülük, Şeriat ve Demokrasi

Babıali kervanına yeni katılan bir gazetenin manşetiydi şu cümle:

“Komünist parti eylem hazırlığında...”

Kapısında tam üyelik için el pençe divan beklediğimiz Avrupa Birliği ülkelerinin her hangi birinde böyle bir manşet düşünün... Kim bilir herkes neresiyle güler... Çünkü oralarda komünist partiler demokrasinin bir parçasıdır. Hepsi de çeşitli dönemlerde gayet doğal olarak “eylem hazırlığı” yapar.

Aynı gazete, türban meselesi ile başlayan gösteriler için de: “İrticanın ayak sesleri” başlığını kullanıyordu...

Yani gazete hem sağcılığa, hem solculuğa, hem dinciliğe, hem de Kürtçülüğe karşı. Neden yana? Belli değil.

Ama “neden” yana olduklarını gizleyenlerin sığındığı bir paravan var: ATATÜRKÇÜLÜK...

Komünizm... Şeriat... Bölücülük...

Türkiye’deki belirli çevrelerin bu üç konuya buldukları “çözüm”, soyut bir “Atatürkçülük” kavramı.

“Komünizm ezilmelidir.” ... Çünkü biz Atatürkçüyüz.

“Kürtçülük ezilmelidir.” ... Çünkü biz Atatürkçüyüz.

“İrtica ezilmelidir.” ... Çünkü biz Atatürkçüyüz.

Peki “sağ”a da, “sol” a da karşı olan bu Atatürkçüler kim?

Ooo... Çok çeşitli kimseler...

“İrtica” gündeme gelince, sol görünümlü “hafiye” de Atatürkçü... Ömrü billah “sol” düşmanlığı yapmış saray artığı diplomatta...

Demek ki, Atatürkçülük kavramı öyle sınırları çok belirlenmiş bir görüş olarak kullanılmıyor.

Galiba daha çok “ordu” ya mesaj yollanmak istendiği vakit, kullanılan bir şifre.

Bir ülkede komünizm, dincilik, bölücülük varsa, “bunları Silahlı Kuvvetler gelsin ezsin” demek, herhalde demokrasi ile pek bağdaşmaz.

Çünkü komünizm, dincilik ve bölücülük Fransa’da da var, İtalya’da da... Hiç kimse İtalya’da, “Biz bunlara karşıyız, çünkü biz Garibaldi’den yanayız” diye yazıp çizmiyor.

Tabii ki Türkiye’de irtica var... Üstelik tehlikeli de. Neden? Çünkü “şeriatçılar”, Kuran’ı aynı zamanda “ceza yasası” olarak kullanıyorlar. Eğer “şeriat” istemiyorsan, “katlin vacip”... Yani bizdeki mürtecilerin demokrasiyle filan alakası yok... Ellerinden gelse, “kendilerinden” olmayan herkesi kesip biçecekler.

Zaten demokrasi de bunun için çok önemli... Neden?

Çünkü demokrasilerin bütün güzelliği, “demokrasi”ye kast eden akımları da kendi içinde barındırması... Ve onları gene demokratik yollarla etkisiz kılması...

Örneğin, Fransa’da insanın gözü yuvalarından fırlar... Bizim burada bir ömür “modern öcü” haline getirdiğimiz anarşizm, orada federasyon olarak yurt sathında örgütlenmiştir... Sağda, solda, her yanda “Anarşistler Federasyonu’nun” bürolarına rastlarsınız.

Ama birkaç “amatör ruhlu” maceracı dışında kimse “anarşizmin” peşinden gitmez... Kimseyi de bu örgüt korkutmaz.

Her gün okuyoruz... Irkçılarda her yerde örgütlü... Hatta bazen beklenmedik ölçülerde “oy”da alıyorlar... Ama rejim bu tehlikelere karşı “kendini” koruyor... Çünkü demokrasi yanlısı geniş kitleler bu akımlara itibar etmiyor.

Rejim orada kendini koruyor... Çünkü bütün kurumlar demokrasiden yana... Bizde ise demokrasilerin en ayrılmaz parçası olan partilerin bile demokratik rejim pek umurlarında değil...

Dincilik... Kürtçülük... Komünistlik... Herhalde “Atatürkçülük” adı altında atılan belirsiz sahte çığlıklarla önlenmeyecek...

Önlenirse, demokrasinin gücüyle önlenecek...

Marks’tan Sevgilerle

Biliyorsunuz, Doğu’da bir çok mezra var.

Mezra...

Yani, hiçbir idari birimde yer almayan üç beş evlik yerler... Mezbeleler...

Sırf Diyarbakır’a bağlı 1600 mezra var... Demek ki Diyarbakır yöresi, bırakın kasabalaşmayı, kentleşmeyi, henüz “köyleşememiş” bile... Üstelik Doğu’da bu kadar çok mezrası olan tek kent Diyarbakır değil... Binlerce mezra var...

İnsanın aklı takılıyor...

Acaba bu “mezra ekonomisi” nasıl işliyor? Oradaki insanlar ürettikleri “ürün”ü kendileri mi tüketiyor? Yoksa gidip çok uzaklara mı pazarlıyor? Günlük ihtiyaçlarını nasıl karşılıyorlar? Daha bir sürü soru...

Bir ülkede bu kadar çok mezra varsa, orda henüz ulusal düzeyde bir tek pazarın olduğu söylenemez.

Yani Kartal’da oturan bir tüketici, herhangi bir malı en uygun şartlarda Diyarbakır’dan alıp alamayacağını bilemiyorsa, bu o ülkenin ekonomik yapısının çok ilkel bir düzeyde olduğunu gösterir.

Neden?

Çünkü...

“Kapitalist bir sanayici, satışlarını artırıp karını çoğaltmak için, mallarına pazar bulmak ve bu pazarı devamlı olarak genişletmek zorundadır...”

Oysa kapitalizmin ilk dönemlerinde toplumlar kendi kendine yeter, yani mübadeleye gerek duymadan, kapalı köy ve aile birimlerinden oluşmaktaydı...

Bu kapalı küçük ekonomik birimler, kendi içlerinde bir iş bölümü ve mübadeleye gitmiş olsalar bile, bir kapitalist işletme için yeter büyüklükte bir pazar teşkil etmiyorlardı.

Aynı bizim pek çok mezra ve köyümüz gibi...

Peki, Batı’da kapitalizm sonra nasıl gelişti?

“Memlekette bir iç Pazar oluşması için, bu kapalı köy ve aile ekonomilerinin dışa açılması, bunun için de iş bölümünün ve ihtisaslaşmanın geliştirilmesi, yani toplumun geleneksel yapısının yıkılması ve değiştirilmesi gerekiyordu...”

Bunun yapılması ile de kapitalizm gelişti.

Şimdi Kartal’da ki üretici veya tüketici istediği an Diyarbakır’daki üretici veya tüketici ile “karşı karşıya” gelmeyince ne oluyor?

Bu kez, Türkiye bir “tek pazara” dönüşmemiş sayılıyor...

İş bölümü gelişmemiş oluyor.

Kapalı ekonomik birimler, henüz yurt sathına yayılmamış oluyor...

Toplumun mevcut kaynaklarının, rekabet nedeniyle en akılcı biçimde kullanılması önlenmiş oluyor.

Türkiye son dönemlerde yoğun bir ulaşım ve haberleşme “devrimi” yaşıyor...

Yollar, telefonlar,...

Hatta şakalar yapıyoruz... Her köşeye telefon... İyi de o köylüler kiminle konuşacak?

Halbuki yolların, telefonların temel ekonomik amacı ulusal pazarı oluşturmaktır.

Ülke insanlarının üretici veya tüketici olarak “en uygun şartlarda” üretim veya tüketim yapmalarını... Ve bunları en avantajlı şartlarda pazarlamalarını olanaklı kılmaktır... Üretime ve tüketime gösterilen bu bireysel özen ise, ekonominin kaynaklarının en verimli şekilde kullanılmasını sağlar.

Gerçek bir kapitalist girişimci, henüz ulusal pazarın kurulmadığı yerlerde geleneksel yapıyı ve yaşayış tarzını değiştirerek, ülkeyi sermayesinin ve dolayısı ile kapitalizmin gelişmesine elverişli bir biçime sokar...

Böyle bir aşamada, kapitalizm toplumu değiştirmede devrimci bir rol oynar...

Bunları kim söylüyor?

Kim söyleyecek, Karl Marks...

Bugün de Türkiye’de mezraları yok edip, “tek bir pazar” kurmaya yönelik girişimler varsa, bunlar toplumun ilkel ekonomik yapısını, çağdaş bir hale

getirmeye yarayacak olan “devrimci” atılımlardır.

Çağdaş bir kapitalizme direnip...

Sosyalizm de istemeyen...

Bugünkü mezralarda yaşamın sürüp gitmesini savunan “devrimci” maskeli sahtekarlara duyurulur...

Akılsızlık

Biz doğayı nasıl kavrıyoruz?

Matematikle...

Yani...

Uçurduğumuz uçaklar matematiksel hesaplara dayanıyor...

Yaptığımız binalar gene matematiksel hesaplarla ayakta duruyor...

Peki matematiği keşfeden kim?

Kim olacak...

Tabii ki insan aklı...

Demek ki insan aklının oluşturduğu matematik, doğayı doğru olarak kavrayabiliyor.

Bu bize neyi gösterir?

Akıl ile doğa arasındaki uyumu...

Aklın doğayla büyük bir uyum içinde olduğunu bize Rönesans öğretti.

Matematik, fizik gibi aklın doğayı çözmekte kullandığı bilim dalları Rönesans'la doğdu.

Rönesans'a kadar kilisenin hakimiyeti bütün bu arayışları önlemiş... Kilise, Tanrı'nın gölgesine sığınarak doğanın değişmezliğini savunmuş...

Akıl ile doğanın aynı özden geldiğinin anlaşılmasını geciktirmiş.

"Akılcı" düşünme metodunu bulan Rene Descartes'dir.

Descartes işe "şüphe metodu" ile başlamış, o güne kadar bütün bilgileri yeniden şüphe ile sınamış. Kendini, Tanrı'yı, çevresini, öteki insanları...

En sonunda sadece "düşündüğünden" şüphe edilmeyeceğine karar vermiş.

"Düşünüyorum, öyleyse varım", sloganı bundan sonra doğmuş...

Descartes her şeyi bilinç süzgecinden geçirip, doğadaki karışık gibi görünen

olayları “açık” ve “seçik” hale getirmeye çalışmış...

Yani doğa ile aklın uyumunu sağlamış...

Akıl ile doğanın uyumundan yararlanarak, insanoğlunun kendi bilincini kullanıp, “neden” ve “sonuç” ilişkisini durup dinlenmeden sınayarak, olayları net bir hale getirmek için kullandığı düşünce metoduna, Descartes’in Latince söylenişinden türetilerek “Cartesien” düşünce metodu denmiş...

Cartesien düşünce metodu... Yani rasyonalizm... Yani akılcılık... Yani öz Türkçesiyle, usçuluk... Akılcılık...

Şu bizim topluma bir bakın... Toplumsal düşünce metodumuzun “akılcılık” olmadığını her gün nasıl “açık” ve “seçik” bir biçimde görüyoruz. Doğanın “matematik” yapılı olduğu umurumuzda değil... Olsa durum böyle mi olur?

Örneğin alın ekonomiyi... Kıt kaynaklarla sonsuz ihtiyaçlar mı karşılanacak... Bunun için en “akılcı” metodu bulmaya inanılmaz bir biçimde direniyoruz...

Türk toplumunun düşünce metoduna göre, kıt kaynakları en iyi “Ankara’daki bürokrat” dağıtır.

Onun için de her şeyi o belirler.

Halbuki “akılcılık” yöntemini bulan Batı, ekonomideki işleyiş için de “piyasa” ekonomisini bulmuş.

Serbest piyasa ile toplumun kıt kaynaklarının en akılcı biçimde sağlanabileceğine karar vermiş.

Biz de Batı’lı bir toplum olduğumuzu iddia ediyoruz.

Bu “akılcıyız” demektir.

Biz de “kapitalist” yoldan kalkınmayı şiar edinmişiz.

Bu “piyasa ekonomisi” taraflısıyız demektir.

Ama hiçbir şeyi doğa ile aklın uyumu içinde çözmek gibi bir isteğimiz yok. Hatta galiba buna direncimiz var.

Rönesans’tan geçmediğimiz için doğa ile aklın uyumunu içimize sindiremedik... Batılıyız ama akılcı değiliz.

Kapitalistiz, ama “piyasa ekonomisine” direniyoruz.

O zaman ne oluyor?

İşte bizdeki gibi akıldışı kaotik yaşam başlıyor...

Mafya, ekonomiyi yönlendiriyor...

Ecel, trafiği... Sınamadığımız ama “sandığımız” şeyler, bilimi... Yüce Tanrı da, Türk toplumunu...

İşte Bürokrasi Dediğimiz Bu

Sıkça tekrarlıyoruz...:

Türkiye ta başından beri, kapitalist kalkınma yolunu seçmiş.

Kapitalizmde, gelişmiş bir yatırımcı sınıf ve bu sınıfın elinde yatırım yapmak için gerekli büyük sermaye birikimi esastır. Ve bu birikmiş sermayeyle yapılan yatırımlar sonunda ülke kalkınır, işçi sınıfı gelişir.

Sermaye ile emeğin dengesinden de sağlıklı bir ekonomi doğar.

Kapitalist kalkınma yolunu benimseyen Türkiye'nin başarılı olabilmesinin önündeki en büyük engel Osmanlı'nın sakatlı mirasıdır kuşkusuz.

Osmanlı'da her şey padişahın. Kimsenin elinde öyle sermaye falan birikmiyor. Zaten kazara birikirse göze batıyor ve kellesi vuruluyor. Her şey sarayın olunca, bu işlerin idaresiyle "memur" edilmiş, saray bürokrasisi palazlanıyor... Diğer klasik kapitalist ülkelerde sermayedarlar ve işçi sınıfı gelişirken, bizde "bürokrasi" büyüyor.

Cumhuriyet döneminde de bürokrasinin ağırlığı devam ediyor. Devlet, kapitalist sınıfın yapması gerekenleri yapmayı üstleniyor. Ama bürokrasi ile kapitalistler arasında "büyük" fark var.

Devlet memuru, girişimci "kapitalist"in yerini alınca, ekonominin işleyişi bozuluyor. Ekonominin doğal yasalarının yerini, bürokratın "masa başı" önlemleri alıyor.

Masa başı önlemlerle de "kapitalizm" gelişmiyor.

Kapitalizm yatırım yapan, üreten ve kar eden bir sistem.

Bürokrasinin böyle bir hedefi yok... Çünkü o "maaşlı" bir tabaka... Sadece kendi çıkarlarını kollamakla yetiniyor.

"Sermaye birikimi sağlayacağım", görüntüsü vererek devletin kanatları altında palazlanmaya uğraşan sahte kapitalistler yaratıyor. Sonra onlarla "çıkar" ilişkisine giriyor.

Şimdi Türkiye dışarının baskısıyla, kapitalizmin 657 sayılı kanuna tabi devlet memurlarının değil, girişimci, riski göze alan, üretime dönük çağdaş bir

kapitalist sınıfça yönlendirilmesi gerektiğini anlıyor.

Anladıkça da çağdaş sosyal bir üretim biçimi oluşturmanın önünde, bürokrasinin kurduğu çelik ilmiklerden oluşan ağları daha iyi görüyor.

Örneğin Hürriyet'in manşeti şöyleydi:

"Mafya destekçisi bürokratlar kim?"

Haberi dikkatlice okuyunca anlıyorsunuz...

Bürokrasi için üretim, müretim hak getire...

Vatandaşa hizmetle görevli kimi memurlar, "biz devletiz" edasıyla olmadık işler çeviriyorlarmış.

Örneğin; devletten haksız milyarlar kapan hayali ihracatçılara, bazı bürokratların yardımcı oldukları belirlenmiş.

Sermaye ve emekçi sınıfların denetimi dışındaki bir devlet aygıtında "çeteleşme" eğilimleri doğal olarak fazlalaşıyor. Baksanıza, gene Hürriyet'e yapılan bir ihbarda, sorgusuz sualsiz sokakta terörist diye vurulan dört kişinin de "kaçakçılık" olaylarıyla ilgili çok önemli açıklamalar yapmak için polise başvurmak üzere oldukları iddia ediliyor.

Mafya destekçisi olduğu öne sürülen bürokratlar...

Kaçakçılıkla ilgili ihbarlarda bulunacaklar diye sorgusuz sualsiz vurulduğu söylenen kişiler...

Askeri gemilerle yapılan kaçakçılık...

Bunları ne önler?

Bunları "sadece ve sadece" üretimden çıkarı elde eden gerçek kapitalistlerle, gelişmiş emekçi sınıfları önler.

Emekçilerin ve kapitalistlerin ortak çıkarı "üretim" de buluşunca, ara tabakaların "çeteler" kurması önlenir.

Ama tabii ki bunlar kolay olmuyor...

Bizde de, başka diyarlarda da...

Bu Neyin Kavgası?

Şimdi Türkiye'de bir kavga var.

Kimler arasında?

Türkiye'nin "dışa açık büyüme" modelinden yana olanlarla olmayanlar arasında...

"Dışa açılarak büyümeye" karşı olanlar ne istiyorlar?

İthal ikamesi... Yani gümrüklerimizi dış rekabete kapatarak, içeride "ulusal sanayi" kurar gibi yapmamızı... Ve hepimizin o "emekleme çağındaki" ulusal sanayinin ürünlerine teslim olmamızı.

Biz bunu yapmadık mı?

Yaptık... Hem de ithal ikamesini tam 25 yıl uyguladık.

Ne oldu?

Bir avuç "sahte kapitalist" uyduruk mallarla hepimizi bir güzel sömürdü... Malları dışarıya satamadıkları için ülkeye bir tek kuruşluk döviz bile getiremediler... Üstelik "ulusal sanayi" adı altında montaj sanayi aldı yürüdü... Elde ki bir avuç döviz de ithalata gitti... Dış borçlar büyüdü... Sonunda "70 cent"e muhtaç olduk.

Şimdi tabii "iç pazarı" sömüren uyduruk kapitalistler... "Döviz hesabı olmasın" diye konan akıldışı yasaklardan en büyük vurgunu yapan "soyguncular" dışa açık büyümeyi istemiyorlar.

Neden?

Çünkü dışa açık büyüme "ulusal sanayi" kavramını yozlaştırmak yerine, "uluslararası ölçülerde" üretim yapma şartını getiriyor... Herkese, "çağdaş üretim yap döviz kazan", diyor... Çağdaş üretimin söz konusu olduğu yerde akıldışı yasaklara da gerek olmadığını vurguluyor.

Dışa açık sanayileşmeye "sahte kapitalistler" karşı.

Sigara kaçakçıları karşı...

İthalatçılar karşı...

Yeryüzündeki gelişmelere uyum gösteremeyen yerel politikacılar karşı...

Bunları anlamak kolay.

Bir de dışa açık büyümeye bizim “bürokratik ilericiler” karşı.

Aslında bu da çok anlaşılmaz değil.

Çünkü “ithal ikamesine” bağlı büyüme modelinde üreticiler ve tüketiciler birinci derecede bir rol oynamıyor... Daha doğrusu her şeyi “piyasa belirlemiyor.”

Kim belirliyor?

“Vatanımızın ulusal çıkarlarını” bizden daha iyi kolladığını iddia eden asker-sivil bürokratlar.

Halk adına kararı, halkın kendisi “üretim ve tüketim” yoluyla veremeyince okumuş yazmışlara da gün doğuyor.

Nasıl olsa herkesin “boyunu ölçecek” gerçek bir üretim tüketim dengesi yok.

O zaman bizim “bürokratik ilericiler” de döviz kazanamayan, üretim yapamayan, dışarıya kapalı, akılcılık yerine siyasal sloganların tercih edildiği bir ülkede kendilerini “şaşı peygamber” sanıyor.

Halbuki “dışa açık büyüme” modelinde kimsenin öyle “şaşı peygamber” taktığı falan yok.

Piyasada kendini kanıtlayamazsan “hava” alıyorsun...

“İthal ikamesi” sadece Türkiye’nin değil, aşağı yukarı bütün gelişmekte olan ülkelerin sorunu.

Çünkü “ithal ikamesi”nin yozlaştırılmış uygulamaları, gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerini felç etmiş.

Bir kere, “kamu kesiminin hantal ağırlığı” ekonominin nefes borusuna abanmış.

Her şey kamunun...

Ama bu ülkeler sosyalist değil.

Kapitalist hiç değil...

Neyin nesi belli değil...

Böyle bir ekonomide, her “akılcı” karar “kamuya” çarpıyor... Özel sektör de gelişmiş değil... Gel çık işin içinden... Yani “akılcı” kararların “uygulanması” sanıldığı kadar kolay olmuyor.

“İthal ikamesinin” doğurduğu bir başka sakatlık ise, “yeraltı ekonomisi.”

Yani üretime katkısı olmayan vergi dışı faaliyet...

Bürokratlar o kadar çok şeyi yasaklamışlar ki, en sonunda “yasak ekonomisi” oluşmuş.

Bizdeki Tahtakale gibi...

Altın işi gibi...

Bir de buna dışarıya kaçan sermayeyi ekleyin...

İsviçre bankalarına istif edilen paraları...

Piyasanın doğal işleyişine alışmış olan sermaye, “bürokrat egemenliğini” görünce kaçıyor.

Çünkü bürokrat bugün böyle karar verir, yarın başka türlü.

İşte içlerinde “bürokratik ilericilerin” de bulunduğu “dışa açılmanın” can düşmanlarının yeğlediği ekonomik yapının portresi.

Böyle bir tablo için tepiniyorlar.

Çağdaş ölçülerde üretemeyen...

Döviz kazanamayan...

İçe kapalı...

Halkını” ulusal sanayi” palavrasıyla kandıran bir ülke...

Orada “şaşı peygamber” olacaklar.

Bütün kavga bu...

Milliyetçilik İlkellik Demek Değildir

Galiba Türkiye’deki durum da dışarıdaki gibi...

Dünyadaki “hızlı değişim” bizde de toplumu üç kesime ayırıyor.

Birinciler dünyadaki değişimi “bütün boyutlarıyla” Türkiye’ye yansıtmak isteyenler... Böyle bir değişimden hiçbir kişisel endişe duymadıkları gibi, çağdaş gelişmelere ayak uydurmanın, Türkiye’ye çok yararlı olacağına inanıyorlar.

İkinciler ise, değişime açık, değişiklikten yana geniş bir kitle... Belki “öncülük” yapmıyorlar ama, yenilikler onları korkutmuyor hatta hoşnut kılıyor.

Üçüncüler ise, teknolojik gelişmelerden tutun da kavramların tanım farklılığına uğramasına kadar bütün “değişimlerden” korkuyorlar... Yeryüzündeki hızlı hareketliliğin Türkiye’ye yansıtılmasını varlıklarına yönelik bir tehdit gibi yorumluyorlar...

Onun için de korkularının hızlandırdığı bağnaz bir “milliyetçilik” kavramına, denize düşmüş yüzme bilmeyen çocuk gibi sarılıyorlar.

Öyle bir milliyetçilik anlayışı ki... Katiyen amaç “toplumsal özellikleri” korumak falan değil.

Sadece değişmemek... Olduğumuz gibi kalmak... Yeni rüzgarların karşısında yetersizliklerimizi hissedip, direnmek.

Bu “korku”ya her kesimde rastlanıyor...

Hatta bazen en inanılmaz alanlarda bile...

Örneğin bilim dünyasında... Daha doğrusu bilim dünyasının bir kesiminde.

Halbuki bilim alanında belki de en olmayacak şey “milliyetçiliktir.”

Neden?

Çünkü bilimin yasaları evrenseldir. Bilimadamı o yasaların peşinde koşar...

İnsanın insan ile olan...

İnsanın toplum ile olan...

Ve insanoğlunun doğa ile olan sorunlarına çözümler arar.

Örneğin, deprem çok önceden haber alınamıyor... Yani insan-doğa çatışmasında insanoğlu henüz yeterince başarılı olamıyor.

Bilimadamı doğanın “deprem” denen bilinmezliğini çözmeyi amaçlar.

Toplumun bu felaketten zarar görmemesi için çok önceden nasıl haber alınacağını araştırır.

Böyle bir amacın “milliyetçiliği” olamaz.

Ancak, daha sonra böyle bir sorunu çözen bilim adamının “milliyeti” önem kazanabilir.

İnsanlık kendisini “deprem” e karşı silahlandıran bilimadamını saygıyla anacaktır...

O bilimadamı da o buluşu sayesinde “insanlığa ve ülkesine” hizmet etmiş olur.

Bizde ise bilimin “evrensel sorunları” çözme amacından pek söz edilmiyor.

Ama milliyetçilik...

Ülkeye hizmet... Vatana sevgi... Yurda saygı...

Bunların hepsi gırla...

Ancak ne depremi önceden uyaran bir sistem geliştirebiliyoruz... Ne de bilimsel araştırmalarda ön sıralarda yer alabiliyoruz...

Galiba “milliyetçilik” kavramını, içi boş bir siyasal kavram olmaktan kurtarmak gerek.

Milliyetçilik, donanımı az, yetenekleri kısıtlı kimselerin, dünya ülkeleriyle baş edememesinin bir “sığınağı” olmamalı.

Milliyetçilik, uluslararası yarışlarda başarı kazanıp, bunun “bereketini” bağlı olduğun ülkeye yağdırmak olmalı.

En büyük “milliyetçilik” evrensel başarıların sahibi olmaktan geçiyor...

Hiçbir işe yaramamanın komplekslerini oraya buraya saçmaktan değil.

Sahte Kapitalistler ve Sahte Sol

1980’den sonra Türkiye yavaş yavaş dışa açılma sürecine girdi...

Çağdaş ölçülere doğru kımıldadı.

“Dünya ölçülerinden” kopuk, kendi içine kapalı yaşam biçimini bırakmaya başladı.

Çağdaş ölçülere doğru atılan bu birkaç ürkek adım bile, toplumsal bir zelzele yarattı.

Dünya ölçeklerinde geçerliliği olmayan birçok “sahte” şey çökmeye başladı.

Yıllardır kapalı kapılar ardında havasız kalmış bir toplumda her şeyin “sahteciliği” yapılabiliyordu. Kapitalizmin, solculuğun... Ama dışa açılmayla birlikte yeryüzünün çağdaş aynaları ile yüzleşince bu zorlaştı.

Türkiye dışa açılmayla birlikte “liberal” eğilimli bir ekonomik politika uygulamaya sıvandı.

“Liberalizm”, bütün girişimcilere sonsuz özgürlük demek...

Sermayeye kolaylık demek...

Liberalizm deyince bütün sermaye sahiplerinin, kapitalistlerin göbek atması gerekir değil mi? Ama ne gezer...

Dış pazarlara yönelik liberal bir uygulama, ilk önce “sahte kapitalistlerin” tepkisini çekti.

“Sahte kapitalistler”, çok düşük tutulan yalancı faizlerle yığınların tasarruflarını kullanmaya alışmışlardı...

“Sahte kapitalistler”, ellerine geçirdikleri birkaç kuruşluk yalancı sermayeyle banka kredileri koparıp, onların üstünde yükselmeye alışmışlardı...

“Sahte kapitalistler”, gümrük duvarları ardında iç pazarı talan etmeye alışmışlardı.

“Sahte kapitalistler”, akılcı üretimden ve çağdaş rekabetin tutarlılığından uzak bir derme çatmacılığa alışmışlardı...

“Sahte kapitalistler”, vergi kaçırarak, üçkağıtçıkla, avantacıkla, yolsuzlukla üretim yapmadan şatafatlı yaşam sürmeye alışmışlardı...

Şimdi halkın tasarruflarını sömürmek zorlaştı... İç pazarı talan etmek zorlaştı... Ekonomik akılcılıktan uzak işletmecilik zorlaştı... Dünya ölçülerinden kopuk mal üreterek ayakta kalmak zorlaştı.

Onun için de sapır sapır dökülüyorlar.

Siz bana “gerçek bir kapitalist” ülke söyleyin ki, orada “patronların patronu” konumunda olan bir kişi, ülke liberal eğilimli bir politika uygulayınca batsın... Ülke dışa açılıp, çağdaş ölçülere doğru kımıldayınca iflas etsin.

Böyle bir şey, söz konusu olabilir mi?

Ülkemizde sadece “sahte kapitalistler” yok... Bir de “sahte sol” var.

Tabii “sahte kapitalistlerin” olduğu bir ülke de, bir de “oyunu bozmayacak” sahte sola ihtiyaç duyulmuş... Ama dışa açılmayla, onların sahtekarlığı gün ışığına çıkıyor.

“Sahte sol”, toplumsal düzenleri bir kalkınma yöntemi olarak algılar... Kapitalizm ile Sosyalizmin ayrı birer “dünya görüşü” olduğunu görmezden gelir...

“Sahte sol”, “sınıfsal” çözümlerden uzak durur... Sadece toplumsal kalkınma için “yöntem” önerir...

“Sahte sol”, “devletçiliği”, sınıfsal bir kavram olarak değil, “soyut bir kalkınma modeli” olarak görür...

“Sahte sol”, çağdaş ölçülerden kaçar... Kendi içine kapalı, dünya ölçülerinden kopuk bir ülke ister... Bu isteğini “milliyetçilik” kavramının arkasına gizler...

“Sahte sol” halka ve kapitalistlere karşı “bürokratların zümresel egemenliğinden” yanadır... “Sınıfsız bürokratik ilericiliği” gerçek solculuk gibi yutturmaya kalkar...

“Sahte sol”, halkın oylarıyla gelen “seçilmişlere” karşı, emirle “atanmış” olanları tutar.

Dışa açılmak Türkiye’ye “sahte” ile “gerçek” arasındaki farkları görmek açısından büyük yarar sağlıyor...

“Sahte kapitalistler”, “gerçek kapitalistler...” “Sahte sol”, “gerçek sol...”

Aralarındaki farkları görmeye başladık... Bu da çok önemli...

Çünkü, “sahtekarları” tanıyınca, onlardan kurtulmak o kadar kolay ki...

Devrim Devrim...

Sanayi Devrimi yaklaşık 1750'lerde ortaya çıkmış...

İngiltere'de, pamuklu dokuma tezgahları "buhar gücü"nü keşfetmiş ve böylece "devrim" başlamış.

O günden beri de hiç durmadan devam ediyor.

Bugün ise, "bilgisayar çağını" yaşıyoruz.

Sanayi Devrimi'nin başlangıcı ile insanoğlu üretim için harcadığı emeği azaltma sürecine girmiş.

Bakmış, sadece kendi gücüne kalsa bu işin sonu yok.

Vücudu gibi çalışan, ama kendi gücünün çok üstünde bir güce sahip makineleri yaratmış...

Örneğin, bir insan gücü kaldırsa kaldırsa kaç kilo kaldırır...

Tutun ki haltercisiniz...

Bilemediniz 300 kilo...

Halbuki bir eksglavatör ne kaldırıyor?

En azından birkaç ton.

Halbuki insan kolundan ne farkı var... Sadece gücü fazla.

İnsan gücünü çok aşan makineler ilk başta işçileri tedirgin etmiş.

Hatta, makinelerin kendi yerlerini aldığını gören İngiliz işçileri, Ned Ludd adlı liderleri önderliğinde makinelere saldırmışlar.

O günden beri de, yeniliğe karşı olan işçi hareketleri "Ludizm" olarak adlandırılır olmuş.

18. yüzyılın başından bu yana çok şey değişti.

Şimdi artık ne dokuma tezgahlarının başında amansızca sömürülen küçük bedenleriyle çocuklar var, ne de makinelere saldıran işçiler.

Sanayi Devrimi de "bilgisayar" çağına ulaştı.

Yani insanın bedensel gücünden, zihinsel gücüne.

Nasıl ki eksglavatör “tanrısal bir kol gücüne” benziyorsa...

Bilgisayarlar da neredeyse “ışık hızında” çalışan insan aklına benziyor.

Sırf kendi aklınızla yapmaya kalktığınızda günler sürecek bir hesaplama, insan beyni gibi çalışan bilgisayar sayesinde bir iki dakika da sonuçlanıyor.

İnsan gücünü çoğaltan ilk Sanayi Devrimi’nden, “hız kazanmış” insan beynine.

Tabii ki, yeryüzü çok hızlı değişir.

İlk başta sadece emek talebi azalıyordu... Şimdi ise “akıl” büyüyor.

Büyüyen bir akıl ile, sonsuz bir kol gücünü andıran makineler yeryüzünü çok daha çabuk değiştiriyor.

Şu çalışma saatlerine bakın...

Sanayi Devrimi’nin başında makine düşmanı “Ludist” işçiler boş yere korktu.

Yeryüzü o makineler ve “hızlı çalışan insan beyni” sayesinde artık çalışmaya gerek duymayacak hale geliyor.

Almanya’da metalürji sektöründe haftalık çalışma saatleri 36,5’a indi.

Teknoloji sayesinde “iş” yavaş yavaş ortadan kalkıyor.

Hala kalkıp hiçbir şey değişmiyor, diyebilir miyiz?

Böyle bir iddia da bulunuyorsak, o zaman değişmeyen tek şeyin “kendimiz” olduğu tehlikesini de göze almalıyız.

Çağdaş İlericilik Nedir?

Doğu’da halkımızın büyük bir kısmı “mezra”larda yaşıyor...

“Mezra” hiçbir idari birimde yer almayan, üç beş evlik yerleşim birimleri...

Bir iki kırık ev... Bir ahır... Hepsi bu...

Bırakın kentleşmeyi, köyleşmemiş bir ülkede “çağdaş bir ekonomik sistemden” söz edilemez.

Ayrıca, “mezra” kapalı ekonomi demektir... Yani insanların ihtiyaçlarını kendi üretimleriyle giderdiği, “piyasa” için üretim yapmadığı bir ekonomi...

Böyle bir ülkede sosyal sistem yine de bir sistem olan “kapitalizm” ise, kapitalist sistemi çağdaşlaştıracak her girişimi desteklemek ilericiliktir... Çünkü çağdaş sistemlerin hepsi çöl bedevilerinin ortaçağlarından iyidir. İster kapitalist olsun ister sosyalist...

Onun için de öncelikle “Ulusal Pazar” ı yaratacak her türlü alt yapı yatırımını destekleme ilericiliktir...

Bir ülkede 1000 kişiden fazla işçi çalıştıran fabrika sayısı 200’ü aşmıyorsa...

Bir ülkede sanayi işçisinin sayısı çalışan nüfusa oranla Honduras’taki kadar bile değilse...

Bir ülkede bir yıllık toplam mal ve hizmet üretimi ancak bir büyük Amerikan şirketinin cirosu kadarsa...

O ülkede “sosyal sınıfları oluşturacak çağdaş bir üretim tabanı” yok demektir...

Çağdaş üretim tabanını oluşturacak her girişimi desteklemek ilericiliktir...

Sermayenin cılız olduğu... İşçi sınıfının gelişmediği...

Özetle “sosyal sınıfların” yeterince toplumsal yaşam sahnesinde yer almadığı bir ülkede, bu talihsizliğin en büyük nedeni bürokrasinin “zümresel egemenliği” ise...

O ülkede bürokrasinin “zümresel egemenliğine” son verecek her girişimi desteklemek ilericiliktir.

Bir ülkede kapitalist sınıfın yapması gerekenleri, devlet yapıyorsa...

Rejimin adı kapitalizm olduğu halde, bürokratların egemenliği söz konusuysa...

Bürokratik sulta, kapitalist rejimin çağdaş bir ekonomi politikası olan liberalizme direniyorsa...

Ve kapitalist rejimin en ilkel iktisat politikası olan devlet kapitalizmi uygulanıyorsa... Yani devlet öncülüğünde ve kendi denetiminde “uyduruk yerli burjuvalar” yaratmak peşindeyse...

Orada, bürokratik sultanın, “devlet kapitalizmi”ne dönük uygulamaları yerine, devletten avanta beklemeyen kapitalist yaratacak olan “liberal” girişimleri desteklemek ilericiliktir.

Bir ülke kapitalistim dediği halde, “iç pazarı “ talan etmeye yarayan çarpık bir uygulamanın içindeyse... Bunun sonucu, gümrük duvarları arkasına saklanmış, çağdaş kalite ve fiyatların uzağında bir üretim gerçekleştiriliyor ve “ithal ikamesi” olarak adlandırılıyorsa...

Orada, dış dünyaya mal satarak döviz kazanacak, uluslararası kalite ve fiyatlarda üretim yapacak olan “ dışa dönük büyüme” girişimlerini desteklemek ilericiliktir.

Bir ülkede insanlar ortalama olarak 8 günde bir çamaşır değiştiriyorlarsa...

O ülkede haftada bir sabun tüketilmesini amaçlayan reklam kampanyası açılıyorsa...

O ülke de günlük et tüketimi ancak 14 gramsa... O ülkede “bir lokma, bir hırka” anlayışı hala geçerliyse...

Orada insanların mümkün olduğunca üretip, mümkün olabildiğince tüketecekleri bir uygulamayı desteklemek ilericiliktir.

Tabii söz konusu olan “çağdaş ilericilik”tir...

“Abdülhamid Dönemi” ilericiliği değil...

Ve çağdaş ilericilikte “ekonomik akıl”, varsayımlara dayalı bayatlamış şablonlara iyice ağır basmaktadır.

Bunu görmek ve çağdaki kaçınılmaz değişimleri anlamak da ilericiliktir.

Toplumsal Fenerler mi? Yoksa Yanardönerler mi?

Kıyıları dolaşırken, Tanrı’nın neredeyse unuttuğu yerlerde bir takım deniz fenerleri görürsünüz.

Sanki onları koca bir kutsal el özenle oralara koyuvermiştir.

Hiç şaşmadan yanan sönen ve sönen yanan fenerler...

Neredeyiz, ne yapıyoruz, nereye gidiyoruz?

O fenerlerle öğreniriz.

Bizim kıyılarda da vardır o fenerlerden...

Ege’nin Akdeniz’e bağlandığı Knidos Yarımadası’nın ucunda...

Uçsuz bucaksız görünen denizler ortasında...

Şurda burda...

Ancak, ne yazıktır ki, o “deniz fenerleri”nin çoğunu yabancılar kurmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu Fenerler İdaresi 8 Ağustos 1860’ta Fransızların baskısıyla kurulur.

İmparatorluk Taşımacılık Şirketi’nde uzun sefer kaptanlığı yapan Marius Michel Paşa sayesinde... Kendisi bir gün Napoleon’un yaveri General Montebello ile bir gemi güvertesinde karşılaşır...

Ona Osmanlı sularındaki deniz fenerlerinin yetersizliğinden ve bunun tehlikelerinden söz açar...

Sonra da bu işin peşine düşer...

Fener İşletmesi’nin imtiyazını eline geçirir...

Bir yandan fenerler yapar, diğer yandan çok büyük servetler elde eder...

1959 yılında tasfiye edilen Fenerler İdaresi, Osmanlı’dan intikal eden imtiyazlı şirketler arasında en uzun ömürlü olanıdır.

Denizlerdeki güvenliği fenerler sağlar...

O bize Fransızların yaptığı fenerler...

Bir de toplumların sağlıklı yol almalarını sağlayan “toplumsal fenerler” vardır.

Partiler, sendikalar, basın yayın organları, dernekler...

Üniversiteler, yüksek yargı organları...

Demokrasi sadece belirli aralıklarla yapılan seçimlerle oluşmaz...

Çeşitli baskı gruplarının, sosyal sınıfların, tüketicilerin, üreticilerin bir uzlaşma içinde anlaşmaları demokrasiyi canlı kılar.

Toplumdaki o sosyal barışı, “toplumsal fenerler” kurarlar...

İşçiler adına yapar...

Sermaye adına yapar...

Tüketiciler adına yapar...

Üreticiler adına yapar...

Gençler adına yapar...

Öğretmenler adına yapar...

Ama bizim ülkede demokrasiyi canlı kılacak toplumsal bir netleşme olmamıştır.

Ne uluslararası sermayeyle rekabet edebilecek bir sermayemiz var, ne gelişmiş bir işçi sınıfı...

Tüketiyoruz, ama tüketici olduğumuzu unutuyoruz...

Üretiyoruz, ama üretici bilincimiz gelişmemiş...

Toplumsal çıkarlar yerli yerine oturmayınca da “toplumsal fenerler” sağlıklı bir biçimde yanıp sönmüyor.

Sadece kıpırdadıkça renkleri ve dalgaları değişen “yanardönerler”e benziyor.

Partiler ve basın yayın organları hem “tüketiciler”, hem de “üreticiler” adına konuşabiliyor...

Domates ucuzlayınca “mahsul tarlada kaldı” diye manşet atıyoruz... Pahalanınca “el yakıyor” diye...

Temsilcisi olma iddiasında bulunduğumuz sosyal grupların çıkarlarını açık seçik belirtme yerine, “hangi çıkarlara hizmet ettiği” anlaşılmayan bir “yanardönerlilik”tir gidiyor.

Deniz fenerlerini bile biz yapmadık, hangi “toplumsal fenerler”den bahsediyorsun sen, diyebilirsiniz...

Haklısınız...

Siyasal Milliyetçilikten, Ekonomik Egemenliğe

Milliyetçilik, sanayileşme sürecine giren Batılı ülkelerde, “Burjuvazinin çıkarlarını, ulusal bir pazar ve ulusal bir devlet kurma ve diğer ulusları baskı altına alma isteklerini dile getiren bir burjuva ideolojisi ve politikası olarak ortaya çıkmıştır.”

1789 Fransız Burjuva Devrimi ile de doruğa ulaşmıştır.

Milliyetçilik, iktisat alanında ise, Friedrich List’in 1841 yılındaki “Milli Ekonomik Sistemi” adlı yapıtıyla belirir. List bu eserinde, “Millet denilen realiteyi görmeksizin bireysel çıkarları tahlil eden ve evrensel iktisat kanunları koymaya kalkışan” klasiklerin yanıldığını söyler.

Milliyetçi görüşler sayesinde, Batı ülkelerinde burjuvazi palazlanmış ve giderek diğer geri kalmış ülkeleri sömürmeye yönelmiştir.

Dünya ekonomik işbirliği çerçevesinde, kapitalistleşmiş Batılı ülkeler tarafından sömürülen Üçüncü Dünya Ülkeleri’nin “milliyetçi ekonomik doktrini” ise, “ithal ikamesi” olarak belirlenmiştir. İthal ikamesi, kabaca yurtdışından ithal edilen sanayi mallarının yurtiçinde imal edilmesi anlamını taşır.

Türkiye’de ithal ikamelerinin resmi politika haline gelmesi ise planlı dönemle mümkün olmuştur. Bu politikanın teorik temeli Birinci 5 Yıllık Plan’da “Kalkınma aşamasında bulunan bir ülke olarak gelişme yönlerinin ve dış ticaret politikasının mevcut karşılaştırmalı maliyet yapılarına göre saptanması hatalı olur”, şeklinde belirtilmiştir.

Türkiye, dünya işbölümünün onayıyla giriştiği bu ekonomik politikayı, “milliyetçi” bir politika olarak benimsemiş ve egemenlik kavramını ikinci plana itmiştir.

Milliyetçi ekonomi politikaları görünümü ardında “milletin tüzel kişisi” olan devletin uluslararası ilişkilerde pazarlık gücünün artırılmasına özen gösterilmiştir.

Milliyetçiliğin ön planda olup, egemenliğin dikkate alınmadığı böyle bir ortamda, doğal olarak “ithal ikameleri” politikası yabancı sermayenin çıkarları doğrultusunda yönlendirilmiştir. İthal ikamesi, yerli sanayinin güçlenerek, dünya piyasalarında rekabet edeceği bir seviyeye gelmesini sağlayacağı yerde, dış

rekabete kapalı iç pazarda tekellerin at koşturmasına ve Türk halkından oluşan tüketicilerin hak etmedikleri biçimde, hem pahalı, hem kalitesiz mallara mahkum edilmesine sebep olmuştur.

“İthal ikamesi” ayrıca inanılmaz bir biçimde, montaj sanayisinin gelişmesine hizmet etmiştir.

Böylece Türkiye dış dünyadaki Pazar payını artıracak olan “ekonomik egemenlik” kavramını göz ardı eden ve içerde “siyasal milliyetçilik” propagandalarına olanak veren bir iktisat politikası yüzünden, yerli üretim yapar gibi göründüğü halde, aslında “oligopolcü yabancı firmaların” ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır.

Bugünkü dünya koşulları artık içi boş siyasal milliyetçilik anlayışları geçersiz kılmaktadır.

Dünya küçülmüş ve ilişkiler, çıkarlar çok girift hale gelmiştir.

Yapılması gereken şey, ekonomik egemenlik kavramını ön plana çıkararak, uluslararası ilişkilerde, “mümkün olabilecek ölçülerde”, söz ve karar sahibi olmaya çalışmaktır...

“Kadro”cu Tezlerin Mirasçıları

Bir grup aydın tarafından 1932-1934 yılları arasında yayınlanan Kadro dergisi, “bürokratik kökenli sınıfsız ilericiliği” sistematize etmeye çalışmıştır.

Kadro’cu tezler kısaca şöyle özetlenebilir:

1- Kadro’cular sosyal sistemlere itibar etmemektedir. Toplumsal düzeni bir “kalkınma yöntemi” olarak görmektedirler. Böylece “dünya görüşü” ile “kalkınma yöntemini” aynı kefeye koymaktadırlar.

2- Kadro’cular için kapitalizm de bir “kalkınma yöntemi”dir. Türkiye’nin bu yoldan kalkınamayacağını gördükleri için kapitalizmi eleştirmektedirler.

3- Kapitalizm aynı zamanda dünya sistemine bir bağımlılık olarak algılanmaktadır. O nedenle Kadro’cular, dünya sistemi dışına çıkılmasını önerirler. Bunu bağımsızlık olarak adlandırırlar.

4- Kadro’cular sınıfsal çözümlere ihtiyaç duymazlar. Onlar için kalkınma yöntemleri vardır. Onlara göre, Türkiye “kapitalist kalkınma yöntemini” seçerek kalkınamaz. Kapitalizm, dünya sistemine bağımlılık demektir. Türkiye o nedenle bağımsız olmalıdır.

Diğer bir deyişle, toplumsal düzenler kavramı yerine kalkınma yöntemleri kavramı kullanıldığından, sınıfsal çözümleme terk edilerek yerine milliyetçi aydınların yöntem seçimi konusu getirilmektedir.

5- Kapitalizmin dışına çıkmanın tek yolu vardır, o da “devletçiliktir.” Kadro’cular devletçiliği, bağımsızlığın bir gereği olarak görmektedirler. Devletçilik “sınıfsal” bir kavram değil, “soyut bir kalkınma metodu” olarak algılanmaktadır.

6- “Milliyetçi aydınların” önderliğinde “sınıfsal egemenliğe” dayanmayan bir kalkınma yönteminin devletçi olması, mantıksal açıdan gerekli görülmektedir.

Şimdinin bazı “bürokratik ilericilerinin” görüşlerine, işte bu prensipler temel teşkil etmektedir.

“Dünya görüşü” yok, “kalkınma yöntemi” var...

“Kapitalizm” yok, “bağımsızlık” var...

“Sınıflar” yok, “ilerici “bürokratlar” var...

“Sosyal sistemler” yok, sınıfsal temele oturtulmayan “devletçilik” var...

Bu anlayış Türkiye’nin başına dert olmuştur.

Bunu da Kadro hareketinin içinde bulunmuş olan Ahmet Hamdi Başar’dan dinleyelim:

“Bizde devletçilik, tarihi bir zaruret olarak, daha doğrusu, sermayedar ve müteşebbis bulunmadığı ve ecnebi sermayesinden de faydalanamadığımız için, mecburen başvurduğumuz bir sistem olmuştu. Ancak bunun büyük tehlikesi vardı.”

“Babıali’den bazı usulleri, ananesi ve elemanlarıyla miras kalmış yasağa dayanan idari devleti genişleteceğiz; iktisadi hayatın idaresine, tanzimine karıştıracağız. Bu suretle bu devletin nüfuzunu, hakimiyetini son derece kuvvetlendireceğiz. Bu büyük tehlike idi...”

“İktisadi sınıflarımız son derece zayıf ve hiç mukavemet gösterecek halde değil. Kapıkulu devleti, iktisadi hayata hakim olunca bunun karşısında halk hakimiyetine, demokrasinin teessüsüne katiyen imkan yoktur...”

İşte bu tarihi “Kadro” mirası “sınıfsız bürokratik ilericilik”, günümüzde “seçilmişlere” sövgü, “atanmışlara” saygı olarak belirmektedir.

Evlere şenlik bir “ilericilik” anlayışı...

Türkiye’nin “Bünyesel” Zorlukları

Batı toplumlarında sanayileşme, sosyal sınıfların gelişimini de sağlamıştır.

Sanayi burjuvazisinin yatırımları koca bir emekçi ordusu doğurmuştur.

Bir yanda sermayedarlar, bir yanda emekçiler...

Bu toplumsal karşıtlık, Batılı ülkelerin gelişim dinamiğini oluşturmuştur... Sosyal sınıfların dengeleri üzerindeki böyle bir gelişim, toplumun çağdaşlaşmasını sağlamıştır.

Batı sağlıklı bir toplumsal gelişim içindeyken, Osmanlı’da durum çok başkadır...

Ne sosyal sınıfları doğuracak bir ortam vardır, ne dinamik bir gelişme.

Dini inanışa göre, Osmanlı’daki toplumsal düzen Tanrı tarafından kurulmuştur... Bu Tanrı nizamı düzenin değiştirilmesi katiyetle söz konusu değildir... Padişah bu Tanrısal düzenin bekçisidir... Bunun için ihtiyaç duyduğu hizmetliler, sivil ve militer bürokrasidir... Hepsi birlikte, toplumun çelik bir korse içinde kıpırdamadan durmasını sağlayacaktır. Halkın ise, bir “sürü” olduğuna inanılmaktadır.

Osmanlı toplumunun kendine özgü bu yapısı, bürokratların konumunu diğer ülkelerden farklı kılmıştır.

Osmanlı’da sosyal sınıfların oluşumu dumura uğramış, onun yerini bürokrasinin “zümresel” egemenliği almıştır.

Bürokrasinin “zümresel egemenliği” Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir.

Ve kapitalist bir sınıf oluşturma çabaları olumlu neticelenmemiştir.

Özetle, “zümresel egemenlikten”, “sınıfsal bir egemenliğe” geçilememiştir.

Batı’da, sermaye sınıfı devletin yapısını belirler ve karşıt sosyal sınıflar doğururken, bizde bürokrasi, sınıflar üstü konumunu korumuştur.

1923’ten sonra, toplumsal hareketlerin doğurmadığı sosyal sınıfları, bürokrasinin denetimindeki devlet yaratmaya kalkmıştır...

Cumhuriyetin hemen başında “liberal” uygulamalarla, sonrasında “devlet kapitalizmiyle” hep aynı şey amaçlanmıştır: Sermaye sınıfını oluşturmak.

Ancak, böyle suni çabalarla toplumsal hareketliliğin sağlanamayacağı açıktır... Nitekim sağlanamamıştır.

Devletin sınıfsal yapısını şekillendiren bir bürokrasi tabii ki ilk önce kendi çıkarları doğrultusunda karar verecektir. Görüntü olarak “sosyal sınıf” yaratmaya yönelse de, temelde kendi egemenliğini koruyacaktır.

Nitekim bu hakim zümre elindeki devlet aygıtını güçlendirmiş, gerisini boşvermiştir.

Türkiye’nin çağdaş bir konuma gelmesi, bu garip yapının kırılmasına bağlı... Bürokrasinin egemenliğinin yok edilmesine bağlı...

1980 sonrası politikalar, toplumun bu tarihsel ataletini kırmaya yönelik girişimlerde bulunuyor... Toplumun gelişimini kendi çıkarları doğrultusunda oluşturan bürokrasinin “zümresel egemenliğini” kırmayı hedefliyor.

Türkiye’nin çağdaşlaşma şansı bu atılımların başarısına bağlı. Zümre egemenliğinden, sınıfsal egemenliğe geçemeyen bir ülkenin çağdaş ölçülere ulaşma imkanı yok...

Bürokratik sultaların ölçüleri oluşturduğu bir toplumda, sosyal sınıflar karşıtlığının doğurduğu sağlıklı dinamizmi beklemek hayal...

Hem ilericiyim deyip, hem sosyal hareketlilik istemeyenlere şaşmayın...

Onlar ilerici falan değil, “bürokratik sultadan pay alan” avantacılardır.

Osmanlı’dan Bize Kalan...

Şehirlerde oturmuş konuşup duruyoruz... Ama, acaba Türkiye’yi ne kadar tanıyoruz?

Türkiye’nin çaresizlikleri düşünülünce “gerçekçi atılımların”, “soyut şamatalar” yanında nasıl yararlı olduğu bir kez daha anlaşılıyor.

Peki, ülkenin bu yetersizliğinin “çarpık kökleri” nerde aranmalı?

Herhalde Osmanlı’da. Osmanlı’da eksik olan ne?

Ne yeterli ki?..

Bazı iktisat tarihçileri, Osmanlı’nın sanayileşmemesini, saraya bağlıyorlar.

Sanayileşmek için yatırım gerek... Yatırım için birikmiş sermaye...

Osmanlı döneminde Galata bankerlerinin elinde bazı fonlar oluşuyor...

Ama bunlar bir türlü yatırıma dönüşmüyor.

Çünkü, saray bu fonları devamlı tüketiyor ve toplumsal üretimi sağlamıyor. Sadece zaman zaman sağı solu talan ediyor.

Üretmeden tükettiği için de borçlanıyor...

Kime?

İşte bu Galata bankerlerine...

Sarayın yüzde 13-14 faizli bu bitmek bilmeyen borç talebi Galata bankerlerini rehavete itiyor.

Kimse kalkıp da yüzde 5-6 getirisi olan sanayi yatırımlarına yanaşmıyor.

O zamanlar değişim aracı her yerde altın... İçeride de, dışarıda da...

Saray, bankerlere olan borcunu ödeyemez hale gelince de, bu kez dışarıya borçlanıyor...

Özetle bir içeriye, bir dışarıya...

Yani, “bazı kıpırtılar” dışında”, bugünkünden pek farkı yok...

Dış dünya, Cön Ahmet'in devr'i daim makinesi gibi, bu Osmanlı usulü "üretmeden tüketmeyi" o zaman da anlamıyor. İmparatorluk bu "dahiyane" formülle, sonunda çöküş aşamasına geliyor.

Osmanlı'nın işlerine şaşanlardan biri de Fransız Başbakanlarından Clemenceau...

Çöküşe çareler arayan Damat Ferit Paşa kalkıp Clemen-ceau'yu ziyarete gidiyor.

Clemenceau:

"Ben oturdum bir hesap yaptım. 1800'den, 1913'e tam 113 yıl var... Siz bu 113 yılda tam 57 yıl savaşmışsınız... 57 yıl... Sizden sonra en fazla savaşan ülke Rusya... O bile 113 yılda sadece 13 yıl savaşmış... O savaşların da büyük bir kısmı sizinle... Avrupalı ülkeler ise bu bir asırdan fazla zamanda 5 yıldan fazla savaşmamış...", diyor.

Sonra yaptığı hesabı anlatıyor...

"Eğer bir milyonluk ordunuzu sadece savaş için beslemeyip, tarımsal üretimde kullansaydınız, bugünkü dış borçlarınızın üç misli gelir elde etmiştiniz..."

Biz hep üretimsiz yaşamak gibi bir "beleşçiliği" huy edinmişiz.

Son zamanlarda görünen "bazı kıpırtılar" dışında durum bugün de pek farklı değil.

Bu dünyadan kopukluk bizi pek rahatsız etmemiş... Yetersizlik de öyle...

Hatta bazen memnun etmiş...

1848'de Fransa'da işçiler ayaklanıyor... O zaman tahtta Abdülmecid var.

Bir gün, Abdülmecid'in kızlarına piyano hocalığı yapan Fransız "mademe" ağlaya sızlaya 1848 devriminden yakınıyor.

Annesiyle babasının "ameleler" tarafından kesilme tehlikesiyle karşı karşıya kaldığını anlatıyor...

Abdülmecid durumun pek farkında değil...

Ne olup bittiğini Sadrazam Mustafa Reşit Paşa'ya soruyor.

"Fransa'da işçiler ayaklanmış..."

Mustafa Reşit Paşa sakin.

“Padişahım”, diyor. “Endişelenmeniz gereksiz, çünkü bizde ‘amele’ yok...”

“Amele” yok...

“Ufak kıpırtılar” dışında, durum bugün de pek farklı değil...

Elveda Sosyal Sınıflar...

Elveda proletarya...

Elveda başkaldırı...

Elveda Tarzan...

Ve bu kez de galiba “Elveda sosyal sınıflar...”

Gerçekten de teknoloji yaşamı ne kadar da hızlı değiştiriyor... Yukarıda ki kitap isimleri gibi, ne kadar çok şeye elveda demek zorunda kalıyoruz. Galiba bu sefer de artık “sosyal sınıflar” kavramına elveda demek zamanı geldi.

Bilimin sanayiye uygulanması olarak kabul ettiğimiz teknolojik gelişim, toplumların sosyolojik yapısını öylesine altüst ediyor ki, bütün geleneksel “gözlükler” gelişmeleri değerlendirmekte zorlanıyor.

Fransa’da bir araştırma kuruluşu Fransızlara “Kendinizi her hangi bir sosyal sınıfa dahil hissediyor musunuz?”, diye sormuş.

Halkın sadece yüzde 56’sı bu soruya “evet” diye cevap vermiş. Halbuki, tam on yıl önce bu soruyu olumlu olarak yanıtlayanların sayısı yüzde 68 imiş. Yani on yılda tam 12 puanlık bir değişim olmuş.

Bu gidişle, Yirminci Yüzyıl’ın sonunda, soruya sadece üç kişiden birinin “evet” diye cevap vereceği tahmin ediliyor.

Peki nerde o eski işçilerle, köylüler?..

Gerçekten de neredeler? Çünkü on yıl önce yapılan ankette, işçiler ve köylüler “sınıf bilincine” sahip olanların başında yer alıyormuş. Halbuki, son ankette, teknik kadro ve memurlardan sonra geliyorlarmış. Üstelik, Fransa’da yapılan bu ankete katılan Komünist Parti seçmenlerinin yüzde 20’si artık on yıl önceye oranla kendilerini “herhangi bir sosyal sınıftan” saymaz olmuşlar. Sosyalist parti taraftarlarının da yüzde 13’ü aynı değişime ayak uydurmuş.

İşin garip yanı şu ki, Batı’da “sosyal sınıflar” kavramının kaybolduğunu gösteren anket sonuçlarını yayınlayan Le Monde gazetesindeki bir başka yazıda şu bölüm yer alıyor:

“Bundan tam 83 yıl önce, Karl Marks’ın damadı Paul Laforgue aşırı ölçülerde

sömürülen proleterler için ‘tembellik hakkı’ isteyip, çalışma kavramını burjuvazinin ideolojik olarak kutsallaştırdığını söylüyordu. Söylediklerinin genel bir kabul gördüğü söylenebilir. Çünkü tam bir asırda, çalışma süreleri yarı yarıya azaldı. İçinde bulunduğum ‘keyifler medeniyeti’, tembellik hakkına can verdi.”

Tabii günümüzün uygarlığı sadece “tembellik hakkı” ile yetinmeyip, “sosyal sınıflar” ın şekillenmesini sağlayan “üretim ilişkilerini” de değiştirdi. Sanayi Devrimi’nin fabrikalarının yerini şimdi bilgisayarlar aldı.

Tabii fabrikaların oluşturduğu yaşam biçimleriyle, bilgisayarın oluşturduğu insanların yaşam biçimleri aynı değil. O nedenle, eskilerin katı sosyal şekillenmeleri siliniyor. Artık kasket giyenleri işçi, şapka giyenleri burjuva diye ayırma dönemi gerilerde kaldı. Çıplak gözle de, insanları

sosyal kategorilere ayırmak eskisi gibi kolay değil. Haberi veren gazetenin belirttiği gibi, kolaysa gidin de blucin ve Benetton giyenleri Club Mediterranee tatil yapanları, yollarda lüks arabalarıyla cirit atanları sosyal kökenlerine göre bir çırpıda ayırıverin.

Vurgulanan bir başka nokta, eşitsizliklerin devam ettiği topluma hiçbir sosyal grubun kendi damgasını vuramadığı.

Batı’da kaybolan “sosyal sınıflar” kavramının yerini ise yeni ölçüler alıyormuş. Fransız Devlet İstatistik Enstitüsü’nün yaptığı 600 sayfalık bir araştırmaya göre, toplumlardaki gruplar birbirinden dört ayrı noktada ayrılıyormuş.

Bunlardan ilki, yaşama bakış tarzı ile tüketim biçimini şekillendiren yaş ve kuşak etkeniymiş.

İkincisi, yaşam bilgisini daha geniş bir biçimde elde etmeye yardımcı olan diplomalarmış. Diplomalı olanlar ile olmayanlar, eskinin köylüsü ile kentlisi gibi ayrı kategorileri oluşturuyormuş.

Üçüncü nokta, insanların geldikleri sosyal çevreymiş. Çevrenin ve ailenin sağladığı kültürel miras, yeni çağın bir gerçeği olarak beliriyor.

Son nokta ise, doğal çevre ile olan alış veriş biçimini belirleyen şu soruya verilen cevapmış: “Kitleler ile mi oturuluyor, yoksa bireysel bir köşkte mi yaşanıyor?”

Demokratikleşmenin insanlar arasındaki “eşitsizlikleri” gittikçe azalttığı bir dönemde, yukarıdaki çizgilerin “sınıfsal” bir ayrımı oluşturmadığını

söyleyebiliriz. En azından teknolojik gelişim böyle bir katı ayrımı önlüyor.

Yoksa, işçiler ve köylüler “sosyal sınıflarından” böylesine hızlı vazgeçerler miydi?

Vah! Vah! Vah!

Yabancı dil öğrenimi sırasında, eşanlamlı kelimelerle birlikte birbirinin zıttı olan kavramları da öğretirler.

Basındaki siyasal tartışmaları izlerken, Türkiye'de de zıt anlamlı kavramlar öğretiminin ne kadar gerekli olduğu bir kez daha anlaşılıyor. Çünkü böylesine bir kavram kargaşası ancak eğitimsizlikle olası.

En klasik kavramlar bile, sapla saman gibi karışmış durumda. Galiba önce, kapitalizmin ve sosyalizmin birbirinin zıttı "sosyal rejimler" olduğunu vurgulamak gerek. Çünkü, bir sosyal rejim biçimi olan sosyalizmle, bir ekonomi-politik biçimi olan liberalizm birbirinin karşıtı gibi kullanılıyor.

Kapitalizmin temel karakteristiği "üretim ve mübadele araçlarının özel mülkiyetinin kapitalist sınıfın elinde" olması.

Sosyalizmde ise, "üretim ve mübadele araçlarının mülkiyeti toplumun elinde."

Ayrı, "sosyal rejimler", doğal olarak ayrı "ekonomi politikaları" uyguluyorlar. Ekonomi-politiği "farklı üretim tarzlarına hükmeden yasalar bilimi", diye tanımlayabiliriz.

Sosyalist rejimin uyguladığı "ekonomi-politika", "merkezi planlamadır."

Kapitalist rejimlerde uygulanan ekonomi-politika ise, "liberalizm, devlet kapitalizmi, vs." olabilir.

Bugün çok genel anlamıyla sol olarak nitelenen kesimde, tartışmalar "ekonomi-politik" üstünde yoğunlaşıyor. Yoksa kimsenin kalkıp da "ben tüm üretim araçlarının kamusallaştırılmasını istiyorum", dediği yok.

Zaten, karmaşada bundan sonra başlıyor. Bir kısım, 1930'larda Türkiye'de uygulanan ve "merkezi planlama" ile en ufak ilgisi olmayan "devlet kapitalizmini", bugünkü "liberal" uygulamaya alternatif olarak gösterme çabasında.

Halbuki, "burjuva devletinin egemen sınıfın çıkarları doğrultusunda ekonomiye müdahale biçimlerinden biri", olarak tanımlanan "devlet kapitalizmi", "liberalizm" gibi kapitalist rejimlerde uygulanan ekonomi politikalarından bir tanesi. 1930'larda uygulanan ekonomi politikasının "devlet

kapitalizmi” olduğunu Celal Bayar şöyle vurguluyor: “Biz devletçiliği, doktrin olarak değil, milli ve iktisadi cihazlanma ve kalkınmanın ilk yıllarında sermaye, müteşebbis ve yetişmiş eleman yokluğu içinde zaruri bir vasıta olarak kabullenmiş bulunuyorduk.”

Özetle, sol adına yapılan tartışmayı, “devlet kapitalizmi mi olsun, liberalizm mi olsun” biçiminde özetleyebiliriz.

Türkiye ne yazık ki, henüz gerektiği gibi kapitalistleşememiştir. Bunda, uygulanan yanlış ekonomi politikaların da önemli payı olduğunu söyleyebiliriz.

“Türkiye’deki özel sektörün en büyük sanayi kuruluşlarının satışları hala Amerika’nın en büyük 500 kuruluşunun başında yer alan firmanın binde bir buçuğu.”

Gene ülkemizde, sanayi işçileri, tüm çalışanların ancak yüzde 13’ünü oluşturuyor. Bu yetersizlikleri uzatmaya gerek yok.

Kapitalizmi “sosyal rejim” olarak benimsemiş bir ülke de, liberalizm daha çağdaş atılımlar yapacaksa, buna aynı soysal rejimin daha ilkel ekonomi-politikalarıyla karşı çıkmanın “sol muhalefetle” pek bir ilgisi olmasa gerek.

Maskara

Kadınların kirpiklerini daha bol, daha uzun ve şatafatlı göstermek için kullandıkları boyanın bir diğer adı da “maskara”dır. Ve bazen o “maskara” sayesinde, sabahın makyajsız yüzlerindeki seyrek ve kısa kirpikler, gözümüze olduğundan başka görünür.

Türk ekonomisi de 1950’den 1980’e kadar böyle bir “boyalı kirpikler” dönemi yaşadı. Ekonomi, dünya şartlarının da elvermesiyle, önemli oranda dış yardım ve borçtan yararlandı. Böylece Türkiye, kazandığından fazla harcayan, ürettiğinden fazla tüketen bir ülke olarak yaşama mucizesi gösterdi.

Türkiye’nin dışarıdan sağladığı “kazanılmamış dövizler”den önemli sosyal kategoriler nisbi paylar elde ettiler. İthal ikameci büyüme modelinin mantığına uygun bir biçimde, rekabetten uzak çalışan derme çatma sanayiciler, o sektörlerdeki sendikalı işçiler, üretimden ziyade oylarına önem verilen tarım kesimi, ülkenin “kazanamadığı” dövizlerden yararlandılar. Bürokrasi de “ekonominin en bulunmaz kaynağını, yani döviz dağıtıcı bir pozisyona” sahip olduğundan güçlü ve memnundu.

Kapitalist dünya, 1971 yılında patlak veren ekonomik kriz nedeniyle kar edemez oldu. Ve “büyüme stratejisini” değiştirdi. Artık gelişmekte olan ülkelere eskisi gibi dış yardım ve borç söz konusu olmayacaktı.

Herkes ayağını yorganına göre uzatacak, borç istemeyecekti. Gelişmekte olan ülkeler “dışa dönük olarak” büyüyecek ve kazandıkları dövizlerle önce borçlarını ödeyecek, sonra da elde kalanla geçinmeye çalışacaklardı.

Türkiye’de 1980’den itibaren bu senaryodaki yerini aldı. 1950’lerden beri ticaret dengesi açıklarını dış dünyadan elde ettiği yardımlarla kapattığı için bir türlü yönelemediği ihracat seferberliğine girişti. Çağdaş dünya koşullarına ayak uydurmadan kolayca “döviz” kazanılamayacağını gördü. Ayrıca, ithalatın serbestleştirilmesi sayesinde “tüketici bilinci” oluşmaya başladı. Yeni koşullara alıştırılmak istenen tarım kesiminden sanayiye kaynak aktarılırken, iç tüketime ihtiyaç duymayan yeni model de “maaş ve ücretler” cebri yollarla tırpanlandı. Özetle, “kazanılmamış dövizleri” belirli oranlarda pay etmekten, “döviz kazananındır” dönemine adım atıldı.

Sosyal kategorilerin “çıkar ittifakı” içinde bulunduğu eski “mutlu döneme” özlem duyulabilir. Ama dünya şartları değişmiştir. Bir an için “elalemin

parasıyla yaşamanın, ekmeğini taştan çıkarmaktan” daha iyi olduğunu varsaysak bile, Türkiye gibi doğal zenginlikleri çok sınırlı, tasarruf kaynakları yetersiz, dünya ticaretindeki payı minik, dış borçları kabarık bir ülkenin, “oyunun kurallarını” dilediğince saptaması pek olanaklı değildir.

Bu şartlar altında olan biteni görmezlikten gelip, gerçekleşmesi en azından bugünkü dünya koşullarında mümkün olmayan “peri masalları” uydurmak anlamlı gözükmemektedir. Tabii, toplumun kendi “gerçek kirpiklerini” görmesini engellemek üzere “maskaralık” etmek istemiyorsak...

Klasik

Batı ülkelerindeki sanayileşme evrimi birbirine benzer şartlar altında oluşmuştur. Sanayileşmenin temelini oluşturan teknolojik hareketlenme de, bunun doğurduğu sosyal hareketlilik de, hatta bu çalkantıların güzel sanatlarla olan ilişkileri de. Batı ülkeleri aşağı yukarı aynı merhalelerden geçerek klasik bir oluşum modeli meydana getirmiştir. Nitekim, iktisat teorisinin kurulması ve gelişmesi de, Batı Avrupa toplumları ve onun uzantısı olan ABD'de, sanayi kapitalizminin yerleşip, gelişmesi ile ortaya çıkan üretim, müdahale ve bölüşümün genel bir benzerlik göstermesi ile doğmuştur. Batı, sanayileşmenin dinamizmini yaşarken, bugünkü azgelişmiş ülkeler, ilkel bir teknikle geçimlik üretiminde takılı kalmışlardır. Bu ülkelerin sosyal ve politik yapısı böylece, toplumdaki iktisadi canlılığın sonuçlarıyla değil de, "suni iradelerle" belirlenmiştir. Örneğin, Osmanlı gibi İslam ülkelerinde, "geçimlik üretim şartlarını, kapital sahibi bir müteşebbis sınıf yerine, statüye bağlı bir yönetici sınıfın hakim olduğu toplum yapısı oluşturmuştur. Bu tür toplumlarda ne iktisat teorisinin başlangıçtan beri varsaydığı iktisadi adam, ne onun davranış ilkesi olan akılcılık söz konusudur, ne de, dolayısıyla, iktisadi düşüncenin, onun ideolojisi olarak belirmesi..."

Osmanlı'dan sonra da Türk toplumunun ekonomik ve sosyal yapısı hala üretici güçlerin talepleriyle değil de "statü" sahibi yönetici sınıflarca şekillendirilmeye devam edegelmiştir.

Bugün hala Türkiye'nin klasik bir iktisat yapısına sahip olamamasının en temel sebebi sanayinin disiplinli etkinliğini yaşamamış olmasıdır.

Bu nedenle, Türk tarihindeki sosyal oluşumlarda diğer ülkelerdeki gibi yoğun aşamalardan geçmemiştir. Çünkü o sosyal çatışmaları da, sanayileşmeyi de, toplumların kendi iç dinamikleri oluşturmuştur. Konuyu, 24 Ocak kararlarıyla Türkiye'nin girdiği yeni döneme getirmeden önce, ülke ekonomisinin "garip" yapısını rakamlarla biraz daha somutlaştırabiliriz.

Türkiye'nin istihdam yapısı iyice incelenip, diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, her şey daha çok belirginleşiyor. Örneğin, 1980 nüfus sayımının sonuçlarına göre, Türkiye'de kendi hesabına çalışanlar ile aile işletmesinde ücret almadan faaliyet gösterenlerin, çalışan nüfus içindeki oranı yüzde 65,6. Bu, Türkiye ölçülerindeki herhangi bir ülkede rastlanılmayacak kadar yüksek bir oran. İçine "küçük üreticilerin" de dahil edildiği "ücretliler" ise, aktif nüfusun yüzde

33,4’ünü oluşturuyor. İşverenlerin oranı ise yüzde 1. Bu tablo bile, Türkiye’nin geleneksel ölçülere göre siyasal bir örgütlenmeye girmesinin zor olduğunu gösteriyor. Çünkü ülke ne işçilerin, ne sanayicilerin gereken ağırlıkta geliştiği bir ülkedir. Türkiye’de küçük esnaf, zanaatlar yani simitçiden şoföre bireysel iş tutanlar hakimdir. Ülkedeki toplam 228 bin işyerinin, 116 bininde sadece bir kişinin çalışması da bu durumu doğruluyor. Üretim ve tüketim kapasiteleri böylesine düşük bir ülkenin geleneksel yapılara kavuşması pek beklenemez. O nedenle bir dönem önce verilen sosyal hak ve reel artışlarının, bir dönem sonra geri alınmasının ve buna hiçbir ciddi tepki gelmemesinin hikmeti, yukarıdaki rakamlarda saklı bulunmaktadır.

Türkiye’deki işçi hakları için Çağlar Keyder şu yorumu yapmaktadır: “Türkiye’deki işçi sınıfının bazı hakları benzer ülkelerdeki işçi sınıflarına nazaran çok daha erken aldığını görüyoruz. Ayrıca bu hukukun çoğu büyük mücadele ve çatışma sonucu elde edilmedi, genellikle yukarıdan aşağıya, reformist hükümetler döneminde verildi.”

İşçilerin, kişisel olarak aldıkları ücrete ek olarak toplumsal ücret diye adlandıracağımız diğer bir kategori de, Türkiye’de benzer ülkelere nazaran daha yüksekti. Özellikle sağlık hizmetleri ve eğitim harcamaları hemen her aşamada halka ücretsiz olarak dağıtılıyordu...

Dünya Bankası’nın orta gelirli diye sınıflandırdığı ülkelere göre Türkiye bayağı bir refah devletiydi.

24 Ocak kararlarından sonra Türkiye, dış dünyanın tercihleri ve zorlamaları sayesinde, kendi gerçekleri ve boyutlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Bir başka deyişle, Türkiye klasik modelden gelen ülkelerin standart kavramlarına uymak durumunda bırakılmıştır. Bu bir anlamda, Osmanlı’dan bu yana gelen suni ekonomik ve toplumsal yapının dış dinamiklerin baskısıyla normal hale getirilme çabasıdır.

Tabii böylesine, dünya oluşumlarından uzak bir ülkenin bir anda, kapitalist normlara tabi kılınması çeşitli intibak zorluklarını meydana getirmektedir. Reel ücretlerin azalmasından, milli gelir içindeki eğitim ve sağlık harcamalarının düşmesine kadar eleştiri konusu olan bir dizi oluşumu bu kontekste düşünmek mümkün.

Türkiye üretmeden almaya alışmış bir ülke olduğu için, klasik ölçülerden hoşlanmıyor. Ve sosyal hakların doğal oluşumlar sonucu elde edildiğini hep unutmayı yeğliyor. O nedenle de yeni hakların lütfedilip bağışlanması talep

ediliyor, bu olmayınca da sızlanılıyor. Tabii ki hiç kimse sosyal acıların yeniden yaşanılmasını isteyemez. Ama yeryüzü ekonomisinin yapısı suni ekonomik biçimlenmelere izin vermeyecek bir duruma geldi. Bunun da tek tesellisi, ülkemizde de klasik yapının temellerinin atılması umududur. Belki böylece, yıllardan beri yaşadığımız suni yapı kırılır da, 15. yüzyıldan bu yana yaşadığımız hastalıklı toplumsal ataletin yerini, sağlıklı bir dinamizm alır.

24 Ocak, Sol ve Askeri Zihniyet

Türkiye'de "sosyal demokrat" etiketli partilerin, gerçekten "sosyal demokrat" olup olmadıklarını sınayacak en basit ve kolay yöntem, herhangi bir ansiklopedideki "sosyal demokrat" maddesine göz atmaktır.

Ana Britannica'nın "Sosyal demokrat akım" maddesinde şunlar yazıyor:

"Sosyal demokrasinin kuramsal temellerinin gelişmesine ise Eduard Bernstein öncülük etti. Kapitalizmin işsizlik, aşırı üretim ve dengesiz gelir dağılımı gibi zayıflıklarının üstesinden gelmekte olduğuna işaret ederek, kapitalizmin çökeceği yolundaki Marksist öngörüye karşı çıkan Bernstein'a göre, sermaye birkaç elde toplanacağına giderek daha geniş bir kesime yayılıyordu.

İşçilerin ezilmesinin kaçınılmaz olarak sosyalist devrime yol açacağı görüşünü de eleştiren Berstein, sosyalizmin başarısının işçi sınıfının içinde bulunduğu sefaletin sürmesinden çok, bu sefaletin ortadan kaldırılmasına bağlı olduğunu savundu.

Ayrıca toplumsal koşulların düzelmekte olduğunu ve işçi sınıfının genel oy hakkından yararlanarak seçeceği sosyalist temsilciler yoluyla sosyalizmi kurabileceğini öne sürdü."

Madde şöyle bitiyor:

"Sosyal demokrasi, toplumsal değişmenin aracı olarak şiddet ve devrimi reddetmenin yanında totalitarizme de karşı çıkmaya başladı.

Demokrasiyi sınıf iktidarını gizleyen bir "burjuva" aldatmacası sayan Marksist görüşü reddederek, demokrasiyi sosyalist idealler için vazgeçilmez bir kurum olarak ilan etti.

Ayrıca ekonomik büyüme ve sosyal adalet için devlet mülkiyeti yerine devlet denetiminin yeterli olduğu görüşünü benimsedi."

Demek ki, "ben sosyal demokratım" demenin üç ön koşulu var:

1- İşçi sınıfını da içeren "toplumsal sefaletin" ortadan kaldırılması.

2- Totalitarizme karşı çıkarak, demokrasiyi savunmak.

3- Devlet mülkiyeti" yerine "devlet denetimi" istemek.

Bizdeki “sosyal demokrat” etiketli parti yönetimleri, sosyal demokrat akımın kuramsal temellerini atan Bernstein’ın adını anmadıkları gibi, bu düşüncenin özünü oluşturan kurallara yazık ki pek aldırmıyorlar.

Aldırsalar, ülkenin çalışan nüfusunun yarısının, zenginlik üretmeyen tarıma muhtaç biçimde yaşamasını önler, “toplumsal sefaleti” ortadan kaldırmanın ve toplumun refahını artıracak çağdaş ve modern bir teknolojik devrimin önünü açarlardı. Bilgi çağını tartışırlardı.

Aldırsalar, ülkemizdeki cumhuriyetin “halkı ve demokrasiyi” dışlayan” totaliter ruhunu eleştirir, bunun “çağdaş demokrasi” ile yer değiştirmesini sağlardı.

Türkiye Cumhuriyeti’nin totaliter ruhunu şekillendiren “ordu ideolojisini” sahiplenmezler, bunu “sosyal demokrasi” diye yutturmazlardı. Eduard Bernstein’a atıfta bulunurlardı.

Demokrasiyi dışlayan “askeri laiklik” tartışmasını bırakır, laikliği de içeren “demokrasi” tartışmasını gündemin ilk sırasına koyarlardı. “Emek-sermaye” zıtlaşması ve “üretim biçimi” kavramlarını gündemden düşürüp saklamazlardı.

Etkin, güçlü, saygın, demokratik ve şeffaf bir devlet yapısının “devlet mülkiyetine” son vermeden gerçekleşmeyeceğini halka anlatırlardı.

Bizdeki “sosyal demokrat parti yönetimleri”, cumhuriyeti kuran ve halka “şekli bir modernizmi” zorla dikte ettiren; bunu yaparken de “kapitalistleşme ve demokratikleşmeyi” reddeden, halkın kendi kültürel kimliği ve geçmişi ile bağını koparmaya çalışan, “bürokratik askeri zihniyetin” devamı gibi davranıyorlar.

Bunun için askeri anayasayla yönetiliyor ve bunun için devlet bankalarından kaynaklanan soygun bitmiyor. Çünkü devlet yapılanmamız ve anlayışımız halkı reddeden ve sadece onu kuran “asker-sivil bürokrat” mutabakatına imkan tanıyan bir yapıda. Bürokratlar, sahte kapitalistler ve düzen yanlısı politikacılar Türkiye’nin canına okuyor. Demokrasiyi de, kaynakların verimli kullanımını da önlüyor.

Türkiye’nin ekonomik kaynaklarını devamlı verimli kullanmasını gerçekleştiren 24 Ocak kararları, gerçek bir sol muhalefetin “eleştirel yol arkadaşlığı” ile, Türkiye’yi sosyal demokrasinin temel ilkeleri doğrultusunda daha hızlı bir şekilde dönüştürebilirdi.

Ama bizim böyle bir sol geleneğimiz olmadığı, Bernstein'a da yakınlığımız bulunmadığı için, 24 Ocak kararları, askeri darbenin korkunç zulmü ile Türk toplumuna dikte ettirildi.

Gerçek bir "sosyal demokrat" parti "yönetimine" kavuşmadıkça, "demokrasi ve refah" toplumunu engellemeyen bir devlet anlayışına ulaşmamız da zorlaşıyor.

Dileriz ki, tabanın çok hızlı görmeye başladığı gerçekleri, parti yönetimleri de görsün, Bernstein yerine "ordu ideolojisini" sahiplenmesin. Sahiplenmeye devam ettikçe, çökecek ve bunun zararı gene Türkiye'ye dokunacak...

Futbol Tutunamayanların Oyunu mu Oluyor?

Futbol sadece Türkiye'de değil, dünyada da sosyolojik bir büyütecin acil konusu. Çaresiz yığınların dehşeti geometrik bir hızla tırmanıyor.

Vaktiyle dokuma tezgâhlarına saldıranların torunları bilgisayarlara saldırmıyor ama galiba hınçlarını futboldan çıkarmaya çalışıyor.

Türkiye sanayiden bilgi çağına geçmek gibi bir zorluk yaşamıyor ama devletten beleş geçinmenin bittiği bir noktaya doğru hız alıyor.

Türkiye siyaseten beleş para dağıtmayı keserken, becerisi olmayan yığınlar için "umutsuzlar cehennemine" dönüşmekten nasıl kurtulacak? Soru bu.

Geçtiğimiz günlerde yeri göğü inleten, aslında sıradan bir derbi dışında pek de özelliği olmayan Fenerbahçe-Galatasaray maçına kızını götürme gafletinde bulunan bir arkadaşım, Kadıköy'ün göbeğinde toplanan kırk bin kişinin tezahüratının "içeriği" hakkında beni dehşete düşüren "bilgiler" verdi.

Maç öncesi eşofmanları ile ısınmak için sahaya çıkan Galatasaraylı futbolculara yönelik koronun söylediklerini duyar duymaz gerisini dinlemeye gerek kalmıyordu. Hoparlörlerin "ölecek, ölecek, öleceksiniz" diye bağırması, seyircinin de buna bayağının bayağısı bir şekilde "kafiye" tutturması basında da tefrika edildi.

Futbol maçları sadece Türkiye'de değil, dünyada da sosyolojik bir büyütecin acil konusu olmaya devam ediyor. Çaresiz yığınların dehşeti geometrik bir hızla tırmanıyor.

Güney Afrika'da bir futbol maçında 43, Kongo'da 10 kişi öldü. Bununla kalmadı, Fildişi Sahili'nde polisle taraftarların çatışması 2 can aldı.

Dünyanın sanki dört bir yanında stadyumlarda ayaklanma vardı. Gana'da "Accra Hearts Of Oak" rakibi "Kumasi Kumasi Ashanti Kotoko"ya 2-1'lik bir üstünlük sağlayınca, ortalık cehenneme döndü. Ölü sayısı yüz otuza fırladı.

Ekvador Milli Takımı'nın Kolombiyalı teknik direktörü Hernan Dario Gomez bacağından vuruldu ve burnu kırıldı.

Hırvatistan'da ise Dinamo Zagreb ve Hajduk Split maçında ölen olmadı ama 130 kişi yaralandı, taraftarlar dükkânlara saldırdı.

Toplumların dönüşmesi zahmetli ve uzun bir süreç istiyor. En yığınsal spor olan futbol sahalarındaki döner bıçaklı, vurdulu kırdılı şiddet yeni bir çağın arifesinde öylesine yükseliyor ki, insan ister istemez bir önceki en büyük ve en derin değişim olan "sanayi döneminin" buna benzer cinnetini düşünüyor.

Benim aklıma Luddistler geliyor.

Sanayi devrimi makineleşmenin rüzgârını artırınca, işsiz kalmaktan ürkenlerin örgütlenerek dokuma tezgâhlarını tahrip etmeleri Luddist Hareketi doğurdu. Başlarında Ned Ludd adlı bir işçi vardı. Genellikle maskeliydiler. Geceleri eylem yapıyorlardı. İnsanlara değil makinelere düşmandılar. Değişimden ürken halk da onları destekliyordu.

Sanayileşme dinamiği Luddistlere çok sert davrandı. Hareket kısa bir sürede bastırıldı.

1816 yılında Napoleon Savaşlarını izleyen ekonomik bunalım sırasında benzer ayaklanmalara Fransa'da da rastlandı. Ama ekonomik bunalımın uzun sürmemesi ve alınan acımasız tedbirlerle bu önlendi.

Tarihsel dönemeçlerde yığınsal çıldırmalara hep rastlanıyor.

Çağ epeydir gene hızlı değişiyor. Dokuma tezgâhları çoktan aşıldı, hatta sanayi devriminin en muhteşem sembolü olan demir-çelik fabrikaları da birer birer mezarlığa döndü.

Bilgisayarlar insan beynini örnek alan teknolojiler üzerinde yükseliyor. Kol gücünü örnek alan dokuma tezgâhlarına vaktiyle saldıranların torunları bilgisayarlara saldırmıyor ama galiba futbol sahalarından hınçlarını çıkarmaya çalışıyor.

Aynı sanayi döneminde olduğu gibi, yığınlar kendilerini uzun süredir büyük bir değişimin tehdidi altında hissediyor. Var sandıkları işleri yok oluyor, becerileri yeni bir teknik buluş ile sıfırlanıyor, yaşamın taşınması ağır bir yüke dönüşüyor.

Bir de hayatını kuramadan ve kurma umudunu pek de bulamadan bir çalkantının içine düşen gençler var. Eğitimleri yetersiz ya da hiç yok, becerileri gelişmemiş, kendilerini anlamsız bulan ve varlıklarını takımlara bağlayanlar. Bunlar, yaşayamadıkları için stadlara takımları için "ölmeye ölmeye" gidiyor. Fenerbahçe'den Gana'nın başkenti Akkra'ya dalga dalga yayılıyorlar.

Türkiye sanayiden bilgi çağına geçmek gibi bir zorluk yaşamıyor ama

devletten beleşinden geçinme alışkanlığının bittiği bir noktaya doğru hız alıyor. Bilgi çağının bize yansımasının ilk işareti bu değişimde ortaya çıkıyor.

Ortalama okul yılının ilkokul dörtten terk olduğu, yirmi milyon çalışanın on altı milyonunun mesleksiz sayıldığı, ülkenin yarısının kırlarda barındığı ve hemen hemen herkesin devlet etrafında pozisyon alarak geçimini sağlamaya çalıştığı, verimi ve üretimi az bir ülke Türkiye.

Şimdi vergi verenlerin parasını, vermeyenlere dağıtarak oy satın alan siyaset kurumunun, başına buyruk silahlı bürokrasinin eski alışkanlıklarını bırakmamaya direndiği bir ortamda, değişikliklerin sonuçları daha derinlemesine tartışılmıyor.

Enflasyonsuz, herkesin ürettiğine razı olacağı bir toplum görünümde değil burası. Ama bunun dışında da bir çıkış yok, herkes zorla kaderine razı olacak. Önce direnme, sonra sızlanma, sonra da hayata karşı daha donanımlı olma çabası başlayacak.

Liseyi bitiren üniversiteye, dil bilmeyen yabancı dile, bilgisayar kullanamayan bilgisayara doğru mecburen meyledecek. Ama bunlar bir süreç içindeki öngörüler.

Türkiye bir yandan siyaseten beleş para dağıtmayı keserken, öte yandan da becerisi olmayan yığınların maç sahalarında vahşetini artıracağı bir “umutsuzlar cehennemine” dönüşmekten nasıl kurtulacak? Asıl soru bu. Külfetleri nasıl paylaşacağımızı, mesleksizleri nasıl hızlı bir işlevselliğe kavuşturacağımızı tartışmamız gerekiyor artık.

Tabii bu kadar bir toplumsal aklımız olsa bugünkü sefil hale düşmezdik. Bizde devlet “ekonomik akla” göre değil, siyasal çıkara göre düzenlendiği için, bu konular hiçbir zaman gündemde değil. Ama gündeme gelmesinin faturası, dış dünya mengeneleri sıkıştıkça daha da artacak.

Avrupa Birliği üyeliği için atılacak adımlar belki bu sorunların çözümüne biraz yardımcı olabilir. Avrupa Birliği konusundaki samimi irade bizi herşeye rağmen 320 milyonluk Batı’nın azımsanmayacak yardımına taşır. İçerdeki dalgalanma nispeten durulur.

Ama maalesef bunları duyacak bir Ankara yok. Yeryüzünün piyasalarında kendine hiçbir yer bulamayacak zevat; lojmanı ile, emekliliği ile, yazlığı ile ve statüsü ile ülkenin canına okumakta.

O canına okuyuş ise, statlarda inanılmaz sloganlar, kavgalar ve bazen de ölüler olarak topluma geri dönmekte.

Tanrı beterinden saklasın.

Ama insan gelişmelere bakınca, stadyumları her gördüğünde ürpermeden edemiyor.

Bilgisayarcılar, Silahçılar...

Filistin'den gelen görüntüler, izleyenlerin yüreklerine kezzap dökmeye devam ediyor. Bir etnik temizliğin, bir soykırımın gizli işbirlikçileri gibi hissediyoruz kendimizi. Çaresiz, öfkeli ve bıkkın...

Bill Clinton'ın Amerikası, tarihsel Filistin Sorunu'nu, tarafları Camp David'de buluşturarak siyasal bir anlaşma etrafında çözmeye çabalıyordu.

George W. Bush, İsrail vahşetine gizli bir yeşil ışık yakarak bakmakta.

Bill Clinton'ın pasifist Amerikası'ndan, Geogre Bush'un saldırganlığa prim veren Amerikası'na geçtik. Tarihsel bir anlaşmazlığı siyaseten usulca çözmeye çalışan bir zihniyet, nasıl oldu da yerini devlet terörünü destekleyen bir arsız aldırmazlığa bıraktı?

Bill Clinton'ın demokrat Amerikası bilgisayar teknolojilerinin egemen olduğu bir Amerika'ydı. Sorunları demokratik kanallarda, insan haklarına saygı göstererek çözmeye çalışıyor; devletçi soygun sistemlerini piyasa ekonomilerine dönüştürerek yeryüzünü değiştirmeye uğraşıyordu. Küreselleşmeyi, gelişmeyi ve yenileşmeyi hedefliyordu. Bill Clinton'ın döneminde bilgisayar teknolojileri tartışmasız üstünlüğünü ilan etmiş, bir önceki dönemin teknolojisi olan savunma teknolojisini yaya bırakmıştı.

1991-2000 yılları arasında, silah harcamaları tüm dünyada yüzde onluk bir kayba uğradı. Aynı dönemde ABD de büyük güç kaybetti. Bilgisayar programı üretmek ve satmak, kurşun satmaktan çok daha kârlı bir hale geldi. Birbirini kıran bir dünya yerine barışı kutsayarak, kurşuna akıttığı paraları kendi insani gelişmesine yönlendiren bir dünya öne çıkmaya başladı.

İleri nitelikli teknolojiler, kendine uygun gelişmiş bir dünyaya doğru yürümeye başladı.

Bush'un Amerikası ise, silahçı ve petrolcülere yaslanmış Cumhuriyetçi bir Amerika'dır.

Geçtiğimiz on yılda tepetaklak giden silah harcamaları, trendi kendi lehine döndürmekle kalmadı, 11 Eylül sonrasında Nirvana'ya ulaştı.

Bu tarihe kadar, Lockheed Martin şirketi, sadece yirmi milyar dolar ile savunma sektörünün dünya birincisiydi.

Pentagon, 11 Eylül'ün hemen ertesinde, bu şirkete, çok işlevli savaş uçağı olan Joint Strike Fighter'ları üretmesi için iki yüz yirmi beş milyar dolarlık bir sipariş verdi. Üstelik buna müttefik ülkelerden alınacak siparişler dahil değil.

Böylece Amerika'daki dramın kazançlı çıkan ilk tarafı silah sektörü oldu.

Silahçıların hakimiyetindeki bir dünya, kurşun atıldıkça para kazanır.

Bilgisayarcıların hakimiyetindeki bir dünya, insanlar beyinsel olarak geliştikçe...

Dün Amerika, savunmaya giden paraları biraz daha kısıp, insanın mutluluğunu sağlamak için, Filistin sorununu uzlaşmacı bir ortamda çözmeye çaba sarfediyordu.

Silahçı Amerika ise, insanların birbirini yoketmesinden kazanç sağlama peşinde.

Bir daha ayağa kalkmamak üzere gidecek olan iki geride kalmış sektörün; silahın ve petrolün, muhtemelen yeryüzüne son kez olarak yaşattığı bir trajedi ile karşı karşıyayız.

Bunun uzun sürmesine imkân yok.

Ama olan Filistin halkına oluyor. Öyle bir dram yaşıyorlar ki, izleyenin bile yüreği kezzaplanmış gibi oluyor.

Yarını Nasıl Okumalı?

Zbigniev Brzezinski, 1977-1981 yılları arasında ABD Baş-kanı'nın Ulusal Güvenlik Danışmanı idi. 1997 yılında "Büyük Satranç Tahtası" adlı kitabı yazdı. Kitap bir yıl sonra dilimize çevrilerek Sabah Yayıncılık tarafından da yayınlandı.

Brzezinski, kitabının önsözünde Avrasya'nın "küresel üstünlük mücadelesinin sürdürüldüğü bir satranç tahtası" olduğunu söyler. Zaten kitabı yazmaktaki amacı da, ABD için "kapsamlı ve bütünleşmiş bir Avrasya stratejisini" biçimlendirmektir.

Çağın önemli stratejik zekalarından biri kabul edilen Brzezinski'nin kitabında, yaşanmakta olanların niteliğini açıklayıcı çok önemli yaklaşımlar yer alıyor. Güncelliğin sınırından öteye geçmek isteyenlerin kitaba yeniden göz atmalarında yarar var.

Hatta, ben gazete yönetiminde olsam, kitabın önemli bölümlerini yeniden tefrika ederim. Bu, kamuoyunun yarına yönelik sorularını da bir ölçüde cevaplandırabilir çünkü.

Devlet, insan ömrünü çok aşan uzun erimli bir örgütlenme biçimidir. Türkiye'de olaylar günlük yaşanıyor ama gerçek ve çağdaş devletlerin yaklaşımı böyle değil.

Brzezinski de, "yerkürenin merkezi arenası" olarak nitelediği Avrasya için Amerika'nın kısa, orta ve uzun vadeli stratejilerini tartışıyor.

Brzezinski'nin, Avrasya'ya egemen olmaya çalışan bir "küresel güç" olarak tanımladığı Amerika'nın muhtemel planlarını kitapta buluveriyorsunuz. Hatta yaşananların burada yazılı olduğu kanaatine bile varıyorsunuz.

Örneğin, Rusya ile ilgili tespitler, Avrasya stratejisini de netleştiriyor:

"Rusya'nın ilk önceliğinin, eski küresel güç konumunu yeniden kazanmaya yönelik yararsız bir çabaya girişmek yerine kendisini modernleştirmek olduğu açık olmalıdır. Ülkenin anormal büyüklüğü ve çeşitliliği veri olarak alındığında, serbest pazar temelinde kurulmuş bir yerinden yönetimci siyasal sistem olasılıkla hem Rus halkının hem de bu ülkenin muazzam doğal kaynaklarını açığa çıkaracaktır. Buna karşılık, böylesine merkeziyetçilikten uzak bir Rusya, emperyalist hareketlenmeye karşı daha az hassas olacaktır."

Kısacası Rusya'nın çoğulcu bir yapı ile sistemin zenginliğine ortak edilmesi, ABD'nin bu bölgedeki stratejisi olarak gözüküyor.

Zbigniev Brzezinski, Türkiye için de şunları söylüyor:

"Amerika, istikrarlı ve bağımsız bir Güney Kafkasya ile Orta Asya'yı teşvik etmek için Türkiye'yi yabancılaştırmamak konusunda dikkatli olmalıdır ve Amerika-İran ilişkilerinde bir düzelmenin yapılabilirliğini araştırmalıdır. Katılmak istediği Avrupa'dan dışlandığını hisseden bir Türkiye daha islamcı olacak, daha büyük olasılıkla inadına NATO'nun genişlemesini veto edecek ve laik Orta Asya'yı dünya ile bütünleştirmek ve istikrarını sağlamakta Batı'yla daha az işbirliği yapacaktır.

Bu nedenle, Amerika, Türkiye'nin nihai olarak AB'ye kabulünü cesaretlendirmek için Avrupa'daki etkisini kullanmalıdır ve Türkiye'ye Avrupalı bir devlet gibi davranmaya özen göstermelidir.

Ankara'yla Hazar Denizi havzası ve Orta Asya'nın geleceğiyle ilgili düzenli görüşmeler Türkiye'nin ABD'yle stratejik ortaklık duygusunu besleyecektir."

"Büyük Satranç Tahtası", Amerika'nın "son süper güç" olduğunu da kabul ediyor.

Çünkü bu, "yalnızca ulus-devletlerin giderek aşamalı bir biçimde geçirgen olmalarından dolayı değil, fakat aynı zamanda güç olarak bilginin daha yaygın, daha paylaşılır ve ulusal sınırlarla az sınırlanmış olduğundan dolayıdır. Ekonomik güç de aynı şekilde olasılıkla daha dağılmış olacaktır."

Kendi politikalarını ABD'ye endeksleyerek savrulan Türkiye uzun vadeli bir geleceğe yönelik hiçbir çalışma yapmadı.

Ciddi bir bölgesel güç olmak için ekonomisini, askeri gücünü, teknolojik kapasitesini ve kültürel varlığını güçlendirmeye yönelik ciddi plan ve hazırlık yapmadı.

O nedenle, ne olacağımızı, Amerikan stratejistlerinin kitaplarını hatırlayarak anlamaya çalışıyoruz.

Satranç Tahtası'nda onca etkili unsur varken, piyonlaşmanın ayıbı da Türkiye'yi bugüne kadar yönetme iddiasındakilere ait.

İşsizlik Çağı...

Üniversite sınavları yapıldı. Şimdi sonuçlar açıklanacak ve üniversiteye girmeye hak kazananlar tercihlerini belirtecekler. Böylece yaşamlarını belirleyecek olan mesleklerini seçmiş olacaklar.

Ancak, ne yazık ki, hem Türkiye'de hem dünyada, üniversiteye gireceklerin umuduyla ters orantılı bir işsizlik humması var.

Avrupa Birliği'nde işsizlik oranı yüzde 7.7 düzeyinde seyrediyor. Fransa kendisi için kabus saydığı yüzde 10 sınırını aşma tehlikesi ile karşı karşıya. Türkiye ise resmi olarak yüzde 10'u çoktan aştı. Gizli işsizleri de hesaba katarsanız, bunun en büyük sosyal yaralardan biri, belki de birincisi olduğu hemen anlaşılır.

Türkiye, ekonomide büyüme işaretleri veriyor ama işsizlik azalmıyor. Çünkü bizde yapısal işsizlik var. İşverenin aradığı ile iş arayanın nitelikleri birbirini tutmuyor. Örneğin, işveren bilgisayar mühendisi ararken, çalışmak isteyen lise mezunu çıkıyor. Türkiye'nin görmezden gelinen ciddi zaafları bulunuyor. 20 milyon çalışandan 16 milyonunun mesleği yok. Çalışanların yaklaşık yarısı da tarımda... Bu, tüm toplumun ortalama olarak ilkokul dörtten terk olduğu anlamına geliyor.

Bu kadar düşük bir eğitim düzeyi ile işsizlik sorununa çare bulmak mümkün değil.

Avrupa Birliği'nde ortalama tarım nüfusu yüzde 4'e düşmüş. Bizimle aynı nüfusa sahip Fransa'da sadece altı yüz bin tarımcı var. Ayrıca meslek sahibi olanlar bizimle kıyaslanmayacak kadar ağırlıklı bir çoğunluk. Ortalama okuma yılı da tabii olarak yüksek.

Bize oranla büyük avantaj sağlayan bu tabloya rağmen orada da işsizlik yığınsal bir halde. Hatta artık herkes "yığınsal işsizlik" terimini kullanıyor. Bunun iki nedeni var. Birincisi, sanayi devrimi sahneden çekiliyor. Düne göre şekillenen bir yapılanmanın ve bu yapının içinde yer alan emeğin kendini dönüştürmesi kolay değil. İkincisi, kol gücüne dayalı çalışma gittikçe azalıyor. Piyasanın aradığı yeni mesleklere uygun emek arzının yetersizliği ile kol gücüne yönelik ihtiyacın azalması işsizliği temel sorun haline getiriyor.

Ne yapmalı? Bu sorunun köklü çözümü insanları piyasanın ihtiyacına uygun

becerilere sahip hale getirmekten geçmekte.

“Ömür boyu eğitim” denen anlayış, hızla değişen sosyal ortama göre sürekli silahlanma anlamına geliyor. İnsanoğlu artık yaşamı boyunca sürekli hayata uygun beceriler edinme mecburiyetinde...

Mevcut iş silinip toplumun ona ihtiyacı kalmadıkça, emeği ile geçinenler de yeni bir formasyon ediniyor. Düne nazaran çileli bir dönem başlıyor. Bunun, çilesi yanındaki kazancı ise bireyin kendi içindeki cevheri zoraki de olsa sürekli parlatma imkanı.

Üniversiteyi kazananlar, meslek tercih ederken çağın koşullarını dikkate almak durumunda. Önlerinde, yaşadıklarından çok daha uzun bir zaman var. Biliyorum bizde üniversiteye “meslek” edinmek için değil “iş” bulmak için gidilir ama artık eski iş alanları ölüyor. Yeni iş alanlarına yönelik bir eğitimden geçmedikçe işsiz kalma tehlikesi artıyor. Türkiye’de öğrencilerin yetenekleri ölçülmez. Çağın gidişatına uygun mesleklerin tartışması da yapılmaz. Çocuklar daha ziyade anne-babanın telkinleriyle rota çizerler. Anne ve babalar da, gençken isteyip de yapamadıklarını çocuklara yansıtırlar.

İşsizlik en dramatik süreçlerden biri. Yaşadığımız çağın böyle dramatik bir görünüm vermesinin arkasında yatan neden ise büyük bir değişimden geçilmesi. Sanayiye dayalı ulus-devlet anlayışından, beyne dayalı küresel bir dünyaya adım atıyoruz. Beyinsel katma değer yaratanların öne çıktığı, kendini “dünya vatandaşı” olarak yetiştirenin daha rahat yaşayacağı yeni bir çağ...

Dünya da zorlanıyor, Türkiye de... Ama arasında nitelik farkı var... Acaba biz genç nüfusu çağa endeksli bir eğitim atılımı içine sokabilir miyiz? AB süreci tüm zihniyeti silkelerken, muhakkak bu da gündeme gelecek. Devlete değil, dünyaya çocuk yetiştirme ihtiyacı.

Bill Gates Neden Dünyanın En Zengini

Forbes dergisi, her yıl yaptığı gibi bu yıl da Amerika'nın en zengin dört yüz kişisini belirledi. Dünyanın en zengin adamı Bill Gates doğal olarak Amerika'nın da en zengin adamı olarak listenin başında yer aldı. Üstelik servetini geçen yıldan bu yıla üç milyar dolar daha artırarak 46 milyar dolara ulaştırmıştı...

Neden Gates dünyanın en zengin adamı?

Bu soruya doğru bir cevap vermeden yaşamakta olduğumuz çağ anlaşılabilir mi?

Ailesi zengin olmayan, sermayesi bulunmayan bir insanın Amerika'nın ve dünyanın en zengin adamı olması, dünün dünyasında açıklanabilir, anlaşılabilir bir şey miydi?

Bill Gates sadece dünyanın en zengini değil, aynı zamanda yeni çağın ve yeni ekonominin de bir simgesi...

Artık kol gücüne dayalı bir üretimin bittiğinin, en büyük zenginliği, insan beyninin ürettiğinin canlı bir belgesi. Çağımızda en büyük zenginliği beyinsel üretim yaratmakta...

Nitekim, Forbes dergisinin yayımladığı listedeki ilk on kişinin arasında dünün başarılı girişimcilerinden kimse yok..

Hepsi bugüne ait...

Bill Gates yeni yaşamın, yeni çağın, yeni ve büyük bir devrimin başlangıç noktalarından. Sermayenin yerini beyinsel yaratıcılığın aldığının göstergelerinden.

Tabii ki her şey bir anda değişmiyor ama neyin nereye doğru değiştiğini gösteren bir pusula Bill Gates. Dünün dünyası olsaydı en zenginler arasında bilgisayarcılar değil, silahçılar, petrolcüler bulunacaktı... Şimdi hiçbiri zirvelerde yok...

Bill Gates, aynı zamanda emperyalizm kavramının içeriğinin de çok farklılaştığını gösteriyor. Eğer Amerika'nın en zengin adamı bilgisayar programı üreticisi ise buna bir daha dönüp bakmak gerek.. Bu, eski şablonların,

diyalektikten koparılmış bir papağanlığın rahatlıkla izah edebileceği bir şey değil. Bilgisayar programları üretip satarak dünyanın en zengini olunabilmesi için, dünyanın da bilgisayar kullanıp, bilgisayar programı talep etmesi gerekir...

Bill Gates, bütün dünyanın bilgisayar kullanacak düzeye gelmesini ister. Peki, kendi ülkelerini iç sömürge haline getiren egemenler, okuma yazmasız, topraktan kopmamış insanların gelişmesini isterler mi, istemezler mi?

Gelişmemiş ülkelerde yaşayan insanların çıkarları kiminle örtüşüyor?

Onların gelişip, kalkınıp, zenginleşerek bilgisayar kullanacak düzeye gelmesinde kendi çıkarını gören Bill Gates mi, yoksa, onların düzeni sorgulayacak, bilinçli bireyler düzeyine gelmesinden, gelişmesinden, ürken yerel egemenlerle mi?

Siyasetçiler günü sömürür... Bilim adamları yarına bakar... Yarını aydınlatacak bir ışığın nereden, nasıl doğduğunu tespite çalışır. Bugün yeni çağa uymakta zorlanan yığınların müthiş güçlükleri var...

Aynen sanayi döneminin başlangıcında olduğu gibi... Ama yeni çağın bugüne kadar görülmemiş nimetleri de var..

Bir yandan kriz dönemlerine ait derin sorunlar yaşarken, bir yandan da çok daha iyi bir dünyaya doğru yol alıyoruz... Çünkü en büyük zenginliği yaratan ileri teknolojiler ancak insanlığın tümünün ortak kalkınması ile birlikte yoluna devam edebilir...

Forbes dergisi, Amerika için de çok önemli ipuçları veriyor... Silahçıların ve petrolcülerin temsilcisi Bush'un "bir yol kazası" olduğunu, kalıcı olamayacağını en iyi aydınlatan projektör Forbes dergisindeki liste. Bir zaman sonra Bush'un seçimi de, hatta 11 Eylül de geçmişte kalmış sektörlerin bir saray darbesi olarak anılacak...

Eğer dünya sistemini anlamak istiyorsanız Bill Gates'in durumunu bir kutup yıldızı izler gibi izleyebilirsiniz. İleri teknolojilerin gelişimi kaçınılmaz olarak insanlığın da gelişimini gerektirir çünkü... Tersi, geçici bir karanlığın, güneş tutulmasının resmi sayılabilir.. Ama onun da uzun sürmeyeceğine emin olabilirsiniz...

Küresel Cinnet...

Müslümanlar için Ramazan ayının yirminci günü, Museviler için ise Şabat Günü idi. İnanca göre evreni altı günde yaratan Tanrı, yedinci günde de dinlendi. Musevi dünyası yedinci gün olan cumartesi gününü tüm faaliyetlerine ara vererek, Tanrıya dua etmeye ayırmış.

Kuledibi'ndeki Neve Şalom ve Osmanbey'deki Bet İsrail sinagoglarındakiler Tevrat'tan bir cüz okuyup, dua ediyorlardı. Her kutsal cumartesi bir cüz okuyarak, Tevrat'ı 52 haftada tamamlarlardı.

Cumartesi sabah saatler Kulebidi'nde 9.29 ve Osmanbey'de 9.30'u gösterdiğinde yaşam 47. cüzde durdu. Çünkü küresel bir cinnete dönüşmeye başlayan terörün kutsalı yoktu.

İlk ipuçları, bu kez Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını hedef alan terörün uzun zamandır örgütlendiğini göstermekte...

Patlatılan kamyonetlerin Bingöl depreminde yitirilen insanlarımızın kimlikleriyle çıkarılması, bir ton civarındaki el yapımı bombanın imalatı, biri beyaz diğeri kırmızı Isuzu marka kamyonetlerin temini, arabaların eylem alanına getirilip park edilmesi, uzaktan kumanda ile patlatılması...

Bunlar sıradan bir iki kişinin bir araya gelmesi ile gerçekleşecek gibi görünmüyor... "Profesyonel bir canilik" söz konusu. Çok üst düzey bir örgütlenmenin olduğu da aşikar... Zaten terörün örgütlenmekte olduğu da daha önceden hissedilmiş... Türkiye Hahambaşı İsak Haleva Jerusalem Post gazetesine verdiği demeçte iki aydır huzursuz olduklarını söylüyor...

Neden?

İki Musevi vatandaşın aynı şekilde öldürülmeleri...

Açık ve gizli tehditlerin artması... İsrail'de biri El-Kaide bağlantılı üç teröristten birinin, yakalandığında "yakalanmasaydı Ürdün ya da Türkiye'deki eğitim kampına gideceğini" söylemesi... Zaten tüm bunlar Musevi Cemaati'nin ve İsrail'in uyarılarıyla devlet katında da ele alınmış... Ama belli ki gerekli önlemler üretilmemiş. Eğer haberler sağlıklıysa Mossad'ın olası bir sinagog baskınına karşı MİT'i uyarması da, Türkiye Hahambaşı'nın "katliam sokağının" trafiğe kapatılma talebi de fayda etmemiş...

Terörün küresel bir cinnete dönüşme hali üzerine çok boyutlu araştırmalar yapılıyor ve yapılacak da...

Derin bir çağ yangını yaşıyoruz. Bir çağ bitiyor, bir çağ başlıyor. Bu allak bullak eden dönüşüme uyanlar ve uyamayanlar var. İleride muhtemelen "küreselleşen terör" değişime uyamayanların cinneti olarak anılacak...

Ancak o cinnetin yedikçe iştahı açılan bir Azrail'e dönüşmemesi için yapılması gerekenler var herhalde... Nihayetinde terör örgütlendikçe iz bırakıyor. Galiba istihbaratçılık da o izi, terör eylemi öncesi tespite dayanıyor...

Şimdiye kadar örneğini yaşamadığımız ve bir kez daha yaşamamayı gönülden dilediğimiz terör, devlet hizmetlerinin başka yetersizliklerini de ortaya koydu. İstanbul, hastanelerin aczini de yaşadı, kan stoku yetersizliğini de... Terör hem öldürüyor, hem ayna tutuyor. O aynada gördüklerimize karşı etkin önlemler alınabilecek mi? Yoksa cehennemi yeniden mi yaşayacağız?

Neyi çözdüler, neyi başardılar? Hiçbir şeyi çözmediler, hiçbir şeyi başarmadılar. Sadece insanları öldürdüler. Öldürmek isteyenler ile yaşatmak isteyenlerin mücadelesi bu. Emin olun, bütün bu acılara rağmen, sonunda yaşatmak isteyenler galip gelecek.

İsveç Kibritleri

Türkiye'deki İnsan Haklarını destekleyen İsveç Komitesi'nin düzenlediği "Gelecekteki Avrupa'da Türkiye" üst başlıklı toplantının bir bölümü de ifade özgürlüğüne ayrılmış.

Orada yaptığım konuşmanın kısa bir özetini sizlerle paylaşmak istedim.

Düşünce özgürlüğünden söz edince önce bizim nasıl "düşündüğümüz" sorusu akla geliyor... Düşünme aracımız olan beynin nasıl düşüneceğini, neleri düşüneceğini belirleyen ölçüler nelerdir? Bu ölçüleri kim oluşturur?

Doğduğumuz ortamın kendisi...

Doğduğumuz ortamın gelenekleri, görenekleri, varsayımları, alışkanlıkları bizim düşünme dünyamızın sınırlarını oluşturuyor... Aile, okullar, çevre, bu önkabulleri, bu ölçüleri daha biz çocukken içimize yerleştiriyor, o yönde ve çerçeve içinde düşünmemizin ilk harcını koyuyor. Beynimiz, bu ön kabuller nedeniyle, içine yerleştirilmiş bir tür "toplum ajanlarının" denetiminde düşünüyor. Bu denetimi kolayca aşamıyor.

İnsanın düşünme modelini oluşturan egemen paradigmayı sosyal ortam şekillendiriyor. Demek ki düşüncenin ve ifade özgürlüğünün ilk sınırları sosyal ortam ile oluşmakta.

Bugün uzmanlar beynin üç farklı şekilde çalışabileceğini söylüyorlar. Elektrik akımını nasıl farklı farklı bağlayabiliyorsak beynin çalışmasını farklılaştırabileceğimizi de öğreniyoruz böylece. Ama statükonun etkisi nedeniyle bunu kolayca yaptığımız söylenemez.

Çağ değişiyor. Sanayi döneminden sanayi sonrası döneme geçiyoruz. Artık "aklı yeniden kurmaktan" ve "kuantum düşünce modelinden" söz edilmekte...

"Aklı yeniden kurmak" mevcudu algılayıp, devam ettirmekten çok daha büyük enerji istiyor. Size aile, okul, çevre tarafından verilen tüm bağlantıları yeniden gözden geçirmek, gerekirse kaldırıp atmak kolay değil. Bırakın beynin nöronlarını yeniden bağlamayı, mevcut düşünce kalıplarının değişmesine karşı bile büyük tepki gösteririz. Bu konularda tutucuyuzdur...

Kuantum düşünce modeli ise bu tutuculuğumuzu aşmaya yardım edebilecek gibi gözüküyor. Kuantum düşünce modelini "yaratıcı, içgörülü, sezgisel" olarak

tanımlıyorlar. Varsayımlarımızı sorgulamada, alışkanlıklarımızı ya da zihinsel modellerimizi, paradigmalarımızı, değiştirmede kullanacağımız yeni bir düşünme biçimi bu.

“Bir masanın üzerinde duran bir bardağa baktığımızda” beyin onu bir bütünün parçası olarak algılıyor, “bardağı görürken onun masanın üstündeki ve odanın içindeki yerini” de tespit ediyor. Kuantum düşünme modeli, bu yeteneği soyut kavramları ve düşünceleri de kapsayabilecek bir biçimde geliştirmeyi öngörüyor. Bütünü algılamak, yekpare bir anlama alanını iyice genişletmek, kavramları ve fikirleri bu geniş alanın parçası olarak o alanla birlikte değerlendirmek, nöronların eş zamanlı titreşimlerini yeniden örgütleyerek gerçekleşiyor. Akıl kendi kendini yeniden örgütlüyor...

Bunu yapamadıkça en geniş düşünme bile mevcudun sınırları içinde kalıyor.

Yerkürede yaşayan tüm insanların düşünme sorunlarındaki ortak dertlerini bir yana bırakır, ülkelerin bu konudaki tek tek sorunlarına gelirsek...

Jean Paul Sartre “Düşünce özgürlüğünün olmaması, düşüncenin ifade edilememesi değil, insanın düşünmemesidir” der. Sartre’ın söyledikleri ile çağın kuantum modeli ile aradığı arasında bire bir bir bağlantı var... Aklınıza gelmeyeni düşünemezsiniz. Aklınıza gelenler ise mevcut ile sınırlıdır.

İnsanoğlu henüz kendini tamamıyla keşfetmiş değil. Kestirmeden söylersek kısıtlı bir kapasiteyle çalışıyor. Biz bir de buna ayrıca sınırlar getiriyoruz.

Düşünce yasakları paradoksal bir biçimde “düşüncenin” kıt olduğu ülkelerde var. O diyarlarda, farklı bir düşünce statükoyu çok çabuk sarsıyor.

Bu yasakları kaldırabilmek için bir yandan politik baskılara karşı direnirken, bir yandan da düşüncenin çoğalması ve çeşitlenmesi için uğraşmak gerekir. Böyle bir mücadelede, politik bir cesaretin ve direncin yanı sıra değişik düşünme modellerine ihtiyaç duyarız.

Bugün bizi kucaklayan yeni çağ, geliştirdiği kuantum düşünce modeli gibi yeni düşünme modelleriyle sadece açık bir biçimde görülen politik yasakları değil, beynimizdeki görünmez yasakları ve duvarları da yıkacak bir gücü bize bağışlayacak gibi gözüküyor.

Ben insanoğlunun sorun yaratma kabiliyeti kadar sorun çözme kabiliyetine de güvendiğim için gelecek adına ümitli ve iyimserim.

Kapitalizm Nitelik Değiştiriyor

Sabah'ta yayınlanan "Kapitalizm Nitelik Değiştiriyor" başlıklı yazı dizisinde, Türkiye'nin bir değişim sürecinden geçtiğini, 1995'teki Gümrük Birliği'nden başlayarak, Derviş yasalarının, IMF anlaşmalarının ve AB uyum sürecinin, Türk sanayiini daha ileri bir noktaya getirdiğini anlatmaya çalışmıştım. Dünya iş bölümündeki yerimizin değiştiğini de, tekstilin yerini yavaş yavaş otomotiv ve elektronik sanayiinin aldığını da vurgulamaya uğraşmıştım. Bu dizinin ertesinde, Türkiye'nin on aylık ihracat rakamları açıklandı. Cumhuriyet tarihinin aylık ihracat rekoru da kırıldı. İhracatın yapısı incelendiğinde, Türk kapitalizminin nitelik değişimini açıkça görüyordunuz.

İhracattaki büyüme bir yapısal değişime eşlik ediyor. Hazır giyim ve konfeksiyon ihracatı on ayda yüzde 27 artarak 9.6 milyar dolara, taşıt araçları ve yan sanayi ihracatı ise yüzde 58 artarak 5.8 milyar dolara ulaştı. Elektrik-elektronik ihracatımız da yüzde 23 artarak 3.4 milyar doları buldu. Taşıt araçları ile elektrik-elektronik ihracatını topladığımızda ortaya çıkan 9.2 milyar dolarlık ihracat, konfeksiyon ve hazır giyimden oluşan 9.6 milyar dolarlık tekstil ihracatını yakalıyor. Türkiye'de verimliliğin arttığı, buna karşın kol gücüne ihtiyacın azaldığı, bu nedenle de reel işçi ücretlerinin düştüğü görülmekte... Bu gelişmenin kökeninde de Gümrük Birliği süreci var...

Dizi ertesinde yayınlanan tüm rakamlar değişimi doğruluyor.

Derin incelemeleri bir yana koyup, çıplak gözle bakıldığında da, üretim yapısı ve tarzının eskisi gibi olmadığı saptanabilir. Vestel'in bir sonraki yıl için tek başına 3 milyar dolarlık ihracatı hedeflemesi, Beko'nun Alman elektronik devi sayılan Grundig'e talip olması, Avrupa'nın televizyon üretiminin yüzde 37'sinin buralarda gerçekleşmesi, Renault'nun fabrikalarını Brüksel'den alıp Bursa'ya taşıması, İtalya'nın ünlü silah Baretta'ları İstanbul Vursan'da üretmeye koyulması da gözle görülür örnekler... Tabii gelişmiş ülkelerin bir sonraki basamağa çıkıp, mevcut üretimlerini bize devretmesi bugün için önemli ama yarın için yeterli değil. Mesele stratejik bir üretim planı yapıp, Türkiye'nin hangi sektörlere dayanarak zenginleşeceğini tartışmak. Global bakmak...

Yazı dizisinin başlamasının hemen ardından, keyifle harcadığı yaşam enerjisini yazıya dönüştüren Emre Aköz, Adam Smith ekonomisinin Newton fiziğiyle paralel gittiğini, bugün ise Kuantum fiziğinin etkin olduğunu, dolayısıyla ekonominin yaklaşımının da değişeceğine değinmem üzerine, bana bir soru

sordu. Soru şöyleydi: “...Adam Smith ekonomiyi; emeğiyle, parasıyla, toprağıyla ve tüm kurumlarıyla insanlar arasındaki değiş tokuşun bilimi olarak tanımlamıştır. O halde Mehmet Altan’a soru: Bu anlamıyla Adam Smith ekonomisi devrini tamamladı mı? Eğer tamamladıysa... Yani ekonomi artık değiş tokuşun bilimi değilse... Yeni ekonominin temel kavramı nedir?” Olabildiğince yalın söylemeye çalışarak söylersek, “yeni ekonomi” bilginin de artık bir “girdi” kabul edildiği bir üretim süreci yaşıyor. Bilginin, diğer hammaddelerin aksine kullanıldıkça eksilen değil kullanıldıkça çoğalan bir “girdi” olması klasik ekonomide ciddi değişimler yaratıyor. Değiş tokuş elbette ekonominin önemli bir öğesi ama artık değiş-tokuş yapmadan ortaklaşa kullanıp, elimizdekini eksiltmeden çoğaltabildiğiniz bir dönemdeyiz. Kısaca ifade edersek, bilgiden bilgi üreterek sınırsız zenginleşme evresine giriyoruz.

Yaşadığımız acılar, sıkıntılar doğal olarak hepimizi esir aldı. Bizi günün içine hapsetti. Hayata geniş bir açıdan, uzun vadeli bakma isteğimiz bir süreliğine de olsa köreldi. O yazı dizisinde öyle bir açıdan bakmaya çalışmıştık. Daha sonra açıklanan rakamlar, hiç olmazsa şimdilik, o dizideki saptamaları doğruladı. Sanırım, bu rakamlar uzun vadeli değerlendirmeleri belirlemede de etkili olacak.

Ulus Devletin Solculukla Ne Alakası Var?

Tarım toplumu ile sanayi toplumu arasındaki fark nedir? Tarım toplumunda üretim aracı topraktır. Sanayi toplumunda ise sermayeyi elinde bulunduran burjuvalar ile emeğini satarak yaşamını sürdüren proletarya üretimi birlikte kotarırlar. Üstelik tarım toplumunda tek enerji emekken, sanayi toplumunda buhar makinesi insan emeğinin üstünde bir enerji yaratmıştır. Üretim araçları değişince toplulukların yaşama biçimi de değişiyor. Tarım toplumlarında kilisenin gölgesinde yaşanırken, sanayi devrimi bu "kutsal iktidara" karşı çıkmış, burjuvazi kendi çıkarlarına uygun olarak toplumsal ilişkileri yeniden tanımlamıştır. Laiklik, ulus ve modern devlet anlayışı, sermaye sınıfının, senyörlere ve kiliseye başkaldıracak güce eriştiği döneme rastlar.

Din ve devlet işlerinin ayrılması laikliği; din, kültür ve ülkü bakımından benzeşmeyi temel alan anlayış ulusu; türdeş insan topluluğu, toprak bütünlüğü ve egemenlik üçlüsü de devleti oluşturdu. Bunlar, burjuvazinin varlığını sağlamlaştıran "ulus-devlet" anlayışının sacayağını oluşturdu. 1648 yılındaki Vestfalya Antlaşması ile de hayata geçti.

Ulus-devlet, tarım toplumuna göre ileri ve çok daha farklı bir örgütlenme biçimi oldu. Ekonomik amacı ise, girişimci sınıfın, sınırlarla korunmuş rekabetten uzak bir pazarda sermaye birikimi yapabilmesi idi. Kol gücüne dayalı bir teknolojiye göre örgütlenildiği için de herkesin birbirine benzemesi temel alınmıştı. Benzer saatlerde çalışılıyor, benzer işler yapılıyor, benzer mahallelerde yaşanıyordu.

Toplumdaki ulus kavramı, insanların farklılaşmasını değil aynılaşmasını hedefliyordu. Benzeşmek esastı.

O dönem burjuvazisinin yaşam alanını toplumun "standartlaşması" besliyordu. Dini, kültürü, ülküsü aynı demek birbirinden farkı kalmamış insanlar demekti. Bir önceki, "insanüstü varlıkların" tartışılmaz egemenliğine dayalı mutlak monarşilere kıyasla ulus-devlet çok daha ileri bir adımdı. Yöneten-yönetilen ayrımını getiriyor, bireyi öne çıkarıyor, toplumdaki tek güç sayılan devlet kavramına karşı bireyi koruma altına alıyordu. Feodal döneme karşı burjuva devrimini savunmak ve 17. yüzyıla göre çok ileri sayılan ulus-devletin örgütlenme modelini seçmek ilerici bir adım idi...

Acaba bugün durum ne?

Bugün sermaye ve emek sanayi devrimine kıyasla önemini çoktan kaybetti. Emeğin yerini robotlar, sermayenin yerini bilgi alıyor. Çok derin bir değişim yaşanmakta... En büyük serveti, “beyinsel zenginlik” sağlıyor. Bill Gates bunun simgesi. Parası, pulu olmayan ama “fikri” olan birisi dünyanın en büyük zengini olabiliyor.

Sanayi devrimi sonrasına adım atan toplumların sosyolojik yapılarında da büyük bir farklılaşma var. Toprakta çalışanlar çoktan erimiş. AB’de tarımda çalışanların oranı yüzde 4. Fabrikalarındaki çalışan proletarya da epeydir toplumun en büyük gücü değil. Onların yerini bilgisayar programcıları, artan zenginler ve çoğalan zaman aralığında insanlara daha nitelikli bir yaşam sunan hizmet sektörü aldı. Yeni bir orta sınıf tanımlandı ve doğdu. Bu yenileşme, eski toplumsal örgütlenmeyi dönüştürüyor. Burjuvazinin sermaye birikimini sağlaması amacıyla oluşan eski yapı bugünün koşullarına uymuyor. Zaten bu nedenle, ulus-devlet anlayışının doruğu sayılan 1789 Devrimi’ni yapan Fransa, 1989’daki Maastricht Anlaşması’na imza atarak ulus-devlet öğelerinden vazgeçti. Ulusal parasını da “euro” ile öldürdü. Ulus-devlet yavaş yavaş yok oluyor.

Sanayi sonrası toplumun örgütlenme biçimi, beyinsel yaratıcılığa ihtiyaç duymakta... Varlığını yeni icatlara bağlamış insanın yaratıcılığı önemli... Tek kutsal şey, yaratıcı insan... Yaratıcı insan için ise “farklılaşma” olmazsa olmaz bir koşul. İnsanın bireyselliği, özgürlüğü, zenginliği, yaşam kalitesi ulus-devlet anlayışının çok önünde... Ülküdaşlık gibi benzeşmenin esas alındığı bir önceki dönem de kapanmış bulunmakta... Ulus-devlet’in geçerli olduğu Sanayi Devrimi sırasında “standartlaşma” temel ilke iken bugün “birbirine benzememek” asıl... Çünkü zenginlik ve beyinsel yaratıcılık, insanların farklı özelliklere sahip olduğu noktada doğup yeşeriyor. Sanayi sonrası örgütlenmenin tek bir hedefi var, insanın yaşamını daha nitelikli kılmak... Artık toplumları “kimlerin” yönettiği değil, “nasıl” yönettiği önemli... Ülküdaş adı altında sizi esarete sürükleyeni, sürekli fakirleştireni, özgürlüğünüzü kısıtlayanı bağrınıza basmıyorsunuz. Size özgürlük, zenginlik ve mutluluk getirecek ilkeleri uygulayanları tercih ediyorsunuz...

Bunları neden söylüyoruz?

Türkiye’de, insanı yok sayan Ortaçağ zihniyetini “ilericilik ve solculuk” olarak sunanlar var da ondan... 17. yüzyılda burjuvazinin savunup, sonra vazgeçtiği eski anlayışı, Türkiye’de mevcut “iç sömürgeci” yapıyı kuvvetlendirmek için savunmak, bu ülkenin bir 10 yılını daha çalmaya çalışmaktan başka bir şey

değildir.

Milliyetçilik Patent Sayısı İle Ölçülür

Türkiye’de kendi gibi düşünmeyeni hemen en ağır sıfatlarla suçlama alışkanlığı, beyinsel eleştiri yapma geleneği olmamasından kaynaklanıyor.

Yeryüzüne yaklaşma hızımız arttıkça da bu sürece katılımda zorlukları olanların, hamasi bir milliyetçilikle suyuna tirit bir vatanseverliğin davullarını daha hızlı çaldıkları gözleniyor.

Bu anlayışın üzerine projektör tutunca, ilkokul dörtten terk, hiçbir becerisi olmayan, yeryüzü deneyiminden kopuk bir robot portre çıkıyor.

Türkiye’de sürüsüne bereket “kuvvacı”, sürüsüne bereket “millici”, sürüsüne bereket “vatansever”, sürüsüne bereket “milliyetçi” var ama bu siyasal goygoyculuk, bir türlü ülkenin buluş ya da icat potansiyelini gösteren “patent” sayısını yükseltmiyor.

Patent, icat ya da buluş sonucu ortaya çıkan ürünlerin ticari kullanım hakkını veren resmi belge...

Mucitlere böyle bir belge verilmesi, Avrupa’da 15. yüzyılda başladı...

Resmi patent tescili Amerika’da 1790 yılında, Fransa’da 1791 yılında yasalaştı.

Demek ki, yenilik arayışları Avrupa’ya 15. yüzyılda girmiş, buluşların ulaştığı nokta 18. yüzyılda ilk yasaların çıkmasını zorunlu kılmış.

Osmanlı İmparatorluğu ise, “İhtira Beratı Kanunu”nu, Fransa’daki yasayı noktası virgülüne kadar aynen tercüme ederek 10 Mart 1880 tarihinde çıkarmış.

“Onlarda var, bizde de olsun” mantığıyla hayata geçirilen bu yasa, 1994 yılına kadar da neredeyse hiçbir değişikliğe uğramadan yürürlükte kalmış.

Türkiye, yeniliklere açık bir toplumsal talep geliştirmemiş kısacası.

Buluşu veya icadı olmayan bir toplumun milliyetçiliği ne işe yarar, o da sorulmamış. Her toplumsal ve bireysel yetersizlik, öfkeli bir siyasal milliyetçi gösteriye dönüşmüş.

2000 yılı itibariyle durum pek de değişmemiş. Güney Kore ve Almanya’da yıllık patent sayısı 120 binin üzerindeyken Türkiye’de ortalama iki yüzü

geçmemekte.

Türkiye, gerçekleştiremediği icatlar yerine, anlaşılan ağır bir siyasal milletçi söylem geliştiriyor. İlkel bir tepkisellikle bu yetersizliğini örtmeye çabalıyor.

Türkiye'nin bilim ve teknoloji politikasını belirleyen bir "Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu" var...

Her yıl iki kez toplanması gereken bu kurul on sene zarfında iki kere toplanmış. Neyse ki 1997 yılından itibaren toplantıları daha düzenli bir seyir izlemekte...

Kurul'un, 1993'le 2003 arasında hazırladığı, topluma bilimde ve teknolojide hedefler gösteren bir resmi raporu var.

2003 yılına kadar ulaşmamız istenen hedefler şunlar o rapora göre:

1-) İktisaden faal on bin nüfus başına araştırmacı sayısının 15'e çıkarılması.

2-) AR-GE harcamalarının GSYİH içerisindeki binde 3 olan payının yüzde 1'e çıkarılması.

3-) Özel sektörün toplam AR-GE harcamaları içindeki yüzde 18 olan payının yüzde 30'a çıkarılması.

4-) Fen bilimlerine katkı açısından dünya sıralamasında 40. olan yerimizin 30.'luğa yükseltilmesi...

On yıl aradan sonra, yukarıdaki hedeflere varıldı mı? Ya da milliyetçi nutuk atanlar varılması için ne yaptı?

2000 yılı itibariyle, OECD ülkelerinde GSYİH'den araş-tırma-geliştirme harcamalarına ayrılan pay yüzde 2.7'dir. Türkiye'de ise binde altı civarında seyrediyor.

2003 yılı itibariyle bizde on bin kişiye düşen faal araştırmacı sayısı on birdir. Halbuki AB ortalaması 94'dür.

Gerisini uzatmaya gerek yok.

Kimseye özgürlük ve zenginlik getirmeyen hamaset edebiyatına artık bıraksak da, araştırma ve geliştirme harcamalarının oranına, patent sayısına, on bin nüfusa düşen araştırmacı sayısına biraz daha eğilsek...

Yeryüzünde milliyetçilik patent sayısı ile belirleniyor, hayatta hiçbir beceri

sahibi olmayanların öfkeli tavırları ile değil.

Türkiye Saydamlaşıyor

Olayları birbiri ardına hatırlatmak amacıyla şöyle bir sıralayalım... Tren kazaları... Süreyya Ayhan olayı...

MİT-Çakıcı-mafya üçgeni... İstanbul'da su baskını...

Bu parçaları biraraya getirerek pul pul dökülen bir devlet ve toplum yapısına sahip olduğumuz kanaatine varabilirsiniz. Aslında böyle bir kanaat çok da yanlış olmaz...

Trenlerini yürütemeyen, sporcularını sıradan bir doping testinden geçiremeyen, kurumları arasındaki ilişkilerin ve çıkar yozlaşmasının mafya bataklığına battığı, yıllarca önce uzmanların asla ev yapmayın dediği dere yataklarını yöneticilerin siyaseten peşkeş çektiği, su baskınının ölüm ve iyice yoksullaşma getirdiğini bildiği halde kaçak kat beleşçiliğiyle dere yataklarını terketmeyen yığınlar...

Ancak bu tabloyu bir başka şekilde de yorumlamak mümkün...

İnsanımızın canını alan tren kazaları hem iktidarın kadrolaşma girişimleri üzerine büyük bir projektör yakılmasına, hem de fiilen terkedilmiş tren yollarının öksüzlüğüne dikkat çekilmesine neden oldu...

Bu kamuoyu baskısı henüz nihai bir sonuç almasa da soru işaretlerinin peşi bırakılmış değil...

Doping olayına dürüst davranılmadığı gazetenin manşetindeydi...

Uluslararası Atletizm Federasyonu durumu tespit etti... Yalanın dolanın, kurnazlığın hele hele uluslararası arenalarda geçmediğini, üstelik profesyonelliğe de hiç sığmadığını bir kez daha test ettik... Bu noktada olmadığımızı görerek, kendi yetersizliğimizi bilincimize yerleştirdik... Bir sonraki aşamada, böyle bir hataya düşülmemesi konusunda biraz daha iyimser olabilecek duruma geldik...

MİT tabuların tabusuydu...

Yargı yasal mevzuat ile de kendini yargılatmayan bir başka tabu...

Şimdi, MİT ile Yargıtay'ın hiçbir hukuk devletinde görülmeyecek bir biçimde halvet olduğunu, hukukun bağımsızlığı kavramının bizzat hukuk sistemi tarafından çiğnendiğini görüyoruz...

Mafyayı bürokrasinin beslediğini ve o beslediği mafyadan da kendisinin beslendiğini çekilmiş fotoğraf olarak seyrediyoruz... İlişki ağını isim isim biliyoruz... Devletin çürüme noktasına geldiğini, hak ve hukukun yerini inanılmaz bir hırsızlığın aldığını, yozlaşmanın boyutunu günlük tefrika olarak okuyoruz...

Bunlar hepimizin bildiği ama bu kadar net bir biçimde sergilenmeyen durumlardı.

Bu saydamlaşmanın tamamlanması, geçmişteki olaylar gibi üzerine sünger çekilmemesi ile gerçekleşecek... Çünkü bizde devlet içindeki güçlerin bulaştığı hiçbir skandal tam olarak aydınlanmaz ve cezalandırılmaz...

O aşamaya da belki gelmekteyiz...

Su baskınları, bugüne kadar sanki bir kadermiş gibi yaşanan, bunun ardındaki siyasal ve toplumsal kurnazlıkların yok farz edildiği felaketlerdi.

Taşradan göç eden yığınlara oy almak için hazine topraklarını peşkeş çekmekle yetinmeyen siyaset bir de o insanlara asla imar yapılmaması gereken yerleri açtı... Yığınlar da o ranttan daha çok yararlanma pahasına ölüm ile dans etmeyi yeğledi... Örneğin, Alibeyköylüler kendilerine yer gösterilmesine rağmen evlerini terketmedi... Onları orada tutan, bir kaçak kat daha çıkabilme umudu idi...

Şimdi, meteorolojinin teknolojik imkanları sayesinde artık insan kaybetmeden bu baskınları atlatabiliyoruz... Ayrıca İstanbul Büyük Şehir Belediyesi ilk kez, eskiden gelen bu çarpıklığa resmen iskana başlayarak dur diyeceğini açıkladı... 1950 yılında başlayan hatayı düzeltme noktası, bir Türk için iyimserlik verebilecek bir farklılıktır...

Gelişmiş toplumların bir bacağı avantacılık üretmemek ise, diğeri de kendini tanımaktan ve açıklamaktan çekinmemektir...

Türkiye, avantacılığın tüm kaynakları kemirip bitirdiği ve böylece dibe vurduğu bir noktada... Para bitti... Dümeni bu nedenle IMF devraldı...

AB süreci de kendini saklamak ve asla açıklamamak refleksini yok ediyor... Zihniyet değişimi olmadan nitelik kazanılamayacağı ortaya çıktıkça, dış dünyanın enerjisi bizim çıfıt çarşısına dönen devlet örgütlenmesini, toplumsal yapıyı tomografiden geçirmekte...

Türkiye saydamlaşıyor... Sizi korkutan ortaya çıkan röntgendir. Ama bu aşama,

tedavi umudunu da güçlendiriyor.

Katı ve Sıvı

İstanbul'u seller götürürken Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik, Feriye'de kendi bakanlığının on iki pilot bölgede uygulayacağı yeni müfredat programını açıkladı.

Ben, Çelik'in basın toplantısını izlerken, en çok "Newton'cu paradigmadan kuantumcu paradigmaya" geçmek istediklerini söyleyen cümlesini duymaktan memnun oldum.

Fizik bilimindeki bütün çağı etkileyen çok sarsıcı bir gelişmenin resmi bir ağızla buluşmasını çok önemsedim.

İnsanoğlu, var olduğundan beri kendi kimliğini, toplumu ve içinde yer aldığı çevreyi sorgulayıp duruyor. Cevaplar her çağda biraz daha değişiyor.

Bizim yabancı kaldığımız mitoloji de, aslında bu sorulardan ve bu sorulara o dönemin bilgi birikimi ile verilmiş eğlenceli cevaplardan ibaret değil midir?

Sanayi Devrimi sürecinde Newton insanoğlunun çevresi ile ilgili merakına doyurucu bir cevap getirmiş. Fizik bilimi evrenin yasalarını bulmuş...

Newton'un bulduğu "mekanik işleyiş yasaları" daha sonraki yaşamın biçimini belirlemiş. Newtoncu algılama, dünyayı oluşturan atomları sert, nüfuz edilemez kabul etmeye devam etmiş...

Dünyaya "katı cisimlerden oluşmuş bir gerçeklik" olarak bakınca algılama da tümüyle değişiyor. Bir kere algılamanız bütünlükten uzaklaşıp, bölümlere indirgeniyor. Parçaları tecrit ederek, sistemin bütününü anlamaya çalışıyorsunuz. Parçaları birincil özellikleriyle analiz ediyorsunuz. Dünyanın katı atom parçalarından oluştuğu inancı sonunda size kurallara tabi, basit, kontrol etmesi kolay bir dünya anlayışı veriyor. Olup biteni bir saatin mekanizmasını izler gibi izlemeye koyuluyorsunuz. Dünyaya bakışınızı bu oluşturuyor.

Newtoncu paradigma ile kuantumcu paradigmayı en anlaşılır ve rahat bir biçimde anlatan Danah Zonar "atomcu modelin bütün batı paradigmasının temeli haline geldiğini" söyler. Nasıl mı?

Thomas Hobbes ve John Locke gibi siyaset felsefecileri bireyi toplumun atomları olarak algılamışlardır. Toplumun kurum ve yasaları, bireyleri bir arada tutan ve kontrol eden kuvvetlerdir. Daha sonra Freud, Newton'un atomculuğunu

modern psikolojiye uygulamış, her birimizin tecrit edilmiş olduğumuza kanaat getirmiştir. Benliğin sınırları katı ve nüfuz edilemezdir. Batı tıbbı da, bedeni ayrı ayrı işleyen parçaların toplamı olarak görür. Adam Smith de ekonomiye iş bölümü açısından bakar.

Halbuki, kuantumcu fizik, “katı” nın yerine “sıvı” yı koyuyor ve her şey kökünden değişiyor. Şunları birlikte okuyalım:

“Kuantum fiziği bize dünyanın şu ya da bu tür ayrı ve katı nesnelerden oluşmadığını öğretir. Gerçekliğin en temel düzeyinde, fiziksel sistemler dinamik enerji kalıplarından oluşur. Bohm bütün evrenin karşılıklı etkileşim içinde örtüşen, çaprazlaşan ve ‘parçalanmamış bir bütünlük kalıbı’ içinde iç içe geçen, dinamik enerji kalıplarından oluştuğunu yazar. Her bir kuantum ‘parçasının’ saptanabilecek, ölçülebilecek ve zaman ve mekan içinde yerleştirilebilecek, parçacık benzeri bir yanı vardır. Her bir parçanın gelecekteki olanakları ve hatta gelecekteki kimliği bütün öteki parçaların olanak ve kimlikleriyle içsel olarak bağlıdır. Hiçbir parça herhangi bir kayba ve çarpıtmaya yol açmaksızın soyutlanamaz ve ele alınamaz.”

Eski Yunan’da Ege adalarını Hera’nın koca memeleriyle açıklayan insanlık, sanayi döneminde mekanikçi bir anlayışa ulaştı. Dünyanın makro işleyişini çözdü. Şimdi daha ileriye gidiyor. Atom altı parçacıkları keşfediyor.

Katı olarak algılamaya çalıştığımız bir evrenin, şimdi sıvıların hareketine göre işlediğini kabul kolay değil... Ama çağın dönüşümünün temelindeki asıl sihri bu yaklaşım oluşturuyor. Artık bizim çocuklarımız da çağın yeni anlayışını öğrenerek daha da önemlisi kavrayarak yetişecek. Türkiye’nin geleceği için belki en mutlu haber bu.

Altı Türk’e Bir Kitap

Batı’nın üretim biçimine aldırmayıp tüketim biçimini taklit eden cumhuriyet modernleşmesinin en çarpıcı özetini, gazetelerdeki kitap okuma ile ilgili resmi rakamlar yapıyor:

“Altı Türk’e bir kitap...”

Batı’da uluslar devlet kurmuştu. Bizde ise Osmanlı paşaları devlet eliyle ulus yaratmaya çalıştığı için ağır bir propagandaya ihtiyaç duyulmuştu:

“Bir Türk dünyaya bedeldir.”

AB süreci, Türkiye’nin koyu bir makyajla gizlenen iskeletinin tüm çarpıklığını ortaya koyuyor. Henüz ilkel ihtiyaçlarını gidememiş, beyinsellikten iyice kopuk, yüzde sekseni mesleksiz büyük bir kalabalık halindeyiz.

Bu durumda belki de tek tesellimiz, artık gerçekleri görüp konuşmaktan eskisi kadar ürkmememiz. Sorunları açıkça görmek çare bulmak yolunda atılan ilk adım çünkü.

Bir Norveçli kitaba yılda 137 dolar, bir Alman 122 dolar, bir İsviçreli, bir Belçikalı, bir Avusturyalı 100 dolar, bir Amerikalı 95 dolar harcıyor...

Bir Türk’ün kitaba ayırdığı para ise 45 cent...

Bu ne demek?

Bir Japon yılda 25, bir İsveçli yılda 10, bir Fransız 7 kitap okurken, altı Türk’ün bir kitap okuması demek...

Altı Türk’e bir kitabın düştüğü bir ülkenin tarih ve kültür bilinci ne olabilir ki? Böyle bir bilincin olmadığı bir ülkenin insanlık tarihi içindeki duruşu nasıl olacak? Ne geçmişiyle dolayısıyla ne de geleceğiyle ilgilenmeyen, yaşamı günde dört saat izlediği televizyon dizilerinden üreten bir ülke...

Türkiye’de toplumsal hayatı ne üretiyor? Kütüphaneler ve kitaplar değil... Sinema salonları değil... Tiyatro sahneleri değil.. Müzeler değil... Sadece televizyondaki diziler üretiyor.

Bu, bir ülkenin yeryüzünde iz bırakmadan topluca zihinsel bir buharlaşma, beyinsel bir kayboluş sürecinden geçmesi anlamına geliyor.

Ben televizyonların yerinde olsam, bu tabloya bakarak “bilgi yarışması” değil “en cahil” yarışması yaparım. Muhakkak ki diğer diziler kadar ilgi toplayacaktır...

Peki ne yapacağız? Neler yapılabilir?

Türkiye’nin varoşlarda üreyen lumpen kültürden kurtulması kolay değil... Seksen dört yıllık cumhuriyet en büyük hezimeti, yaratıcı insan yetiştirmek yerine devlet memuru yetiştirmeyi amaçladığı eğitim alanında yaşadı.

Türkiye’ye çok derin, köklü ve tavizsiz bir “kültür devrimi” gerekiyor...

Bu, AB sürecinin temel hedeflerinden biri olmalı. Türkiye gelecek on yıl içinde az üretmekten, zenginleşmemekten, adil olmayan paylaşımdan, hayata sadece hareketsizlikten bakan kırsallıktan kurtulurken bunun eşgüdümlü dinamiği olarak da kültür seferberliğini başlatmalı...

Bu, üretim biçimimizi değiştirdiğimiz bugünkü süreçte bir hedef olarak ortaya konursa yapay bir vodvil olmaktan çıkar, tohumsal değişim sürecinin ruhunu oluşturur...

Türk Milli Eğitimi’nin temel yasası ve onun ruhu değişmedikçe, kültür devriminin gerçekleşme olanağı yok elbet.

“Bir Türk’ün dünyaya bedel olduğunu” eğitim felsefesinin özü yapmaktan vazgeçmezsek yarın “Altı Türk’e bir kitap” da düşmez...

Çocuklarımıza kendilerinin insanlık aleminin bir parçası olduğunu, kendi konumunu insanlık aleminin gittiği yöne bakarak tayin etmesi gerektiğini öğretmedikçe, o kendine bu büyük insanlık macerasının içinde değil mafya dizilerinde yer aramaya devam edecek...

Çağımız, milletçiliğin öldüğü evrenselliğin iyice ortaya çıktığı bir çağ... Evrensellik insanlık birikimi demek... Onlar da kitaplarda, tiyatrolarda, sinemalarda, müzelerde akıyor...

Kültür devriminin bir tek amacı olmalı bence: Türklerin de insanlığın bir parçası olduğunu çocuklarımıza anımsatmak ve anlatmak... Edebiyatın, tarihin, müziğin de televizyon kadar eğlenceli ve çekici olduğunu göstermek.

Bizans’ın Çocukları

Avrupa Birliği’nin değişimci dinamiği de olmasa Türkiye’nin tartışma ortamı, içinde anlamsız konuların yüzdüğü bir bataklığa dönüşecek.

Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac’ın, Türkiye’nin Avrupalı olduğunu savunurken söylediği “hepimiz Bizans’ın çocuklarıyız” cümlesi, yok saymaya eğilimli durduğumuz Bizans’ı anımsatmakla kalmadı, konunun manşetlere taşınmasına da yardımcı oldu.

Bir hafıza tazelenmesine yardımcı olur anlayışıyla, on yıl önceki yazıları kitaplaştırıyorum. Can Yayınları’ndan çıkan 1991 yazılarının toparlandığı “Hiçbir Şey Değişmiyorsa” başlıklı kitabın “Kültürsüz Liberal Devrim Olmaz” başlıklı yazısının bir bölümü aynen şöyle:

“Kültür kavramı, en unutulmuş, en hor görülen, en gündeme gelmeyen kavramdır. İstanbul Valiliği ‘Konstantiniye Haberleri’ dergisini, sırf derginin adı ‘eski Bizans’ı hatırlattığı’ için yasaklamış. 1991 Türkiye’sinde bizden önce bu topraklarda bin yıl yaşamış bir kültürü kendi kültürümüze altlık yapmak suç sayılıp yasaklanabiliyor.

‘Bizans dönemini’ bir devlet politikası olarak yadsıyan Türkiye’nin kültür konusunda ‘liberal bir devrim’ yapması

hiç de kolay değil. Düşünün ki, 12 Eylül askeri darbesi Edebiyat Fakültesi’ndeki ‘Bizans’ kürsüsünü kaldırtmıştı.

Üzerinde yaşadığımız topraklardaki eski kültürleri yadsımak, onu yok saymak ‘resmi devlet politikası’ haline getirilmiştir. Topraklarımızın üzerinde yaşamış tüm eski kültürleri sulayarak, Türkiye’yi yeryüzünün göz alıcı bir manevi bahçesi haline getirmek bugün resmen yasaktır.

Bizans’ı modern bir Türkiye yorumuyla irdelemenin, buralara Yunanistan’ın sahip çıkmasına olanak sağlayacağına inanmak, ancak hiç rendelenmemiş bir hışırlıkla mümkün olabilir. Bizans İmparatoru I. Jüstinyen’in mezarını bularak ortaya çıkarmış bir Türkiye mi daha saygındır yoksa buradaki eski Bizans kültürünü yadsımak için fakültedeki kürsüleri fesheden bir Türkiye mi?

Türkiye, topraklarımızdaki eski kültürleri yeniden değerlendirip yorumlayarak dünya kültürüne büyük katkılarda bulunabilir. Kendi kültürünü de böylece çok daha çaplı bir perspektife yerleştirir. Yapay ‘resmi kültür’ politikalarında ısrar

etmek ise Türk kültürünü ve Türk insanını kısırlaştırır. Böylesine bir kısırlık ise, ‘çok sesli’ bir topluma temel oluşturmaz. Çünkü ‘kültür yasakları’ ile çoğulcu bir toplum yaratmanın olanağı yoktur.”

Eski uygarlıklara sahip çıkmak, kültürel çoğulculuk, içerideki bir arzunun ve talebin yol göstermesiyle değil, dışarıdaki dinamiklerin ittirmesiyle gündeme geliyor. Bu yazının yayınlandığı tarihten bu yana geçen on üç yılda defalarca ‘Million Taşı’nı da yazdığımı anımsıyorum.

Bizans tartışmalarına en güzel cevap, bugünkü Yerebatan Sarayı’nın Ayasofya tarafındaki kıyısında bulunan ufak tefek bir taş olan Million Taşı’dır. Million Taşı’nın üzerinde, “dikili olduğu yerin dünyanın sıfır noktası

olduğu” yazılı... Bizanslılar, ülkenin tüm uzaklıklarını bu taşa göre ölçermiş.

Ne var ki, Bizans’tan bize kalan sadece tarih değil, bugünkü toprak yapılanması da Bizans’ın mirasıdır. Osmanlı, özellikle Fatih, Roma İmparatoru olmak istediği için Osmanlı’yı Bizans’ın tıpatıp bir sureti haline getirdi. Bir çift öküzün sürdüğü toprak parçasının özgür köylülere verilmesi ve oradan çıkan artık değere Saray’ın el koyması tümüyle Bizans toprak düzenidir.

Bu, cumhuriyette de devam etmiştir. Bir yanı köylülük, diğer yanı bürokrasi olan bir tahterevallinin üzerinde sallanıp durmamızın temelinde de o eski yapı var.

“Bizans’ın çocukları” lafı, eğer derinlemesine değerlendirme yaparak tartışacaksak, tarım sorunu gündeme geldikçe de konuşulacak.

Bizlerin söylemesi gerekeni, Chirac söyledi. Bize, insanlık aleminin parçası olduğumuzu, Avrupalılığın temel değerlerine büyük katkılarda bulunmuş Roma’nın devamı bir uygarlığın sahibi olduğumuzu hatırlattı...

Evrensel kültür... İnsanlık aleminin parçası olmak... Bu kavramları içselleştiremediğimiz için bunları Avrupalıların işareti ile tartışma gündemine getiriyoruz. Geç kalmak Türklüğün şanından olduğu için buna da seviniyoruz...

1991’in yazılarını topladığımız kitabın adı “Hiçbir Şey Değişmiyorsa...”

AB sayesinde şimdi her şey değişmeye başladı... Yoksa Bizans’ı kim hatırlardı?

Küreselleşmenin Global Vicdanı

Deniz tabanındaki ani sarsıntılarla büyük bir su kitlesinin önce yer değiştirmesine, sonra sekiz yüz kilometreye varan bir süratle kıyıya hücum etmesine, kıyıya yaklaştıkça da üst üste binerek tavizsiz bir Azrail'e dönmesine "tsunami" diyoruz. Tsunami, "liman dalgası" anlamına gelen Japonca bir kelime ama anlamını çok aşan ölümlerin nedeni.

1900'den 2001'e kadar gözlenen 796 tsunamiden yüzü büyük can ve mal kayıplarına yol açmış ama hiçbiri son yaşadığımız felaketin boyutlarına ulaşmamış.

26 Aralık 2004'de meydana gelen felaketteki can kaybı 200 bin civarında. Buna en yaklaşan en büyük ikinci felaket 27 Ağustos 1883'te 36 bin kişinin canına kıyan tsunami olmuş.

İnsanlığın, özellikle okyanus kıyılarındakilerin eskilerden tanıyıp bildiği bir doğal felaket tsunami.. Zaten bu yüzden de "tsunami alarm sistemi" kurulmuş.

"Tsunami Alarm Sistemi" suyun basıncını ölçen, tsunami meydana geldiğinde bunu ses dalgaları ile şamandıraya, şamandıradan da önce uyduya, oradan da ilgili tüm tsunami istasyonlarına bildiren bir sistem.

Tsunamiden çok canı yanmış olan insanlık bunun çaresini üretmiş ve önlemini almış.

Felaketin çaresi bulunmuş ama uygulaması herkesi kapsar hale getirilmemiş.

Hint Okyanusu'nda kıyısı bulunan ülkeler dalgalardan binlerce ceset toplarken, aynı bölgedeki ABD Üssü Diego Garcia'ya bir şey olmaması nasıl açıklanabilir? Pasifik Bölgesi'ndeki "Uyarı Merkezi" ardı ardına açıklamalar yapıyor, kimi alınan erken uyarıyı iletebileceği bir adres olmadığından, kimi de bölgedeki yoksul ülkelerin bu sisteme para harcamak istemediğinden dem vuruyor.

Ancak bunlar çok da inandırıcı değil, gelmekte olan büyük felaket ne yapıp edip duyurulabilirdi... Televizyonlar ne güne duruyor?

ABD'nin felaket öncesi ve sonrası tavrı büyük tepkiler doğurdu...

Tsunami'nin "küresel ısınmanın" bir sonucu olduğu biliniyor. Ozon yırtığı bu cinayeti kışkırtıyor. ABD ise bunu engelleyecek olan antlaşmaları imzalamıyor.

Çünkü, bu gazları atmosfere en fazla salan ülke ABD.

Ayrıca Amerika'nın felaket sonrası hareket tarzı da şaşırtıcı, diğer ülkeleri uyarmadığı gibi yardım konusunda da çok ağırdan alan bir tutum sergiledi. Tepkiler büyümese 30 milyon dolarla işi geçiştirecekti.

Felaketin boyutları ve tepkiler karşısında dünya harekete geçmeye hamle etti. BM devreye girdi, yardım örgütlenmeye başladı.

Dünya ağır uyanan bir dev gibi.

Doğanın korkunç öfkesine rağmen onca insan ölmeyebilirdi.

Bölgedeki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını "cep telefon sinyalleri" ile izleyebildiğimiz bir küreselleşme aşamasında açıklanması kolay olmayan bir durum var ortada.

Küreselleşme teknolojik olarak kendi altyapısını oluşturdu ama kendi "küresel birey"ini ve "küresel bilincini" henüz yaratamadı.

Hala insanlar önce kendi çevrelerine, ardından sınırları içindeki gelişmelere, ardından da zaman zaman küresel olaylara duyarlılar. Küreselleşme henüz "küreselleşen bir duyarlılığı" istenen ölçüde pekiştirmedi.

Küreselleşme, bütün dünyayı kendi ilgi ve duyarlılık alanı olarak gören "küresel bireye" ve onun "global vicdanına" ihtiyaç duyuyor.

Üç kuruşluk bir "tsunami erken uyarı sistemi" yoksul ülkelerin bölgesine kurulmadıysa, ABD üssüne bir şey olmuyor da yanı başında iki yüz bin kişi ölüyorsa, bunda bir vicdansızlık var.

O, "küreselleşmenin global vicdanının" eksikliği... Başta Amerika, herkes "global vicdanını" gözden geçirip, bir dünya bireyi olma sürecini yerine getirme aşamasında... 200 bin insanımızı alan tsunami felaketi, "küreselleşmiş bireyi" ve "global vicdanı" yaratabilecek mi acaba?

Bütün dünyayı vatanımız, bütün insanları da vatandaşımız olarak görebilecek miyiz?

Eğer bu yolda bir nebzelik bir gelişmeye neden olabilirse, bu trajedinin tek tesellisi vicdanlarda yaratacağı bu kıpırtı olacak.

Zihinsel Koma

AB ile uyum süreci hızlandıkça medyanın durumunu çok merak ediyorum, iyice hafifleyip balonlaşacak mı yoksa Türkiye'nin temel konularına mı dönecek? AB ile müzakere sürecinde tarım dosyasının çok zorlu geçeceğini hepimiz biliyoruz ama eğitimin, sağlığın, çevrenin de ondan geri kalır yanı yok.. Türkiye çok ağır temel sorunlarını henüz ciddi biçimde tartışmaya başlamadı. Halbuki toplumun kaderini etkileyecek bir eğitim faciası duruyor karşımızda. Eğer bunu çözemezsek toplum bir anlamda zihinsel bir komaya girecek.

Türkiye'de eğitimin durumunu ikiye ayırmak gerekiyor. İlki, artık gelişmiş dünyanın geride bırakmaya uğraştığı "sanayi dönemi" kriterlerine göre eğitim. İkincisi, sanayi sonrası zihniyete uyum sorunu.

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Lise Giriş Sınavı sırasında 62 bin öğrencinin durumunu inceleyen bir rapor hazırladı. Raporun detaylarına girmeye gerek yok, çünkü bir cümle yetiyor da artıyor bile.. O cümle, "öğrencilerin Türkçe'deki sözcüklerin anlamlarını tam olarak algılamadığını" belirtiyor.. Türkçe testi, öğrencilerin sözcüklerin anlamını ve eklerin işlevlerini doğru anlayamadığını ortaya koyuyor.

Kendi ana dilinin sözcüklerini anlamayan çocuklarımız var. Bu bütün Türkiye'yi ayağa kaldırması gereken bir durum değil mi? Toplumsal aklı ve çözümleri kışkırtan bir şok etkisi yapmasını beklemek gerekmez miydi?

Matematikte durum daha da beter. Türkçeyi tam anlamıyla kavrayamayan öğrencilere matematik çok zor geliyormuş.. Ana diline hakim olamayan, matematiği de anlamayan bir yapı, bizzat Milli Eğitim Bakanlığı'nın resmi raporunda tespit edilmiş durumda...

Nasıl bir çözüm üretebiliriz? Tabii çözümü üretecek ve uygulayacak öğretmenlerin durumu da ayrı bir facia. Parasız, pulsuz, kendi içine kapalı, dünyadan kopuk, mesleğindeki gelişmeleri izlemekten uzak öğretmenlerin durumu da büyük bir sorun.

394 kütüphaneye karşı dört yüz bin kahvenin olduğu.. Kütüphanelerde 12 bin kişiye bir kitabın düştüğü.. Düzenli kitap okuyanların on binde bir olduğu bir toplumda, eğitim sorunlarının her şeyden öncelikli tartışılması belki de imkansız. Halbuki, dünya bir sonraki evreyi, sanayi sonrası süreçte eğitimin niteliğini tartışıyor ve yeni zihniyet düzenlemesine gidiyor.

Anlaşılan bu süreci de adam ederse AB edecek.. Türkiye'nin AB sürecindeki ağır eğitim sorunu Avrupa Sosyal Modeli'ne uyum çerçevesinde tartışılacak. AB üyesi ülkeler on yıl gibi bir süre için uzun vadeli istihdam politikaları öngörüp, eğitimde buna paralel düzenlemeler yapıyor.

Genç nüfusunu bir avantaj olarak gören Türkiye, bu genç nüfusu hangi pusulaya göre eğitecek ve meslek sahibi yapacak? AB sürecinde meslek liseleri ve meslek yüksek okulları çok önem kazanıyor..

Laiklik şeriat ikilemini bir asırdır aşamayan ve her şeyi sadece bu bağlamda tartışarak kendi ufkunu kapatan Türkiye, ileriye yönelik meslek topografyasını çıkarıp, işlevsiz genç yığınları buna uygun bir eğitim sürecine sokma konusunda kımıldayamaz halde..

Halbuki, AB'ye uyum sağlayacak bir istihdam politikasıyla eğitim yapışık ikizler gibi. Eğitimin felç olmuş hali bir yazıya sığacak gibi değil. Ancak, eğitim sorununu aşmak için "çocukların yarını" ile ilgilenmeyen bu aldırmazlığı yırtmak gerek...

Çocuklarınızın yarını, eğitimi tartıştığımız, zamanın ruhuna uygun bir çözüm bulduğumuz oranda var olacak.. Yoksa hepsi yaşam karşısında sıfır alan 62 bin adaya dönecek.

Baas’çı mısın Amerikancı mı?

Fransa ile İngiltere arasında 14. ve 15. yüzyıllarda aralıklarla süren çatışmalara “Yüz Yıl Savaşları” denir...

Savaşın görünür sebebi Fransa tahtının yasal varisinin kim olacağı sorunudur.

Türkiye’nin Ortadoğu’daki gelişmeleri “tartışma biçimi” benim aklıma sürekli bu “Yüz Yıl Savaşları” nı getirmekte...

Türkiye kamuoyu eğer Yüz Yıl Savaşları sırasında konuyu tartışsa, muhakkak ki keskin çizgilerle ikiye ayrılır ve taraflar birbirlerini “İngilizci ya da Fransızcı” olmakla suçlar, ardından da Fransa tahtının iki adayı hakkında mürekkep akıtırdı... Halbuki, tarihler, Yüz Yıl Savaşları’nı Batı Avrupa’da “ulusal bilincin” gelişiminde çok önemli bir dönemeç sayarlar... Yaşanan anı, biraz da “tarihin temposu” ya da “zamanın ruhu” ile okuma alışkanlığı bizim buralarda pek yok... Her konu reality show programlarındaki mantıkla ele alınmakta...

Ortadoğu’daki olaylarda görünen iki taraf var. Birisi halklara kan kusturan diktatörlükler... Suriye’deki Baas yönetimi, İran gibi... Diğeri de, ABD’deki silahçıların ve petrolcülerin yönetimindeki Bush iktidarı... Biraz Yüz Yıl Savaşları’ndaki İngiliz Fransız karşıtlığı gibi bir durum...

Biz olup biteni nasıl okuyacağız?

“Taht varisleri” nedeniyle çıkan bir çatışma olarak mı, yoksa “yeni çağın bilincini” oluşturan uzun ve sıkıntılı bir dönem mi?

Türkiye, Baas’çı ve Amerikancı suçlamaları arasında olup biteni günlük borsa gibi izlemeyi tercih ediyor...

Halbuki, muhtemelen tarihler, Amerikan yönetiminin “petrol ve silah” çıkarları açısından başlattığı savaşın Ortadoğu’da mevcut statükoyu yıktığını ve taşları bir daha kendisinin de kontrol edemeyeceği bir noktaya doğru oynattığını yazacak...

İç dinamikleri zayıf olan bu bölgenin halkı keşke “kendi zalim yönetimleriyle Amerikan işgali” arasında sıkışıp kalmasaydı... Ama değişimi gerçekleştirecek bir iç dinamizm oluşmadı ve bu bölge Amerika’daki silahçılarla petrolcülerin insafına terk edildi.

Saddam rejimi on iki günde gitti... Orada ortaya kör topal olsa da bir sandık

kondu... Tabii en sevinilecek yan kadınların bu sürece sahip çıkması. Sandık başlarında en çok onları gördük.

Suriye'nin de kendi diktatörlüğünü sürdürmesi zor gözükmekte... Suriye "cumhuriyet" rejiminin bile ruhuna ot tıkayan bir zihniyeti temsil ediyor, düşünün ki iktidar aynen hanedan gibi babadan oğula geçti... Ordunun, partinin, gizli istihbaratın vatandaşın canına okuduğu rejimler bunlar... Tabii ki alternatifi Amerikan saldırganlığı olmamalıydı. Ama hiç olmazsa demokrasi yanlısı tüm sloganların "Ne Saddam, ne Bush" ya da "Ne Bush, ne Baas" biçiminde seslendirilmesi gerekirdi. Halbuki bu iş akıl ölçüsünden uzaklaşılarak, duygusal tercihlerde tartışılır oldu.

Günün tozu toprağı kalktığında, çağın kendi yolunu kendi başına gerçekleştirdiği görülecek... Görünürde, çatışma Ortadoğu diktatörleriyle Amerikan silah ve petrol tekelleri arasında olsa da... Sanayi sonrası toplumun yol aldığı bir dönemde "İnternet ile Taliban" bir arada olamazdı... Ne yazık ki bu bölgede statüko hala savaşla değişiyor.

Günün hipnozundan kurtulup daha serinkanlı bir bakış için Yüz Yıl Savaşları'nı yeniden tetkik etmekte fayda var...

Günün görünür gerçekleri altında geleceği belirleyecek daha derin gelişmeler yaşanıyor çünkü.

Liberalizm Yükseliyor

Bir televizyon kanalında, Turgut Özal'ın 1991'de İzmir 3. İktisat Kongresi'ndeki konuşmasını yeniden bir kez daha dinleme fırsatını yakaladım.

Olağanüstü güzel bir konuşmaydı.

Turgut Özal 1991'deki bu konuşmada, gelecek on yıl içinde, "bireyi devlete karşı koruyan" liberal zihniyette ısrarlı olmamız halinde inanamayacağımız noktalara ulaşabileceğimizi, bir önceki on yılı örnek vererek anlatıyordu.

Ne var ki, avanta dağıtarak siyaset yapma geleneğinin köklü bir temsilcisi olan Süleyman Demirel 1990-2000 yıllarını heba etti. Turgut Özal'ın düşlediği Türkiye yaratılamadı.

Ancak, aradan geçen zaman, Özal'ın önerdiği reçetenin doğruluğunu bir kez daha ispatladı.

Irk ve din arasında sıkışmış kalmış bu topraklarda düşünce doğru dürüst hiç boy atamadı.

Türkiye'de liberal ve Marksist düşünceye yapılan vurgu Türklüğe ya da Müslümanlığa yapılan vurgunun yanında öylesine cılız kaldı ki, hissedilmedi bile...

Turgut Özal, liberalizmin "ekonomik" cephesini öne daha hızlı çıkardı... Liberalizmin siyasal yanı hep arkadan ve biraz da topallayarak geldi...

Halbuki, piyasa ekonomisi, demokrasi ve insan hakları üçüz kardeştir. Bireyi devletin baskısına karşı koruyan liberal düşünce bu üçüz haliyle gerçekten var olur...

Turgut Özal'ın ekonomik yanıyla başlattığı bu büyük dönüşüm, ardından Gümrük Birliği ile daha yerli yerine oturdu. Türkiye gerçek bir rekabet kavramıyla tanıştı ve rekabet üretir hale geldi...

Avrupa Birliği ile müzakere tarihi alma süreci de "demokrasi ve insan hakları" konusundaki çarpık iskeletin ortaya çıkması ve genel hatlarıyla yeniden düzenlenmesine yaradı.

Ancak bu operasyonun kalıcı bir sağlık yaratması için tam üyelik sürecinin başarılı bir şekilde tamamlanması gerekiyor...

Son zamanlarda suni bir şekilde “milliyetçilik yükseliyor” propagandası var... Hatta “devlet odaklı” bayrak provokasyonu ile bu tespite güç verilmeye çalışıldı...

Halbuki, “birey” yerine “devleti” öne alan her türlü girişim, Türkiye’nin önünü anında tıkamaya yetiyor.. “Birey değil devlet önemli” diyen zihniyet, bizi dünyadan koparıveriyor... Yoksulluğu artırıyor, ekonomiyi uçuruma yuvarlanma eşiğine getiriyor.

Hamasi bir ırkçı ittirmenin çözümsüz olduğu anında anlaşılıyor. İnsan odaklı reçetenin doğruluğu her defasında ispatlanıyor...

Kitleleri tabular arkasında hareketlendirmek ise, çözümden uzaklaşıldığını görenleri liberal düşünce etrafında kenetliyor... “İyi yaşamak” isteyen insanlar “bireyi devletin önüne koyan” anlayışa daha fazla sahip çıkıyor...

Turgut Özal’ın çizgisini önemseyen AK Parti, dalgalanma dönemini arkada bırakmak istiyorsa, İzmir 3. İktisat Kongresi’nde Özal’ın yaptığı konuşmayı da can kulağıyla bir kez daha dinlemeli. O konuşma, “içe kapanmacı, devletçi, bürokratik” çizginin hamaset sosuyla bile yutulamadığını, bunun tersinin içerde ve dışarıda insanımıza imkân sağladığını heba edilen on yıl üzerinden gösteriyor.

Giderek artan bir şekilde liberalleşen dünyanın dinamikleri nedir? Bunun içerdeki ve dışarıdaki manivelaları nerede? Dünyada ve bölgemizdeki böyle bir anlayışın politikası ne olmalı? Bunun içerdeki toplumsal destekleri nasıl şekillenir?

Bunları doğru cevaplandıran yola devam edecek, çelmeleyenler ise yenilecek.

Evrenselliğe düşman bir “yerellik” bitiyor... İşte Denktaş’sız KKTC bunun göstergesi.

Evrensel ile yereli birleştiren kazanıyor. İşte 1980 ile 1990 arasındaki büyük değişim.

Özgüven Sorunu

Alev almış bir gaz tüpünü kucaklamaktan, AIDS'li birisiyle ilişkiye girmekten, koli basili karışmış su içmekten, sahte rakı tüketmekten korkmayanların hep birlikte "ülkenin bölünmesinden" ya da "yabancıların buraları elimizden almasından" duydukları fobi neredeyse bir grubun günlük ekmeği haline geldi.

Yaşamın dayanılmaz somut yüklerine karşı dilsiz, gerçekleşmesi mümkün olmayan, ihtimal dahilinde bile sayılmayacak endişelere karşı aşırı duyarlı...

Ermeni Sorunu'na karşı yaklaşımımız da, toplumsal yapımızı çok net biçimde ortaya koyuyor. Osmanlı İmpa-ratorluğu'nun kendi tebaasına karşı davranışlarını sakin, usul ve objektif bir biçimde incelemek yerine, biz bu konuyu resmi tezler etrafında savunma biçiminde oynayıp durduk.

Sorunları aşmak için kendi iç demokratik enerjimizi çoğaltmak bir yana, farklı bir düşünce söyleyeni de sildik. Saha dış dünyaya bırakıldı.

Her türlü sorunda gösterdiğimiz özgüven zafiyeti bu sorunda da gösterildi.

Yakın tarihimizde ulaştığımız bilançonun parlak olmadığını hepimiz biliyoruz. BM İnsani Gelişmişlik sıralaması, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının "yaşam kalitesinin" hangi düzeyde olduğunu gösteriyor.

Bir Yunan vatandaşı bir Türk vatandaşından ortalama on yıl daha fazla yaşamakta...

Yunanistan'da doğan bin bebekten beşi ölürken, bizde bu oran otuz sekiz...

Bunlara yönelik sorgulama "ulusalcılık" sayılmıyor. Fobi sahibi kesime göre "ulusalcılık", bir yaşına gelmeden ölen bebeklerin çokluğuna aldırmadan Yunanistan'ın Karadeniz'de Pontus İmparatorluğu'nu canlandıracağına inanarak sövüp saymak...

TDK Sözlüğü'ne göre "güven" kelimesinin tanımı şöyle: "Bir şeyden beklenen niteliğe inanıp ona göre davranmak."

Muhatabınızın beklenen işe uygun bir donanımı olduğu vakit ona güveniyorsunuz. İtimat ediyorsunuz.

Türkiye'de bu oran yüzde 2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, işinin düştüğü kişinin işinin ehli olduğuna pek inanmıyor.

Bir diğerine güvenmeyince, kendine de güvenmiyor. Özgüven sorunu, temelinde güven sorunundan kaynaklanmakta... Zaten yönetimi teslim ettiklerimizin yönetim başarısı da diğer ülkelerle kıyaslayınca ortak güvensizliği iyice kışkırtıyor.

Bunun tedavisi “özeleştiri” iken, yönetimler reçeteyi “özeleştiriyi” yok etmek için “milliyetçiliğe” abanmakta buluyor.

Kendini “vatansever ya da milliyetçi” olarak tanımlayan, iki kelimeyi bir araya getiremeyen, özeleştiriden hoşlanmayan, ama sadece sövüp sayan, alt düzey hakaretlerle öfke kusan, tartışma adabından, fikir düzeyinden yoksun vurup kırmaya yatkın bir robot portre beliriyor.

Özgüven yetersizliğinin farklı bir dışavurumu... Milliyetçilik yetersizliğin, özgüvensizliğin adı olunca sorun çözmüyor, Hitler, Miloseviç biçiminde ülkeyi yok ediyor.

Halbuki tereddütsüz bir güvenle hareket edilince, durum anında değişiyor. İşte KKTC. Annan Planı’na destek verilince, Rumların denetimindeki Kıbrıs Cumhuriyeti’nin altından sandalye çekiliverdi. Denktaş yıllardır o kesimin ekmeğine yağ sürmeseydi, Kıbrıs Cumhuriyeti AB üyesi de olamayacaktı.

Kendine bile hayrı olmayanların Türkiye’yi sevdiğini söylemesinden bugüne kadar bir fayda sağlanamadı. ABD’nin üç günde ürettiği patenti biz yüz yetmiş beş yılda ürettik.

İhtiyaç duyulan nitelik ya da sevgi, özeleştiriden korkmayan, kendi niteliklerine güvenen, sorunu çözebileceğine inancını pekiştirmiş, dünya standartlarında donanımlı insan yetiştirmekten geçiyor. Tersi olunca “milletçilik”, “küfür ve hakaret etmekten, vurup kırmaktan öte” hiçbir özelliği olmayana kalıyor. Onların da sevgisi ülkeyi bu kadar yaşatıyor...

General mi, Fizikçi mi?

Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Ali Baykal, eğitimin içyüzünü görmek için ilk ve ortaöğretimde okutulan yüz doksan kitaptaki 829 bin 259 cümle ve altı milyon 885 bin 725 sözcüğü bilgisayar desteğiyle incelemiş.

Ali Baykal'ın bulgularını Şule Çizmeci'nin kaleminden manşete çıkaran Radikal gazetesi, sonuçları şöyle özetliyordu:

"Kitapların hedefi, itaatkar, sormayan, coşkusuz nesiller".....

"Kitaplar unvan ve rütbe dolu. Sultan 3505, imparator 2836, sanatçı 1698, çiftçi 517, hekim 353, proleter 5, kimyager 2 defa geçiyor, 463 tarihçiye karşı 543 polis, 68 fizikçiye karşı 85 albay, 171 matematikçiye karşı ise 204 general var."

"Baykal şöyle diyor: Kazanılmış savaşta kendi kuvvetini öven, yitirilende rakibin gücünü zulüm aracı sayan sözcükler seçiliyor. Onlar 'katletti', biz 'katletmedik'. Savaş barışın dört katı. İnanç önderleri ortalama 390, mucit ve kaşif isimleriyse 145 defa geçiyor."

Haberin içinde bu spotların daha geniş detayları var. Örneğin, Hazreti Muhammed'in adı 1710 kez geçerken

Darwin'inki 19 kez, Hz. Adem'in adı 68 kez geçerken Koch'unki 14 kez geçiyormuş.

Prof. Dr. Baykal şunu soruyor:

"Antibiyotiği keşfeden Fleming, hastalıkların kökünü kazıyan Pasteur, Koch bu kadar mı anılmalı? Edison, Mozart, Picasso, Laplace yok sayılırsa gençlere örnek olabilir mi? Gütenberg'in adı her kitapta geçse bunu hak etmez mi?"

Anne ve babalar çocukların geleceklerini güvence altına alabilmek için çırpınıp duruyorlar.

Ama bizdeki eğitimin felsefesi çocuklara güvenli bir geleceğin teminatını veriyor mu?

Ali Baykal'ın incelemesinden çıkardığı sonuç asla böyle bir şeyin olmadığı... Türk eğitim sistemi "itaatkar", "sormayan" insanlar yetiştiriyor...

Bu tespitin ne kadar doğru olduğunu da etrafa bakınca görüyorsunuz...

Farklı hiçbir düşünceye tahammülü olmayan, ilkokulda ya da çevreden duyduğunu ömrünün sonuna kadar tekrar edecek düzeyde bir meraksızlıkla yetinen, güce tapan, gücü ele geçirince şahin, ezilince tavşan olan, sorgulama yerine milliyetçiliği yeğleyen bir zihniyet de buralardan doğmakta...

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı bürokratları tarafından kuruldu... Bizans'ta da, Osmanlı'da da burjuvazinin nüvesini oluşturmaya izin yoktu... Tabii bu toplumsal sakatlık Cumhuriyet'e de taşındı. Bürokrasinin kurduğu bir devletin biçimlediği eğitim "devlete" adam yetiştirir oldu... Çünkü zaten piyasa hiç olmadı.

Devlet bürokrasisi kendine itaat edecek, emri yerine getirecek derin ve değişmez bir anlayışı eğitime enjekte etti. Sorgulayan bir beynin devlet bürokrasisinin hiyerarşisi içinde yeri yoktu. O nedenle kendine okullarda okutulanı tekrarlayan ve bir adım bile ötesine geçmeyen, söyleneni yapan vatandaş en makbul vatandaş sayıldı. Piyasa zaten olmadığından girişimci, sorgulayan, düşünen, mesleğinde iddialı kuşaklara da ihtiyaç duyulmadı.

Fizikçiden çok albayın, matematikçiden çok generalin, bilimciden çok inanç önderlerinin adının geçmesi de bu yüzden...

Her şeyi devletin belirlediği bir toplumda, doğanın sırlarını çözenler değil, devlette güç sahibi olanlar önemlidir. Bu, bugün de böyle, kamunun maaş çizelgeleri durumun hiçbir zaman değişmediğini gösteriyor.

Osmanlı, zenginliğini üretimden değil, fütuhattan sağlardı. Hazine sıkıştıkça fetihlere gidilirdi. Ele geçirilen yerlerde herkes vergiye bağlanır, ekonomik durum geçici olarak rahatlatılırdı. Mali imparatorluğun tabii ki generallere ihtiyacı olur, evrenin işleyişini çözen fizikçilere değil...

İşin vahim tarafı, dünya çok daha başka bir noktadayken, bizlerin hala İkinci Dünya Savaşı'nda ormana sığınmış Japon askerlerine benzer çocuklar yetiştirmemiz... Anneler ve babalar eğitim sistemine çocuklarının başarıyla dahil edilmesi için çırpınmasa belki de daha hayırlı olur. Çünkü çocukların gelecekteki başarısı, belki de buralarda beyinlerinin, hünsalaştırılmasından kurtarmaktan geçiyor.

Yeryüzünün Çöplüğü

G-8’ler toplantısına ve özellikle Afrika’ya yardım konusuna geniş bir yer ayıran Le Monde gazetesi “Afrika’ya Yardım” başlıklı başyazında “Mahşerin dört atlısı”ndan söz ediyordu... Fetihler, savaşlar, açlık ve ölümün oluşturduğu bu dört belanın hepsinin de Afrikalı olduğunu söylüyordu.

Afrika gerçekten küreselleşmeye uğraşan dünyanın çöplüğü oldu...

Kol gücünden beyin gücüne geçen dünyada, becerisi olmayan yığınlar bir kabus yaşıyor. Kol gücüyle yaşamını kazanan yığınlar yeni çağa uyum sağlayamadığından işsizlik belası ile pençeleşirken, Afrika o noktadan da geri...

Yeniçağa uyum zorluğu Avrupa’da kendini yığınsal işsizlik olarak hissettirirken, Afrika’da sefalete dönüşüyor... Düşünün ki, 1980’lerde dünyadaki her on fakirden biri Afrika’da yaşarken, bu oran günümüzde üç kişiden bire yükselmiş... Daha korkuncu, yapılan hesaplamalar, 2015’te dünyadaki her iki fakirden birinin Afrika’da yaşıyor olacağını söylemekte...

Afrika’nın bu korkunç durumu düzeltilmeden küreselleşmenin sağlıklı bir şekilde yola devam etmesi çok zor...

Afrika devamlı üreyen ve üredikçe sefalet boyutlarını katlayarak artıran bir makine gibi... 2002’de 689 milyon olan Afrika nüfusunun bugünkü yüzde 2.7’lik artış hızıyla 2015’te 882 milyona çıkması bekleniyor... Afrika dünya üreme rekorunu elinde bulundurmaya devam ediyor. Nijer’de kadın başına sekiz çocuk düşüyor...

Ama yaşam çok kısa... Zimbabwe’de insanlar ortalama 36 yıl yaşıyor... Bu konuda şanslı gözüken Mozambik’te ise 42 yıl... İnsanların yüzde doksanı hasta.

BM, Afrika’daki duruma 2000’de el koydu... Sekiz hedef belirledi... Günde bir dolarla yaşamaya çalışanların sayısını 2015’te yarıya indirmek, açlığı geriletmek, tüm çocukların ilkokula gitmesini sağlamak, çocuk ölümlerini üçte iki oranında geriye çekmek, AIDS ve salgın hastalıkları frenlemek, sağlıklı içme suyundan mahrum olanları yarı yarıya azaltmak...

Epey yol alındı ama istenen noktaya gelinmedi... Ekonomik kalkınma çok zayıf ve parasızlık devam ediyor...

Arada devreye 2002’de G-8’ler girdi... O tarihten sonra sanayileşmiş ülkelerin

yardımları arttı... Son olarak İngiltere öncülüğünde önemli bir hamle yapılarak Afrika'nın borçları silindi.

Ne var ki, Afrika aynı zamanda kendi yerel yönetimlerinin de kurbanı... Neredeyse tüm ülkeler bir iç sömürge mantığı ile yönetilmekte... Uluslararası kuruluşların raporları bu talihsiz kıtaya yapılan yardımların yönetimler elinde buharlaştığını ispatlıyor... G-8'ler şimdi hem kıtadaki sefalete son vermeyi amaçlıyor hem de yapılacak yardımların hedefe varması için yeni sistemler getirmeyi...

Küreselleşmenin tüm dünyada yola devam edebilmesi için Afrika'yı kurtarma zorunluluğu şanslı bir dönemden geçiyor. Tony Blair bu çabayı "kişisel tutku" haline getirdiğini söylemekte... Ama hala güçlü zorluklar var...

Le Monde bunlardan ilkini tarım desteklerine bağlıyor. Zengin ülkelerin tarıma desteği sona erdirmemesi halinde Afrika'nın belini doğrultamayacağını söylemekte. Bu da gene bizi çok yakından ilgilendirmekte... Çünkü tarıma destek her yandan su alıyor... Aniden sona ermesi halinde ne yapılacağı belli ki en birincil konu.

İkinci konu da Kırk Haramiler'i andıran çete yönetimlerin demokratik ilkelere uyumlu, eli yüzü düzgün bir hale gelmesi.

Kol gücünden beyin gücüne geçerken dünya zorlanıyor... Afrika ise en çok zorlanan kıta... Dünya şimdi ona daha sıcak bir el uzatma kararında...

Yeniçağa uyum tüm dünyanın en önemli sorunu... Uyabilmek ve çöplüğe dönmemek için serinkanlı bir akla ihtiyaç var... Her yanda olduğu gibi Türkiye'de de...

Kürt Sorunu, PKK ve AB

Eski HADEP Genel Başkan Yardımcısı Hikmet Fidan'a yapılan suikast, bu suikast ertesindeki gelişmeler, Kürt sorunu, PKK ve AB sürecini yeniden gündeme getirmekte...

AB'nin yaşama geçirdiği demokratikleşme atağı Türkiye için bir fay hattı oluşturdu. Siyaseti de bu süreç belirledi. Bireylerin ve örgütlerin doğasını, meşrebini ve hedefini anlamak istiyorsan AB ile ilişkisini soracaksın. Çünkü AB süreci, bugüne kadar hiçbir gücün yapamadığı bir atılımı başardı ve devleti kağıt üzerinde de olsa büyük ölçüde demokratikleştirmeyi sağladı.

"Değişim ve dönüşüm" istediklerini söyleyenler bu sürece nasıl bakıyor, AB'nin oynadığı rolü nasıl değerlendiriyor sorularının cevapları herkesin gerçek yüzünü ortaya çıkarıyor.

Türkiye'nin aldığı yolu "AB'nin dinamiği" sayesinde aldığını inkar edenler, "değişim siyaseti"nden yana değiller. Onlar "kendi siyasetleri" ve "ikbal arayışları" peşindeler...

"Değişimin siyaseti"ni yapmak isteyenler ise geçtiğimiz sürecin hakkını teslim ediyorlar ve AB süreci üzerinden "değişim siyaseti" hattında kalıyorlar. Türkiye'deki siyasetteki ayrımın özü bu...

Türk devletinin tek parti rejiminden kalma ruhu bugüne kadar sorunları artırdı ve yoğunlaştırdı. Kürt sorunu da bunlardan biri...

Ne var ki, "devlet-birey ilişkilerini" demokratikleştirdikçe, tüm Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının "temel hak ve özgürlüklerini" evrensel standartlara taşıdıkça sorun azalıyor, hava hafifliyor. Kürt sorununda da böyle oldu...

AB'ye uyum yasaları çıkartıldıkça, bunların yeterince uygulanmamasına hatta kimi yerlerde engellenmesine rağmen bölgenin umudunu artırdı, siyasal iklimini de yumuşattı.

Ne var ki, sorunların çözüm yoluna girmesi PKK'nın ve onun etrafında siyaset yapanların hoşuna gitmedi.

Bireysel çıkarlarının peşinde koşanlar, tüm vatandaşlar gibi, Kürt kökenli insanlarımızın da dertlerinin çözümünün değil, kendi siyasal geleceklerinin derdine düştüler.

“Kişiye tapınma” anlayışını koyulaştırarak, ikbal için arayışa giren kimi Kürt siyasetçiler, AB dinamiğini güçlendirmek, bireyin temel hak ve özgürlüklerini genişletmek, bunun uygulanmasını engellemek isteyenlere karşı hukuksal bir muhalefet başlatmak yerine, AB sürecine mesafeli durmaya başladılar.

AB’ye mesafe koyarak bakmak sadece ikbal arayışı içindeki kimi Kürt siyasetçilerin tercihi değil, Türk devleti içindeki kimi odakların da amacı...

Bunların tam üyelik müzakere süreci öncesi el ele vererek terörü yükseltmeleri bu nedenle çok net bir görüntü vermekte...

Müebbet hapse mahkum olmuş, askeri hapishanedeki birinin talimatlarla örgütü yönlendirmesi, anlaşılır, kabul edilir bir şey mi?

Kürt sorunu bir yol ayrımında...

AB sürecini Kürt kökenli insanlarımızın çok büyük oranda desteklediğini biliyoruz... Örneğin Kürt kökenli vatandaşlarımızın yoğun olarak yaşadığı Van ilindeki AB yandaşlığı yüzde 95’e varmış durumda... Ne var ki, halkın bu istemleri ile Kürt sorunu etrafında siyaset yapmak isteyenlerin ve PKK’nın amaçları ciddi biçimde çatışıyor.

Bugüne kadar “demokratikleşme”den söz edenler, bu süreç başlayınca, hat değiştirdi... Kürt halkını ne kadar temsil ettiği anlaşılmayan bir örgüt farklı çözümler isteyenlere suikast, günahsız insanlara da terör uygulamaya koyuldu...

AB’nin içteki ve dıştaki düşmanları, belli ki PKK kartını alabildiğine kullanacak...

Hepimiz bunu görüyoruz... Belli ki hükümet de görüyor...

O halde inisiyatif alma zamanıdır... Bireysel çıkarlarının ardında koşanların gönlü hoş olacak diye, Türkiye’nin kana bulanması, Kürt sorununun çözümünün engellenmesini kabullenmek söz konusu değil... Yapılacak iş, Türkiye’deki “değişim siyaseti”ni hayata geçirmiş olan AB süreci üzerinden hayata bakmak, bireyin temel hak ve özgürlüklerinin evrensel standartlarda uygulanmasını sağlamak...

Birilerinin kişisel çıkarları için kan dökmek, statükonun tetikçisi olmak, ülkenin en temel sorunlarından birinin çözümünü önlemek, gittikçe sırıtan bir şekilde beliriyor. Demokratikleşme her şeyin çözümüdür diye boş yere söylemiyorduk, işte şimdi maskeleri de düşürme işini üstlendi.

Son Komünistin AB Yorumu

Sol evrensel bir düşüncedir. Felsefi olarak yeryüzündeki değişim dinamiğini okumanın en önemli yöntemlerinden biridir de...

Sol gelenek hem felsefi olarak, hem de siyasal olarak evrenseldir. Çünkü yerküre üzerindeki değişim ister istemez her yeri etkiler ve dönüştürür.

Evrensel olmanın felsefi bütünlük dışında siyaseten pratik yönü ise sol görünümlü resmi tuzaklardan korunmaktır. Örneğin ilk başlarda Ankara böyle bir resmi Komünist Partisi kurdurarak solcuları tuzağa düşürmüştü. Evrensel örgütlerle birlikte hareket edenler için bu tehlike daha azdır. Yerel tuzaklara karşın, evrensel bir dayanışma sizi gözetir.

Türkiye'de, dünya emekçi partilerinin birlikte oluşturdukları evrensel bir örgüt olan Enternasyonal'in üyesi tek parti 10 Eylül 1920'de Bakü'de Mustafa Suphi'nin başkanlığında ve Ethem Nejad'ın genel sekreterliğinde kurulan Türkiye Komünist Partisi'dir.

Türkiye'nin en eski partisi olan Türkiye Komünist Partisi, 1988 yılında kendini fesh etti. Son genel sekreteri

Nabi Yağcı idi. Nabi Yağcı, parti çalışmaları sırasında Haydar Kutlu takma adını kullandı.

Partinin kapanması ile evrensel solun resmi son temsilcisi Nabi Yağcı oldu.

Nabi Yağcı, bir süredir her pazartesi, çıktığından beri keyifle ve dikkatle izlediğim Referans Gazetesi'nde yazıyor.

"Son Durak" başlıklı yazısının hemen girişinde, yazılarının "ana eksenini" şöyle tanımlıyordu:

"Biraz daha geniş söylersem, AB'yi tanıtmak ve Türkiye'nin AB yönünde yürüyüşü yanında olmaktı tutumum. AB yaklaşımımın doğal sonucu olarak, AKP hükümetinin AB ve değişim yönünde attığı adımlara bir vatandaş olarak ikircisiz destek vermekti."

Nabi Yağcı, sözü AB'ye ve sola getiriyor. Yorumunu onun kaleminden izleyelim:

"En ciddi eksiklik ise soldaki boşluktur. Tekil tutumlar dışında örgüt, hareket,

çevre anlamında kamuoyu önünde AB ve değişim sürecini destekleyen bir solumuz olmadı. Bu boşluğun yarattığı olumsuz sonuçlar ilkin sivil toplum örgütlerinin tutumuna yansıdı. İşveren ve sanayi kesiminin sivil toplum örgütleri dışlanırsa ki bu kesimlerin hemen hemen tümü AB sürecine destek oldular, diğer STÖ'leri bu süreçte ya pasif kaldılar ya da karşı oldular. Bu STÖ'ler geçmişte en azından sola kulak veren örgütlerdi."

"...İşin üzücü yanı Türkiye'nin AB içinde olmasını isteyen Avrupa solu da Türkiye'de kendine bir partner bulamadı. Onlardan bazıları örneğin Yeşiller Türkiye'ye gelip AB içinde Türkiye'nin ve Türkiye için AB'nin önemini bizim kamuoyumuza anlatmak zorunda kaldılar ne yazık ki. Bizde ise, bolca içki masası sohbetleri ama sonuçta kocaman bir sessizlik duvarı."

Sol neden AB'yi çok daha aktif bir şekilde destekleyip inisiyatif almalı?

Türkiye Komünist Partisi'nin son genel sekreteri Nabi Yağcı bu soruya şöyle cevap veriyor:

"Solun yaşam alanı ülkesinin geleceğini belirleyen ve onu yarına taşıyacak tohumların gizlendiği güncel gündem içindedir. Bunu yakalayamayan sol kendini besleyecek damarlardan mahrum kalır ve genellikle de bizde böyle olagelmiştir."

Peki, etkin ve ciddi bir AB'ci sol, bu rolü iyi oynarsa, neyi, nasıl etkiler?

Bunun cevabı da Yağcı'ya göre şöyle:

"Gerçekten de AB'nin genişleyip genişlemeyeceği Türki-ye'ye karşı takınılacak tavra bağlı hale geldi. Tersinden de söyleyebiliriz. Türkiye'nin tavrı da AB'nin geleceğini etkiler noktadadır. Bu durum Türkiye'yi alıp almamayı tartışanlar açısından da, içimizdeki Türkiye satılıyor diyen ret cephesi açısından da tarihin bir cilvesi olsa gerek.

Kanımızca ülkemiz son Kıbrıs sorununa rağmen çok önemli bir siyasi pozisyon yakalamış durumdadır. AB'nin genişleme hedefini ve pozisyonunu, AB müktesebatına dayanarak AB'yi içine kapatmak isteyenlere karşı savunmak ve AB'yi kadük etmek isteyenlerin ülkemizi kullanmalarına fırsat vermemek. İşte bu noktada Türkiye soluna ve sivil toplum örgütlerine çok önemli iş düşmekte. Avrupa'nın genel kamuoyunu etkileyen ciddi bir sol kamuoyu olduğu unutulmamalı."

Nabi Yağcı, Avrupa'nın kamuoyuna seslenen, onlarla yoğun ilişki içinde olan

ve içerde demokratik dönüşümlerin takipçisi bir Türkiye sol kamuoyu için çağrı yapıyor.

Türkiye’de, ilk yıllardaki sahte Komünist Partisi gibi oluşturulan “sahte solun” faşizan tuzağına düşmek istemeyenler Yağcı gibi gerçek bir solcunun dediklerini ciddiye almalı bence.

Cehaletin Nefreti

Türkiye’deki en büyük işkencelerden biri de “abuk-sabuk” laf dinlemek mecburiyeti.

Avrupa’nın hiçbir ülkesinde de az ilerimizdeki Yunanis-tan’da da duyamayacağımız demeçlerle ve tavırlarla biz burada karşılaşmak durumunda kalıyoruz.

Örneğin, Yunanistan’da, hiçbir askeri yetkili siyasi bir demeç veremez. Görevinden olur.

Gene Yunanistan’da “cumhuriyet” ile “demokrasi” farkından bihaber bir konuşma yapılamaz. Çünkü Yunanistan AB standartlarında bir “demokratik cumhuriyet” olmuştur.

Gene Yunanistan’da hiçbir askeri yetkili “üniter” ve “federal” arasındaki farkı bilmeden nutuk atamaz. Halkın egemenliğinin karar vereceği bu tür “idari yapılanmalara” ait değişmezliği savunamaz.

Gene Yunanistan’da “ulus-devlet” Tanrı’nın kelamı gibi sunulamaz, zaten AB üyeliği ile bu geride kalmış, Yunanistan ulusal parası drahmi’den “Euro”ya geçmiş, egemenliğinin bir kısmını yerel yönetimlere devrederken, bir kısmını da Brüksel’e aktarmıştır.

Gene Yunanistan’da devlet memurları ülkenin aydınlarına sövüp sayamaz.

Gene Yunanistan’da yetkililer demokrasi dışı “ideolojileri” resmi tavır olarak empoze edemez.

Ama bizde oluyor.

En betime giden de, Türkiye’deki zevatın hala “üniter” ve “federal” örgütlenme arasındaki farkı bilmemesi...

Hepsi de “üniter” kavramını “toprak bütünlüğü” ile eşanlamlı sanmakta... Halbuki üniter yapılanmanın zıttı “bölünme” değil, “federal” bir idari yapı...

“Federal olursak bölünürüz” anlayışı hiçbir demokratik ülkede söz konusu değil. ABD de federal, Almanya da federal, İsviçre de federal...

Üstelik demokrasilerde hangi idari yapıya dayalı bir yönetimin geçerli

olacağını bürokratlar değil, halk egemenliğini temsil eden siyasi irade belirler. Herhangi bir idari yapı sonsuza kadar geçerli kalacak mantığıyla demokrasi de olmaz.

Ne var ki, federal yapı çok daha gelişmiş, kalkınmış, temel sorunlarını çözmüş, bölgesel dengesizliklerini gidermiş, kişi başına gelirini çoğaltmış ülkeler için geçerli... Bizim gibi siyasal ihtirasın herkesin gözünü bürüdüğü, temel sorunlarını çözmede büyük güçlükleri olan ülkeler için fazla lüks bir yapılanma bu... Ama gene de, kavram hatası yapmaya ve antidemokratik bir söylemi benimsemeye bir bahane olmamalı...

Bir de “ulus-devlet” fetişizmi var.

Türkiye “ulus-devlet” yapılanmasını kimden kopya etti?

Batı’dan, özellikle de Fransa’dan...

Üstelik, dünya değiştikçe toplulukların örgütlenme biçimi de değişiyor... Kabileden feodal beyliklere, merkezi imparatorluklardan ulus-devletlere neden geçildi? Bunun cevabını vermeden nutuk atma merakı koyu bir felaketle sonuçlanıyor...

Ayrıca da, eğer “ulus-devlet” değişmez bir durum ise, bizim bunu örnek aldığımız Fransa ulusal parası olan frank yerine Euro’ya neden geçti, egemenliğini neden Brüksel’e devretti?..

Gidişat, yavaş yavaş ulus-devletten, küreselleşmeye uygun yeni örgütlenmelere doğru...

Bu trendi algılamayanlar, merkezi imparatorlukların olduğu dönemde yaşasalardı aynı şehvetle “ulus-devlete” söverlerdi herhalde...

Çünkü aslında onlar hayatın özünü oluşturan değişimden nefret ediyorlar.

Tabii bir de, askeriyede yönetim kademelerine gelenlerin bir kısmının siyasete olan açık iştahları var.

Askeri ceza kanununun kesin yasaklayıcı maddelerine rağmen siyaset konuşma geleneği sürüyor. AB, boş yere asker vesayetinden bahsetmiyor.

Kendine benzemeyen herkesi “nefretle” karşılayan bir demokratik duruş olabilir mi?

Bu tür konuşmaların özeti şu:

“Hepiniz benim gibi olacaksınız yoksa sizden nefret ederim.”

Böyle bir mantığın hâlâ fütursuzca seslendirildiği ülkelerin AB tarafından ince elenip sık dokunarak denetlenmesine de gene bu standartların çok uzağındakiler kızıyor.

Kavramsal cehalet bir yandan...

Dünyayı algılama çaresizliği öte yandan...

Böyle bir açmaz insanı ne yapar?

Hiçbir şey yapmazsa, aydınlardan nefret ettirir.

Nefret yerine, dünyayı, olup biteni ve temelde her şeyi değiştiren “asıl gücü” yani teknolojiyi okumak çok daha sağlıklı değil mi?

Gençler Kalın Kitap Okumaz mı?

Ramazan'ın başlamasıyla birlikte iftar ve sahur saatlerinde eğer arzu ederseniz cep telefonunuzdan sizi uyarıyorlar. Haberleri izlerken bir adım daha atıldığını artık istenen Kur'an suresinin de cep telefonunun ekranından izlenebildiğini gördüm...

Vatan gazetesinde Destan Harmancı'nın "Özet İncil" ile "Yüz dakikada kolay Kur'an tartışması" haberine rastladım... İngiltere Kilisesi İncil'i 57 sayfaya indirdiğini açıklamış... Böylece bu kutsal kitap yüz dakikada okunabiliyormuş... "Yüz dakikada İncil" başlığıyla basılan metinde Hazreti İsa'nın çarmıha gerilişi bir sayfa tutmaktaymış... İncil'i İngiliz rahip Michael Hinton iki yıl çalışarak özetleyebilmiş. Asıl amacı ise "giderek azalan" dini inancı tekrar canlandırmakmış...

"Dini inancı tekrar canlandırmak" için İncil'i neden 57 sayfada özetlemek gerekiyor, bu insanın aklına takılmakta... Cevabı ise İncil'i özetleyen rahip veriyor: "Kilisedeki İncil'i tam konsantrasyonla okumak yaklaşık iki hafta sürüyor. Modern insanın bu kadar vakti yok." Bu nedenle kilise, Hazreti İsa ve Hıristiyanlıkla ilgili temel bilgileri özet haline getirmiş. Hızlı akan zaman kutsal metinlerin iyice özümsenmesine imkan vermiyor... Yaşamın temposu bunu engelliyor. İngilizlere göre "zamansızlık" bireyin "dini inancını" da tehdit ediyor...

Gazete, "yüz dakikada kolay Kur'an olur mu" diye bir soruşturma yapmış...

Soruşturma sırasında kendisiyle konuşulan İstanbul Prespiteryan Kilisesi Başpastörü Turgay Üçal'dan İngiltere'deki hamleye destek gelmiş... Turgay Üçal'ın İngiliz Kilisesinden ayrıldığı noktalar da var... Bunlardan ilki "Özet İncil"in kutsal metni hiç okumamış olanlara bir öğrenme fırsatı yaratacağı ama "dini inancı canlandırmaya" pek yardımcı olmayacağı... Ancak, o da "zamanın hızı" konusunda İngiltere ile aynı düşünüyor ve ilginç bir saptama yapıyor: "İnsanlar bu modern akış içerisinde eskiden olduğu gibi klasik ve dini konulara değil, new age tarzı konulara eğilim gösteriyor."

Peki ya Kur'an konusu? Kur'an'ın özetlenmesine bir tek Prof. Dr. Hüseyin Hatemi sıcak bakmış... Onun da gerekçesi gene sanayi dönemine göre hızlanan zaman...

Prof. Hatemi şöyle diyor: "İncil'in özet haline getirilmesi yanlış değil. Bu

İncil’i değiştirmek anlamında değil, arasından seçmeler yapmak anlamında. Okunması gereken kısımlar seçilmiştir. Ayrıca Türkiye’de bile Kur’an’dan 100 ayet gibi, önemli kısımların seçildiği özetler var. Ama bu uygulama sadece bir seçmecedir ve caizdir. Gençler çok kalın kitaplar okumadığı için özet haline getirilmiştir bence.”

Görüşü alınan diğer uzmanlar ise bu uygulamaya karşı çıkmış, hatta bir dini yetkili kutsal kitapların üzerinde bu şekilde uğraşmanın “dine ihanet” olduğunu öne sürmüş...

Beni Kur’an’ın özetlenmesi üzerindeki görüşlerden ziyade “zamanın hızlanan temposunun” kadir olduğu güç daha çok ilgilendiriyor... İngiliz Kilisesi, insanların zamanı yok diye İncil’i özetliyor... Gazeteler bunun Kur’an için mümkün olup olmadığını soruşturduğunda “gençlerin kalın kitap okumadığı” tespitini duyuyoruz... İftar ve sahur vakitlerinde cep telefonu bizi uyarıyor... Kur’an surelerini de gene cep telefonu ekranından okuyabiliyoruz...

Hız, teknoloji ve kültürün en önemli unsurlarından biri olan dinin ilişkileri... Zamanın hızının yaşamı nasıl değiştirdiğine dair derinlemesine eğilmek gerekiyor galiba...

Fikir Özgürlüğünün Sınırını

Ne Belirler?

Adaletli bir rekabet ortamı bulunacak...

O rekabet ortamı içinde üreten, yarışan ve piyasada çıkarını en üst düzeye yükseltmeye uğraşan bireyler olacak...

Rekabet yoksa...

Piyasa yoksa...

Piyasada yarışan birey yoksa liberalizm de, liberal demokrasi de olmaz...

Liberal demokrasinin devlet ve birey ilişkileri konusundaki temel felsefesi “bireyin devlete karşı ileri sürebileceği dokunulmazlık alanları ve muhalefet haklarının bulunduğu, azınlıkların da çoğunluk haline gelebilecekleri yani iktidarın el değiştirebileceği” inancına dayanır.

En geniş anlatımıyla buna “insan hakları” diyebiliriz... Bunların tümü liberal demokrasinin “çoğulculuk” kavramıyla tanımlanır...

Bu nedenle çağdaş Batı demokrasilerine “çoğulcu” veya “özgürlükçü” sıfatı eklenir...

Tabii başlangıçta daha vahşi bir yoruma sahip olan liberalizm, zaman içinde demokratlaşmıştır... İlk başlarda esas vurgusunu “eşitlik” anlayışının reddine yaparken, zamanla insanlara şans eşitliğini sağlayacak bir ortamı hedeflemiştir... “Altta kalanın canı çıksın” anlayışından

“herkese eğitim” noktasına, oradan da “en zayıflara” piyasanın işleyişini bozmadan “sosyal yardım” anlayışına ulaşmıştır... İlk baştaki katı liberal anlayış, zamanla “liberal demokrat” olmuştur...

Liberal demokrasi, rekabeti ve sosyalleşmeyi birlikte içerir.

Türkiye gibi devletçi, az üreten, rekabetten ürken, merkezi, bürokratik, uzun zaman “tek parti” otoritesi ve totaliterliğinden gelen bir ülke, AB sürecinde “liberalleşmeye” uğraşıyor...

Şark diktatörlüklerinden liberal demokrasiye dönüşmek kolay mı? Her şeyin “devlet” ve onun egemen zümresi “bürokrasi” tarafından tanımlandığı bir

gelenekte, bireyin özgürlük alanını genişletme girişimi biraz şaşkınlıkla karşılanmakta...

“Herkes Türk’tür” diyen bir devlet varken birisi, “devlet vatandaşlığın hukuksal çerçevesini çizer, içeriğini ise birey istediği gibi doldurur” deyince ortalık karışıyor.

Koyu milliyetçi ve devletçi bir zihniyetten, toplumun egemenliğine, onun yönetim biçimi olan liberal demokrasiye geçiş tabii ki travma yaratır...

Bizdeki şanssızlık, bu sürecin neredeyse tek sahibinin AB olması...

Gönül isterdi ki AK Parti bu süreci yönetebilsin... Milliyetçi ve devletçi eski anlayışa, AB’nin öncülüğünde çağdaşlık yolunu açsın.

Ama olmuyor, ne AK Parti, ne de diğerleri böyle bir niyete ve içeriğe sahip... Sahip olsaydı hala “fikir özgürlüğünü” tartışır mıydık?

Fikir özgürlüğünün sınırları, Avrupa İnsan Hakları Mah-kemesi’nin Handyside kararı ile çizildi... Üstelik bu karar Anayasa’nın 90. maddesinin son fıkrası gereğince bizim hukukumuzun üzerinde sayılıyor...

Handyside kararı, “bu değerlendirmeler, toplumun bir bölümünü rahatsız edici nitelikte olabilir. Ancak unutulmaması gerekir ki ifade özgürlüğü, çoğunluk gibi düşünmeme, kurulu düzeni sorgulama, hatta eleştirme hakkını da kapsar. Dahası, sarsıcı nitelik taşıyan, toplumun çoğunluğunu kızdıran ve tartışmaya yönelten fikirler de ifade özgürlüğünün koruması altındadır” diyor.

Yargıtay 8. Ceza Dairesi de, fikir özgürlüğünün sınırlarını belirleyen bu tanımı içselleştirdi...Bunlar apaçık ortada iken, milliyetçi eksen üzerinden yazılan bağnaz yorumlara gülüp geçmeli, liberal demokrasiye alışma sürecinin kızamıkları olarak nitelemeli...

Her neyse “milliyetçilik”, her şeye “devletçilik” gözlüğüyle bakmaya alıştırılmış yığınlar, şimdi piyasayı, rekabeti, bireyi, temel hak ve özgürlükleri tanıyor...

Alışma sürecinde bu kadar sakatlık normaldir... Düzelir, düzelir.

Yirmi Bir Küresel Zengin

Türkiye'nin geleceğini "ekonomik ilişkilerini" izleyerek kestirmeye çalışan bir dostum, bir yıl içinde sekizden yirmi bire çıkan "küresel zenginlerimizi" hatırlatarak, bundan böyle ülkenin yeryüzünden kopmasının çok zor olacağını söyledi.

Rahatlamıştı.

Gerçekten de, Forbes dergisinin geleneksel olarak açıkladığı "dünyanın en zenginleri" listesinde Türkiye çoğalan "küresel zenginleri" sayesinde 2006'da dünya sekizinciliğine yükselmişti.

"Küresel zenginler sayısı" itibariyle sekizinci sıradaydık; listede ABD, Almanya, Rusya, Japonya, İngiltere, Hindistan ve Kanada'dan sonra yer alıyorduk.

Başka bir akademisyen arkadaşım ise "küresel zenginlerimizin sayısı yirmi bir oldu ama hala tek bir küresel şirketimiz, dünya markamız yok" dedi.

Oturup listeyi bir daha inceledik. "En zenginler listesindeki" durumumuz ile Türkiye'nin ekonomik durumu arasındaki ilişkiyi saptamaya çalıştık. Diğer ülkelerle Türkiye'yi kıyasladık.

Yirmi bir küresel zengin çıkartan zenginliğin toplumsal yansımalarının neler olduğunu araştırdık.

İlk konuştuğumuzda "rahatlamış" gözüken dostum, bizden önceki sekiz ülkenin ithalat ihracat rakamlarını Türkiye ile karşılaştırmaya girişti.

Geçen yılların en büyük şirketler listesini yeniden tetkike aldı.

Ardından da, yirmi bir küresel zengin çıkartabilen bir ülkenin toplumsal düzeyi ile bizim tartıştığımız konular arasında irtibatsızlık buldu. Dünya zenginleri sıralamasında sekizinci olan bir ülkenin böylesine sığ ve dağınık bir gündem ile yaşam geçiremeyeceğini düşünmüş olmalı ki bana "Sermayemiz dünyalı, gündemimiz Ortadoğulu" başlıklı bir mesaj gönderdi.

Dünyanın en büyük şirketleri sıralamasında neredeyse yokuz.

Hatta öyle ki, Formula1 gibi küresel şenlik olan bir yarışmayı burada düzenledik ama bu yarışmaya "ana sponsor" olacak bir firma bile bulamadık.

Çünkü Formula 1 gibi tüm yeryüzünün seyrettiği bir yarışmanın bereketinden yararlanacak bir küresel markamız yoktu. Bunu düzenleyen ülkeler inanılmaz bir ekonomik olanak elde ederken, bu yarışmanın bize yansıması yapıldığı bölgedeki arazi rantının yükselmesi oldu.

Yabancı sermayeyi yeterince çekemeyen Türkiye, küresel firmada çıkaramıyor.

Yeryüzü zenginlerimizin sayısının bir yılda böyle artmasının nedenini de merak eden dostlarım çıktı.

Bu seneki Türkiye taramasının daha detaylı bir şekilde yapılmış olabileceğini düşündük ama bu ani zenginleşmenin işaretleri daha önceden fark edilmez miydi?

Küresel zenginler listesindeki bu zıplama ne yazık ki inceleme, analiz ve yorum açısından gereken ilgiyi bulamadı.

Forbes'un da yayınında akla gelen soruları yanıtlayan bir zenginlik yoktu.

Zenginlerimiz çoğalıyor ama bu gelişimin kaçınılmaz bir biçimde yansıması gereken noktalarda durum çok net değil.

Böylesine bir zenginlik daha derli toplu bir Türkiye yaratmaz mı? Üretimin global olduğu bir ülkede, gündem böylesine yerel ve cüce kalır mı? Zenginler küresel ise şirketler neden değil? Sorular uzayıp gidiyor. Bütün bu sorulara karşın bu gelişmenin dünyaya sıkı sıkıya irtibatlanmanın bir güvencesi olmasını dilerim.

Sermaye söylendiği kadar dünyalı ise Türkiye de peşinden gider çünkü.

Küreselleşme ve Liberalizm

Abant Platformu, onuncu toplantısını Fransa'da gerçekleştirdi. Uluslararası Sosyal Bilimler Konseyi ve Beşeri Bilimler Merkezi'nin işbirliğiyle, "Cumhuriyet, Kültürel Çoğulculuk ve Avrupa" başlıklı toplantıda sorunlar nitelikli bir katılımla tartışıldı. Aslında ilk başta toplantının Sorbonne Üniversitesi salonlarında yapılması planlandı ancak Fransa kaynamaya başlayınca toplantının yeri de değişti.

Bu toplantının "Küreselleşme ve Liberalizm" başlıklı kısmında ben de konuşmacıydım. Kol gücünden beyin gücüne geçen bir dünya her tartışmanın fonunu oluşturuyor.

Ulus-devlet adı altında organize edilmiş bir yerel pazara, "dokuz-beş" kart basan emekçilere, üretimi biçimlendiren sermayeye artık eskisi gibi gereksinim yok. Bunun yerine "beyinsel bilgi" çok daha değer üretiyor, zenginlik yaratıyor. Hep tekrarlamayı sevdiğim bir örnek var.

"Tarım toplumu" kumu sadece kum olarak kullanıyor çünkü bunun ötesinde bir bilgi birikimi yok ve bir kilogram kumu 5 sente satıyor.

"Sanayi toplumu" doğa üzerindeki bilgisini ve egemenliğini daha artırınca, bu kez kumu yüksek ateşli fırınlarda eritip, içinden silisyumu çıkartarak camı üretiyor.

Kum cam oluyor ve bir kilo camın piyasa değeri bir dolar yedi sent.

"Sanayi sonrası toplum" ise kumdan silisyum üretmekle yetinmiyor, kumu alıp çiplere dönüştürüyor. Bilgisayarı yaratıyor. Bir kiloluk cep üstü bilgisayarların fiyatı ise bin yedi yüz dolar. Kum da kum, cam da kum, bilgisayar da kum... Değişen ise bilgi... Bilgi, en büyük zenginliği yaratan unsur haline geliyor.

Bilgi ve beyinsel yaratıcılık öne geçtikçe, insan da öne geçiyor. Tabuların yıkıldığı, insanın tüm tabuların önünde yer aldığı yeni bir dünyanın temelinde kol gücünden beyin gücüne geçişin bu sırrı yatmakta...

Çek Cumhuriyeti'nin eski cumhurbaşkanı ünlü yazar Havel bu nedenle "insanlar sınırlardan önemlidir" diyor. Hem de cumhurbaşkanlığı koltuğunda otururken...

Onun için AB süreci bizlere "yönetenin kim olduğunun değil, nasıl

yönettiğinin önemini” anımsatıyor.

İnsan beyni öne geçtikçe, yüksek nitelikli teknolojik üretim artıyor. Onların üretilmesi için tüketilen kaynaklar da büyüyor. Bu tür nitelikli ürünün bulunması için büyük paralar harcanıyor. Büyük maliyet ise ancak yeryüzü düzeyinde bir pazarda kazanç sağlamakta... Küreselleşmenin ekonomik boyutlarından biri de bu.

İnsan beyni feodal dönemdeki topraktan da, sanayi dönemindeki emek ve sermayeden de, burjuvazinin palazlanmak için ihtiyaç duyduğu ulus-devlet adındaki pazardan da önemli hale gelince, odağında birey bulunan liberalizm de yeniden şahlanıyor.

Liberalizm, ilk başta devlete karşı bireyi koruyan bir özgürlük anlayışı olarak doğdu. Mutlak monarşilerin ve kiliselerin baskısı altında nefes alamaz haldeki insanın özgürleşme atağı liberal hareketle gerçekleşti.

Bugün ise, ilk baştaki gibi insanı devlete karşı korumak söz konusu değil.

Yapılmakta olan doğrudan doğruya odağında insan bulunan yeni bir örgütlenmeye gitmek... Her şeyi insan için düzenlemek...

Ancak bir çağdan bir çağa geçmek, yeni üretim biçimleri yaratmak her zaman insanoğlu için sancılı bir dönem olmuş. Bugün de dünyanın çeşitli bölgelerinde acı ve sefalet dayanılmaz ölçülerde. Ama bu “gelmekte olanın” kötülüğünden değil, insanoğlunun çağ değiştirirken her zaman yaşadığı o korkunç “uyum” zorluğundan kaynaklanıyor. Hem Diyarbakır’da hem Paris’te gençlerin bankamatikleri kırmasının bir tesadüf olmama ihtimali yüksek.

Küreselleşme ve liberalizm ne yazık ki bizim coğrafyamıza henüz uzak.

Biz sanayileşmesini tamamlamamış bir tarım ülkesi olmaktan yavaş yavaş çıkıyoruz.

İnsanımızın ise birincil ihtiyaçları henüz giderilmiş değil. Dünyalı olmak için epey yol yürümek durumundayız. Ne var ki, dünya da henüz dünyalı olmuş değil. Olmaya çalışmakta... Onun için dünyanın her yanı sorunlarla kaynıyor. Abant toplantısında ben de bu konuları anlatmaya çalıştım. Elbette sorunlar öyle bir iki toplantıyla, konuşmayla aşılacak gibi değil.

Ama hiç olmazsa, yaşadığımız bunca acının nedenlerini ve çarelerini görmekte bu tür toplantılar bize yardımcı oluyor. Yeni bir çağın başlangıcında kendini kaybolmuş gibi hisseden insanoğluna bir harita çizmek için gösterilen çabalara

bir katkı sağlamaya uğraşıyor.

Öğretmenler Memur mu, Entelektüel mi?

Zaman zaman aklıma takılan sorulardan biri meslek gruplarının bizdeki temsilcileriyle yeryüzündeki temsilcileri arasındaki farktır.

Örneğin, bizdeki hukukçular evrensel hukuku savunmak için mücadele etse, hukuksuzluğa dirense, durum böyle perişan olur muydu? Aynı şeyi öğretmenler için de düşünürüm. Öğrenimin içeriği yeryüzünde "yaratıcılığı geliştirme" noktasına geldi, bizde ise hala "devlete memur yetiştirme" anlayışına sabitlenmiş, erimeye devam ediyor.

Denk düştüğünde Anadolu'daki öğretmenlerle sohbet imkanı buluyorum. En son bu fırsatı Balıkesir'de yakaladım.

Bu gezi, gelişmiş ülkelerin öğretmenleriyle bizimkiler arasındaki farkları biraz daha netleştirmeme yardımcı oldu.

Öğretmenlik zihinsel uğraştır. Öğretmen de bir bilgi teknisyenidir. Öğrenimi, mezun olduğu yüksek okul yıllarıyla sınırlı değildir. Alanındaki gelişmeleri izleyen, irdeleyen, yargılayan bir beyin işçisidir. Kısacası ömür boyu sürecek entelektüel bir yaşamın sahibidir. Öğretmenler bu özellikleriyle, Batı'da her türlü yeniliğin öncüsü olmuş, ülkelerin zihinsel gücünü temsil etmiştir. Bir meslek grubu olarak değil, toplumsal bir zihinsel egzersiz merkezi olarak görülmüşlerdir.

Entelektüel bir uğraş olan öğretmenlik, bizde ise uzun zamandır eprimiş memurluk haline gelmiş. Öğretmen, bırakın ilgi alanının çağa paralel gelişmelerini izlemeyi, eskilerde öğrendiğini bile unutur olmuş. Yeryüzünde entelektüel kadroları oluşturan eğitimciler, bizde az maaşa yaşam çilesi çeken sıradan devlet memuru rolüne indirgenmiş; daha da vahimi bu rol öğretmenlerce de neredeyse benimsenmiş.

Yabancı dil bilmeyen, alanındaki yenilikleri ve yerli, yabancı basını izlemeyen, enerjisi alınmış günlük bir yaşamı tekrarlayarak paslanan, kamunun maaş bordrosunda da sürekli hırpalanan, hırpalandıkça yaşam kalitesi düşen ve bunu da bir mazeret olarak kullanan koca bir topluluk.

Yabancı dil bilen, mesleğine ilgisini taze tutan, yerli, yabancı basını izleyen, dünya vatandaşı öğretmenlerin ise bu dar açıda bunalıp, layık olduğu yaşamı kotardıkları da bir gerçek. Ama onlar çok azınlık.

Dünyada entelektüel bir iş olan öğretmenlik, Türkiye'de aynı işi kalıplaşmış bir şekilde tekrarlayan rutin bir yeknesaklığa inmişse, bunu nasıl aşabiliriz? Koca bir memur yığınından yeniden entelektüel bir ordu nasıl yaratabiliriz?

Değişimi hızlandırmak ve yaygınlaştırmak istiyorsa, Türkiye'nin temel sorularından ve sorunlarından biri bu.

Cumhuriyet tarihinin neredeyse en uzun müsteşarlıklarından birini yapmış eski bir eğitimcinin dediği gibi, bizde lise eğitiminin bilgisi öğrenciye aslında altı ayda öğretilebilir. Ancak lise eğitiminin amacı eğitim değil, demokrasiden mahrum edilmiş cumhuriyete militan yetiştirmektir.

Demokratik değerlere inanmış bir dünya vatandaşlığı bu amacın dışında ve uzaklarında seyreder.

Seyrettiği için de, öğrenci ve öğretmen neyin, niçin, nasıl öğretildiğini bilemez. Başta kendiniz olmak üzere etrafınızdaki herkese sorun bakalım, "integral hesabı" neye yarar, niye öğreniriz, bize niye öğretilir? İnsan, ölçüp biçtikçe doğayı yönetir hale gelir. Bilimin amacı bilinmeyeni bilinir hale getirmektir. Bu nedenle evrenin yasalarını bulan fizik, bilimlerin babasıdır. Ölçüp biçmenin nirvanası fizikte gerçekleşir. Newton'un bulduğu integral hesabı da, eğri büğrü alanlar da dahil yerküreyi ve evreni ölçmemize yarar. Siz bunu sadece bir matematik formül olarak algılayıp doğal gerçeğinden koparınca, integral hesabı, insanoğlunun sanayi dönemindeki en parlak keşfi olmaktan çıkıp kezzaplı bir işkenceye dönüşür.

Memur öğretmen yaratıcılıktan uzak, bürokratik zihniyeti sürdürür. "Büyüklerine" karşı hal ve tavrı önemser ama patent sayısını artıracak çocuklar yetiştirmeyi amaçlamaz. Çocuk oyunlarına bile yenilerini ekleyemez.

Türkiye hızla silkinecekse, memur öğretmen kitlemizi nasıl entelektüel öğretmene dönüştüreceğimizin formülünü bulmalı. Yoksa insan kalitesini yükseltmemiz mümkün olmaz.

Türkiye gerilerde kaldıysa, bunun önemli nedenlerinden biri öğretmenini entelektüellikten koparıp, zor durumdaki bir memura dönüştürmesiydi.

Türkiye Aslında 26 Yaşında

Sosyolojik açıdan bakıldığında iki Türkiye var: Turgut Özal öncesi Türkiye ve Turgut Özal sonrası Türkiye.

Turgut Özal öncesi Türkiye bizim gençliğimizin Türki-ye'siydi.

Nüfus çoğunluğunu köylünün ve esnafın oluşturduğu Türkiye'de o dönemler vitrinin önünde oturan etkin bir orta sınıf vardı.

O orta sınıf, devletin bürokrasisi etrafında mevzilenmiş bir zümreydi. Elit bürokratlar, üniversite hocaları, aydınlar.

Devletin piyasanın önüne geçtiği, bürokrasinin halinin vaktinin daha iyi olduğu, bürokratik çember etrafında kümelenmiş olanların orta sınıfı temsil ettiği, daha eğitimli, daha nitelikli ancak geçimini devletin göletine bağlamış bir kesim.

Toplumun belki de en etkili kesimiydi.

Nasıl etkili olmasınlar?

En büyük ekonomik gücü devletin oluşturduğu, ciddi bir burjuva sınıfının bulunmadığı en geniş kesimini de köylü ile esnafın oluşturduğu bir ülkede, okumuş, yazmış, Batılı, Osmanlı'nın Sarayı'ndan miras kalmış dar ama güçlü bir grup...

Herkes, Türkiye'yi onlar sanırdı.

Cumhuriyetin köylülere Çankaya civarında dolaşmayı yasakladığı, Türkiye'nin gerçek yüzünün kırsala hapsedildiği ve buna izin veren bir nüfusun yaşadığı bir Türkiye.

Piyasa kavramı yoktu. Rekabet yoktu. İhracat yoktu.

Laik ve Kemalist modern Türkiye ve onu sırtında taşıyan devlet kökenli orta sınıf vardı.

Her şeyi onlar belirlerdi. Osmanlı'nın ilmiyesi onlardı. Osmanlı'nın seyfiyesi de onlardı.

24 Ocak kararlarıyla "mertlik" bozuldu.

Fiyatların belirlenmesinin piyasaya bırakılması kararlaştırıldı.

Devlet bürokrasisinin yerini artık piyasada koşuşturanlar alacaktı.

Devlet etrafında kümelenenler ne rekabete, ne piyasaya, ne de üretime dönüktü.

Tüm kurallar değişti.

Dünün elitleri bugünü ve gidişatı hiç beğenmiyor. Zarafet kayboldu. Atatürkçülük eskisi gibi değil. Türbanlılar çoğaldı. Hatta kandil gecelerinde camilerden naklen yayınlar izlenme rekoru kırar oldu.

Memurlar ve geçimini devlet çeşmesinden sağlayanlar fakirleşti.

Tiyatrolar kan kaybetti. Şiir yok oldu. Klasik müzik buharlaştı.

Köşklerin yerini apartmanlar almakla kalmadı, her dairenin önünde topuğuna basılmış ayakkabılar topluluğu oluştu.

Sanki Türkiye yuvarlandı.

Türkiye yuvarlandı sananlar Türkiye'yi 83 yaşında sanıyor.

Halbuki 24 Ocak 1980'deki piyasanın inşasını temel alırsanız bugünkü Türkiye henüz 26 yaşında.

Nüfusun artmadığı, köylülerin Anadolu'ya hapsolduğu, esnafı aydınların gölgelediği bir Türkiye vardı ama gerçek değildi.

Turgut Özal o suni vitrini kırdı.

Kırdı ama yerine de derli toplu bir vitrin yapılamadı.

Ancak 26 yılda da yapılamazdı.

Piyasa ekonomisinin kültürünün oluşması için bile dört kuşak gerekir.

Şimdi eskileri yaşamış olan bizler gibilerin şaşkınlıkla izlediği gerçek Türkiye var karşımızda.

Köylülerin Ankara'dan kovalanmadığı, rekabetin arttığı, üretimle birlikte vahşetin de çoğaldığı, toplumun gerçek yüzünün saklanamadığı hareketli ve hırslı bir Türkiye.

Ortalama okul yılının dört olduğu, burjuvazinin parçası sayılan sanayicinin

zehirli atığını Tuzla’da toprağa gömdüğü, başlık parasının hala sorun olduğu Türkiye.

Kimileri burayı 83 yaşında sanıyor. Gerçek olmayan o rötuşlu resmi arıyor.

Diğerleri de 26 yaşında elini ayağını henüz kullanmayı bilemeyen, hışırlığını ve hırtlığını üzerinden atamamış, kendini yeni yeni yetiştirecek olan Türkiye gerçeğini görüyor.

Bu kadar geç bırakılmış bir toplumdan, daha farklı ne beklenebilirdi ki?

Cumhuriyetin doğumundan Turgut Özal dönemine kadar “sera çiçeği” gibi suni bir ortamda yaşatılan Türkiye gerçek hayatla ve oksijenle temas edince...

Bir kısmı ürkütücü bir hızla serpilip gürbüzleşerek boy attı, bir kısmı da çürüdü.

Günde Kaç Dolarla Geçiniyorsunuz?

Biz, 622 yıl sürmüş Osmanlı İmparatorluğu denince, sadece ve sadece 36 padişah anlayan bir zihniyetin çocuklarıyız.

“Ülke” denince bizlerin aklına ilk gelen “yöneten” ya da “yönetenler”dir.

İnsanmış...

Bireymiş...

Tebaaymış...

Vatandaşmış...

Yönetilenmiş...

Bunlar “toplum” anlayışımızda yoktur.

Dünya Bankası’nın verilerine göre, 2000’de günde bir dolarla geçinmek zorunda olanlar nüfusun yüzde 2’sinden az olduğu halde bu oran 2003’te nüfusun yüzde 3.4’üne ulaşmış.

Günde iki dolarla geçinmek zorunda kalanların oranı ise yüzde 10.3’ten yüzde 18.7’ye çıkmış. Veriler, 2003’ten bu yana da kötüleşmenin sürdüğünü göstermekte...

Ayda otuz ile altmış dolar arasında bir parayla geçinmek zorunda kalanlar nüfusun dörtte birini oluşturuyor.

Çankaya’ya askerlerin ya da AK Parti adayının çıkması, yaşam çilesinin cehenneminde her gün yanan insanlar için ne kadar önemli ki? Nüfusun dörtte birinin temel derdi birinci sayfalarda yok ama her yerde cumhurbaşkanlığı konusu var.

İnsanı, bireyi, vatandaşı, yönetileni esas alan bir muhalefetin olmayışı da bu çarpıklığa tuz biber ekiyor. “Sosyal demokrat” CHP’nin en büyük çabası, cumhurbaşkanlığı seçimlerinde “kovboylarla” birlikte canla başla hareket etmek.

Baktım CHP Genel Başkanı, kendi cumhurbaşkanı adayının “robot portresini” açıklamış.

Anayasa ile mutabık olacakmış. Anayasa ne anayasası? 1982 darbe anayasası.

Laikliği benimseyecekmiş. Neden demokrasi değil de laiklik? Ayrıca bizdeki laiklik, laiklik mi? Din devleti olmayalım derken “devlet dini” oluşturmuşuz.

Türban takıntısı olmayacakmış, üstelik isterse eşi başını açabilecekmiş.

Muhalefetin konusu ve anlayışı bu.

Dünya Bankası Raporu, gelir dağılımı adaletinin de ürkütücü yüzünü göstermekte...

Eğer Türkiye’deki gelir dağılımını yüzde 10’luk dilimlere bölerek irdelerseniz, en zengin ile en yoksul arasındaki farkın 17 misline çıktığını görüyorsunuz. On yedi kat...

Türkiye İstatistik Kurumu, gelir dağılımı araştırmasını yüzde 20’lik dilimlerle kamuoyuna açıklarken, yüzde onluk dilimlere ait bilgileri Dünya Bankası’na vermekle yetiniyor.

Yüzde yirmilik dilimlerde, en zengin ile en fakir arasındaki fark 9.4 misli gözükmekte... Onluk dilimlerde ise en zengin yüzde on toplam üretimin yüzde 34.14’ünü alıyor. En fakir yüzde on ise yüzde 2’sini... En tepedeki yedi milyon ile en alttaki yedi milyon...

Ayrıca, yüzde 5’lik dilimlerle olaya bakıldığında vahametin daha da artacağı belirtiliyor.

Günde bir dolarla geçinenler... Günde iki dolarla geçinenler... Toplam gelirden aldığı yüzde ikilik payla yetinen en alttaki yedi milyon...

Bölgelerarası dengesizlik... Üretimden kopuk, iyi yaşamak için her türlü aracı mubah sayan varoşların yeni sakinleri.

Üretimini yeterince artıramayan toplumsal dönüşümünü stratejik bir akılla yönetemeyen Türkiye.

Bu temel sorunların hiçbiri gündemde yok.

Tek konu “yönetenlerin” dünyası. Kim cumhurbaşkanı olacak? Kovboylar mı güçlü, Kızılderililer mi?

Yönetilenlerin dertleri değişim krizi ile daha da büyürken biz Saray’ı konuşuyoruz.

Temel sorunlarla hiç ilgilenmiyoruz.

Çünkü biz kendimizi “önemli” bulmuyoruz sadece “yönetenleri” önemli buluyoruz.

O “önemliler” de kendi aralarında tepişirken insanların hayatlarını perişan ediyor.

Neyi Açtık Neyi Kapattık?

Ürettiğimizle tükettiğimiz birbirini tutmuyor. Bu bizim tarihsel bir zaafımız.

Ne yapmalı?

Bize çok daha fazla para kazandıracak daha değerli mallar üretmeliyiz. Bunun için araştırma ve geliştirme harcamalarına önem vermemiz gerekmekte. Bu ise en konuşmadığımız konu...

Düşünsenize AB ile ilk açıp kapattığımız dosya “Bilim ve Araştırma” dosyasıydı. Ne yetkili bir Allah’ın kulu, ne medya, ne üniversiteler bir heyecan gösterdi.

Müzakerenin başladığı haberi, içeriği ezdi geçti. Böylesine bir ilgisizlik “dış ticaret açığını” kaçınılmaz kılıyor elbette.

Türkiye planlı döneme Güney Kore ile aynı tarihte geçti. Onlar tüketim sanayiine önem verirken, biz ağır sanayiye yönlendik.

Aradan geçen kırk beş yıl sonunda G.Kore kürenin “yeni teknolojiler” üreten şampiyon ülkesi oldu. Bizim ise sattığımız malların değeri aldıklarımızdan çok daha düşük olduğu için iki yakamız bir araya gelmiyor.

G.Kore, bizim tam tersimizi yaparak, toplam hasıladan elde ettiği paranın yüzde 3’ünü araştırma ve geliştirmeye harcıyor. Bilim ve teknoloji üretiyor.

Öyle ki, 2005’teki toplumsal ekonomik faaliyetin yüzde 15’ini bilgi ve iletişim teknolojileri oluşturuyor. 2007’de bu oranı yüzde 20’ye çıkarmayı hedefleyen bir planı hayata sokmuşlar.

G.Kore’nin tam bir teknoloji cenneti olduğu anlaşılmakta... 48 milyon nüfuslu bu ülkede cep telefonu kullananların sayısı 38.9 milyon. Cep telefonlaşma hızı yüzde 78’e ulaşmış bulunuyor. Bunların on bir milyonu “üçüncü kuşak” cep telefonları... Yani neredeyse sadece çay pişirmiyorlar.

2005’te piyasaya çıkan seyyar el televizyonlarına daha şimdiden bir milyon Koreli talip olmuş bile... Otobüste, metroda ve hatta yürürken bile sevdikleri programları izliyorlarmış.

Evlerin yüzde 92’sinde bilgisayar var. Bunların yüzde 80’i de internete bağlı. G.Kore internet kullanımında yeryüzünde birinci sırada gelmekte... 48 milyonluk

nüfuslu ülkede internet abonesi hane sayısı 13 milyona ulaşmış bulunuyor.

İnternet kullanım süresi açısından da G.Kore şampiyon... Ortalama internet kullanımı haftada yirmi saat... İstisnasız kız ve erkek tüm Koreli gençler internet kullanıyor.

G.Kore, yeni teknolojilerde Samsung, LG, Pantech gibi küresel şirketlere sahip...

57 milyar dolarlık cirosuyla Samsung firması G.Kore'nin toplam ihracatının yüzde 17.5'ini gerçekleştiriyor. Bu oran on yıl önce 1995'te yüzde 7.5 imiş. Tekstilin yerini elektronik ve otomotiv alıyor, gelişiyoruz diye seviniyoruz. G.Kore'ye ve Samsung firmasının başarılarına bakınca ne yazık ki bu sevinç buruklaşıyor.

Türkiye'nin açıp kapattığı ilk müzakere dosyası olan "Bilim ve Araştırma" da dünya nerede, AB nerede, Türkiye nerede? Bakalım bunu merak edip topluma yaygınlaştıracak bir mercii çıkacak mı?

Böyle bir adım G.Kore ile aramızdaki uçurumu kapatmaya yönelik ilk ciddi adımı oluşturur.

Yoksa cari açık büyüyecek, büyüyecek, büyüyecektir.

Küresel Kelepçe

Osmanlı İmparatorluğu “dünyalaşamadı” ve battı. Türkiye Cumhuriyeti’nin de temel sorusu değişmedi; “dünyalaşabilecek mi” yoksa “mezralaşacak mı?”

Günlük kahvehane dedikoduları içinde kaybolmadan ve uzun bir süreçten olup bitene bakabiliyorsanız, karşınıza hep aynı ikilemli soru çıkar:

“Dünyalaşmak mı”, “mezralaşmak mı?”

Buranın bir iç sömürge olarak kalmasını isteyen “mezra ağaları”, çareyi hep sığ bir “siyasal milliyetçilikte” buldu.

Hiçbiri, Türkiye insanının yaşamını yeryüzündeki gelişmiş ülke insanlarıyla kıyaslayacak “rakamsal bir milliyetçilikle” uğraşmadı.

Siyasal milliyetçilik ağzıyla korkular salarken, neden bizim dünkü vilayetimiz olan Yunanistan’daki bir vatandaşın Türkiye Cumhuriyeti vatandaşından ortalama on yıl daha fazla yaşadığını açıklamadı.

“Rakamsal milliyetçilik” söz konusu olunca, siyasal milliyetçilik yapanların hepsi tüyüveriyor.

Bizim insanımızı Avrupa’nın en fakiri haline getiren iç sömürgeci mezralaşmaya karşı, yeryüzündeki gelişmeler pek de hak etmediği halde Türkiye’ye yardımcı oldu.

Dünyayı iyi okuyamayan, elli yıllık bir vizyon üzerinden kendi insanının yaşam kalitesini artıracak bir politika üretemeyen, koltuk kavgalarıyla toplumsal enerjiyi heba eden bir zihniyete, son zamanlarda dünya hep el uzattı.

İçerdeki egemenler burayı mezralaştırırken, yeryüzü Türkiye’yi dünyalaştırmak için uğraştı. Hala da bu çekişme devam ediyor, temel soru da:

“Dünyalaşma mı”, “mezralaşma mı?”

Sovyetler’in dağılması sonrasında, bilgisayar sektörünün de siyasal temsilcisi sayılan Bill Clinton’un geliştirdiği politikalar Turgut Özal tarafından derinlemesine algılanmıştı.

Türkiye bu sayede, petrolü olmadığı halde “petrol geçiş coğrafyasına” dahil edildi. Artık bölgemizde ülkeler yeniden tasnife uğruyor: Petrolü olanlar, petrol

geçiş coğrafyasına dahil edilenler ve hiçbir şeyi olmayanlar...

Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattı, Türkiye'yi "petrol geçiş coğrafyasına" dahil eden bir küresel kelepçedir.

Neyin kelepçesi?

İyi yönetilebilirse, dünyalaşmanın kelepçesi.

Türkiye, hem AB üyeliği, hem de "petrol geçiş coğrafyası" niteliğiyle, Trans-Atlantik ittifakına sıkı sıkıya bağlanıyor.

Mezralaşma arzusuyla ülkeyi yakıp yıkanlara karşı dünya yardıma geliyor.

Türkiye yeniden içine düşme eğiliminde olduğu kaotik bir iç kavganın ağır tahribatına uğramadan durumu kurtaracaksa, kendi inanılmaz kötü yönetim anlayışına rağmen ileriye yönelik adımlar atabilecekse, kısacası içerdeki yerleşik saraylıların "mezralaşma" direncine karşı "dünyalaşacaksa", buna AB süreci kadar, bu yeni avantajlı "petrol geçiş coğrafyası" da çok yardımcı olacak.

Yeryüzü, enerjisini sağlayan bir bölgenin istikrarını, koltuk için ülke yakmaktan çekinmeyenlerden çok daha fazla sahiplenebilecek, içerinin çözmediği soruna çözüm getirmeye eğimli davranacak.

Bizim amacımız ne?

İnsan... İnsanın yaşam kalitesi... İnsanın zenginliği... İnsanın özgürleşmesi...

Bunu, mezralaşarak sağlayamadığımız ortada.

Mezra ağaları, "insanı" yok sayıyor çünkü. Onların kutsalları arasında "insan" yok. Bu çağda, dünyalaşmak "insanı kutsal kılmak" anlamına geliyor. Dünya, "dünyalaşmamıza" yardım edecek gibi gözüküyor.

Mezra ağalarının "kurban" olarak gördüğü insanımızı "kutsal" kılmak için dünyanın yardımına ihtiyacımız var.

Protestanlığın Alternatifi Ne Olacak?

Çok çalışmak...

Başarıya büyük önem veren bir ahlak anlayışı...

Tanrı vergisi kaynakları verimli kullanmak... Bunu dinsel bir görev saymak... Düzenlilik...Sistemli bir yaşam tarzı...

Tasarruf... Gelecek için bugünden vazgeçmek. Bunlar ne? Tarım devriminden sanayi devrimine geçerken, kapitalizme eşlik eden “Protestan anlayışın” temel değerleri.

Feodal yapının buharlaştığı...

Aristokrasinin gücünü yitirdiği...

Topraktan para kazanmanın yerine fabrikalardaki üretimin konduğu...

Kırsal kesimdeki yığınların kentlere geldiği...

Tarımdan sanayiye geçildiği... Buhar makinesinin devreye girdiği...

Kısacası eskinin yeni ile yer değiştirdiği, tüm değerlerin ve yapılanmaların altüst olduğu sanayileşme dönemi.

Bu dönemin çimentosu Protestanlıktı.

Kapitalistleşme sürecinin ahlakını, verimini, bireyselliğini, çalışmasını, toplumsal yapısını Protestanlık sağladı.

Tarım devriminden sanayi devrimine geçişteki çileyi kimse yadsıyamaz.

Çileyi... Gözyaşını... Kanı... Ve sömürüyü.

Ama yeni hedefe giderken ortak bir pusula vardı. Bu vahşi geçişin en zor anlarda bile önderliğini yaptı.

Bugün, o dönemden çok daha zor bir geçiş süreci yaşamaktayız.

Topraktan fabrikaya geçişte, belletilmiş bir hareketi sürekli tekrarlayarak üretimde yer alıyor, köylülükten işçiliğe atlayabiliyordunuz.

Şimdi ise işçilikten sanayi sonrası dönemin “yaratıcılığına” geçmek bu kadar

kolay değil.

Sanayi döneminin formülü “kavram” öğrenmekti, bugün ise “yaratıcı bir sezgi” gerekmekte. Sanayi dönemi ile sanayi sonrası dönem arasındaki farkın, bir önceki dönemden çok daha zor olması yanında, bir de bu geçişin çerçevesini oluşturacak “Protestanlık” gibi ortak bir tutkal yok.

Kapitalizm, aynı dine, aynı kültüre, aynı estetik değerlere sahip Avrupa gibi dar bir coğrafyada oluştu. Globalizm ise, çok ayrı dinlerden, kültürlerden, estetik değerlerden oluşan insanlığın ortak coğrafyası olan bütün yeryüzünde aynı anda şekilleniyor.

Sanayi sonrası dönemin hedefi panhümanizm. Yani insana ve sadece insana en büyük önemi veren, bunun dışındaki eskimiş tabuları yıkan yeni bir çağ kurulacak.

Ama ne zaman? Hangi vadede?

Üstelik panhümanizm bir menzil ama şimdi bulunduğumuz noktada gene vahşet, gözyaşı, parçalanma var. Dünün kavramları, değerleri, ölçüleri yok olmuş, işlevsiz kalmış.

Herkes biraz şaşkın.

Küresel ahlakı ne üretecek?

Küresel vicdanı ne yaratacak? İnsanoğlunun yaratıcı beyinselliğini besleyecek ve güvenceye alacak evrensel yapı nasıl kurulacak?

Sanayi döneminde insanları ahlaklı kılan, üretken kılan, çalışkan kılan, düzenli kılan Protestanlık değerleri yüzlerce yıl içinde tepkisel bir ortam yaratmış. Artık batıda bir çok insan çalışmaktan, tasarruftan, sistemli bir hayattan, bugünden vazgeçme anlayışından hoşlanmıyor.

Bu yaşam tarzının henüz bir ahengi yok, şimdilik bu tepkisel bir tavır.

Kitleler, sanayi döneminin üretim anlayışından, üretim yapısından ve üretim ahlakından kopuyor.

Ancak sanayi sonrası dönemin üretim yapısı üretim ahlakı da belirgin değil.

Bilgisayarlaşma ister istemez bir saydamlık getiriyor, yalanı bitiriyor ama Protestanlık gibi daha bütüncül bir yapı kurulmuş değil.

Toprağın üretimdeki işi bitti.

Emek aşıldı. Sermaye önemsizleşti.

Ama bunların doğurduğu toplumsal yapı yaşamakta.

Beyinsel yaratıcılık ve birey odaklı bir hayat da yolda.

Aynı tarımdan sanayiye geçiş gibi bugünden yarına geçişte de, Protestanlığın yerini dolduracak, insan beyninin yaratıcılık enerjisini ve potansiyelini yeni bir "sosyal çerçeveye" oturtacak bir bütüncül öğretiye ihtiyaç var.

Kapitalizm sırasında bu Protestanlıktı, sanayi sonrası dönem sırasında ne olacak?

Post-Ulusal Kimlik ve Anayasal Yurtseverlik

1789 Fransız İhtilali'nin hemen ertesinde duyulması halinde belki yadırganmayacak konuşmaları, hem de bugün bile bir Fransa olamamış bir ülkede duymak, inanın insanı beyinsel olarak kavurucu sıcaklardan daha fazla bunaltıyor.

Fransa, ulus-devlet kavramını 1789'da telaffuz ediyordu, bugün artık post-ulusal kimlikten söz ediyor. 1789'da ulus-devlet denince etnik köken ve kültürel özellikler anlaşılırdı. Bugün post-ulusal kimlik denince, "insan onuru, temel hak ve özgürlükler" anlaşılıyor.

Bu fark nereden kaynaklanıyor?

1789 Anayasası "ulus" kavramı etrafında örülmüştü, AB Anayasası'nı oluşturan ise AB üyesi ülkelerin ortak hukuksal birikimleri... Anayasal kültürleri... Siyasal kavramların yerini hukukun aldığı, hukukun temel öznesinin de insan olduğu yeni bir çağ bu...

1789'da ulusa dayalı bir yurtseverlik söz konusuydu, bugün ise temel hukuksal değerlere bağlı bir yurtseverlik var. Avrupa buna "anayasal yurtseverlik" demekte.

1789'da siyasal birlik ulusallık üzerinden kuruluyordu, bugün ise öncelikle insanın yaşam kalitesini gözeten ve iyileştirilmesini hedefleyen bir anlayışa oturuyor.

1789 sonrasında anayasalar "kurumlar arası ilişkileri, kuvvetler ayrılığını" belirleyen belgelerdi. Avrupa Anayasası sonrasında "vatandaş-devlet arasında ilişkilerin tanımını yapan, yaptırım mekanizmaları ile güvenceye bağlanmış hak ve özgürlükleri düzenleyen" belgeler haline geldi.

Son zamanlarda bu basit gerçekleri bile bilmeyen, bugünü değil de geçmişi yaşar gibi görünen yöneticilerin şaşırtıcı konuşmalarını dinliyoruz. AB ile müzakereye başlamış bir ülkenin üst düzey koltuklarında oturan insanların bunlardan bu kadar habersiz olma lüksleri var mıdır?

1789'da kalmış ve artık aşınmış kalıpları dinleyerek bunalmak bizim çilemiz midir, kaderimiz mi?

"Devlet iradesini" şekillendiren anayasa hukukundaki gelişmelere bir göz

atılırsa, en azından bilgi açısından büyük gaflar yapılmaz türünden bir temenninin bile fazla olduğunun farkındayım.

Çünkü biz henüz, “üniter” kavramının bir idari yapılanma biçimi olduğunu bile öğrenemedik. Bunu “toprak bütünlüğü” sanıyoruz.

Almanya federal...

İsviçre federal...

İspanya federal...

ABD federal...

Buraları “federal” yapıya geçerken toprak mı verdi? Hayır, sadece idari yapısını değiştirdi. Üstelik demokrasilerde idari yapının ne olacağına “bürokratlar” değil, halk iradesi karar verir.

Ayrıca da, federal yapı gelişmiş ülkelerin harcı... Henüz, anayasal hukuktaki gelişmelerden uzak, idari hukuktaki kavramların içeriğini doğru tanımlayamayan, demokratik karar alma süreçlerinde kısa devreye eğilimli bizim gibi ülkeler federal yapıyı gerçekleştiremez.

Durduk yerde “üniter devleti kimse bozamaz” diye bağıranlar fikir değiştirip “biz federasyon istiyoruz” diye bağırsalar da bir şey fark etmez, çünkü Türkiye federasyon kurabilecek gelişmişlik düzeyinden çok uzak.

Bizde gelinen en üst aşama ne? Laik devlet kavramı...

Üstelik, “demokrasiyi” kendine tehdit gören bir laik devlet algısı bu. Yani henüz Ortaçağ sonrası. Atatürk devrimleri oturmadı mı? Eğer oturduysa artık demokratik devlete geçilmesi gerekmez mi? Yok, eğer oturmadıysa, neden oturmadı? Bunun derinlemesine bir analizinin yapılması gerekmez mi?

Türkiye’de yönetilenlerin “yaşam kalitesini” kendi konuşma metnine dahil etmeyen bir yönetim zihniyeti kendini dayatıyor. Kol gücünden beyin gücüne transfer olmaya çalışan bir ülkede, 1789’u kerteriz alan bir anlayışla cumhuriyet kaç yaşına gelirse gelsin bir yaşına varmadan ölen çocukların sayısında ciddi bir düşüş olmaz.

İşsizlik... Sefalet... Gelir dağılımı adaletsizliği... Gelir bölüşümündeki rezalet... Üretimsizlik... Yufkalaşan eğitim... Bunlar “nutuklarda” yok.

Peki, insanın zenginliğini ve özgürlüğünü artırmayı hedeflemeyen konuşmalar

kimin işine yarar? Herhalde konuşanın...

Benzeşme Toplumu Çürütür

Benzeşeyim...

Benzeş...

Benzeşelim...

Fransız Parlamentosu'nun 106 oyla kabul ettiği soykırım tasarısı yasalaşırsa, tüm sanayi dönemi süresince yeryüzüne armağan ettiği "benzeşmeyen" altın beyinli adamlarıyla yücelen Fransa, tüm toplumu bir konuda da olsa zorla benzeştirmeye çabalayacak. Soykırım iddiasının tersini kurcalamak suç olacak.

Fransa'ya çok kızdık. Çünkü bu konuda Fransa'yla "benzeşiyoruz."

Bizde de temel algılama benzeşme üzerine... Biz de elbirliğiyle "soykırım yoktur" dediğimiz ve tersinin söylenmesini yasakladığımız için Fransa'ya öfkelendik.

Halbuki, insanların "benzeşmemesi" üzerine kurulmaya başlayan bu "icat çağında" Fransızların zavallılığına acıyacak bir durumda olmalıydık.

Herkesin Orhan Pamuk'un Nobel almasını büyük bir sevinç ve coşkuyla karşılayacağını sanıyordum. Baktım, en fazla da okumuş yazmışların bir bölümü Orhan Pamuk'a öfkeli... Neden? Benzeşmediği için...

Fransa'ya kızıyoruz; "benzeştiği" için...

Orhan Pamuk'a kızıyoruz; "benzeşmediği" için...

Sebil bardağı gibi herkesin birbirinin benzeri olmasını dayatan bir toplum, "benzeşme" yasası çıkarmaya çalışan bir diğerine kızınca, bu milliyetçi bir öfke oluyor, düşünsel bir tepki noktasına ulaşamıyor.

Burada 301'le yazarları yargılayıp, aynı ayıbın peşindeki Fransa'ya öfkelenmek tutarlılık oluşturmuyor.

"Benzeşmeyeyim...

Benzeşme...

Benzeşmeyelim" diyebilinceye kadar da bu böyle gidecek.

Azgelişmiş ülkelerde tüm toplumun beyni “resmi görüş” propagandasıyla formatlanıyor. Bunu sorgulayan herkesin de başı belaya giriyor. Bilmem dikkat ediyor musunuz, soykırımla ilgili haberlerin başına elbirliğiyle eklenen bir “sözde” lafı var.

“Soykırım iddiası” demek yerine, bunun başına “sözde” koyarak, biz de içerde bir benzeşme arzusunu seslendiriyoruz.

Neden?

Çünkü yüz yıldır bunu komplekssizce tartışmadık, resmi görüş dışında bir sesin çıkmasına izin vermedik. Şimdi bu zafiyetimiz nedeniyle rahatlıkla itilip kakılıyoruz. Resmi görüşü seslendiren “sözde” sıfatı yerine kendine özgüvenli bir toplumun objektif dili olan “iddia” kelimesini benimseyince, biz de Fransa’ya gerçekten acır hale geleceğiz.

Türk eğitim sistemi mebzul miktarda beyni iğdiş edilmiş resmi propaganda militanı yetiştirdiği için, Türkçe’yi evrenselleştiren ve dünyanın en çok tanıdığı Türk olan Orhan Pamuk’u, Türkiye’ye damla bereketi olmayan karanlık adamların savıyla yargılayabiliyoruz. Yaratıcılığını ve edebi çabasını boş verip siyasal duruşuyla daha fazla meşgul oluyoruz.

Yaşamını Türk dili üzerine kuran yazarlara Türklük adına karşı çıkmak, düpedüz bir zekâsızlık örneği değil mi? Yazarına, çizerine, bilim adamına “kendine benzemediği” için sövüp sayma aşamasını geçememiş bir toplum, Fransa’nın bize şimdi göründüğü gibi görünür dünyaya.

Benzeşme standartlaşma demektir. Bu, sanayi döneminin oluşturduğu “ulus-devletin” bir hedefiydi. Şimdi, beyinsel yaratıcılığa dayalı yeni bir çağı idrak ediyoruz. “Benzeşmekten” “benzeşmemeye” yol alınıyor.

Benzeşmede ısrarlı olanlar çürüyor.

Yaratıcılığın tüm tılsımı “benzeşmemek” de yatar. Bizi de yüceltenler o benzeşmeyenler. Orhan Pamuk da onlardan biri... Aslında Nobel’le dünya Türkiye’yi ödüllendirdi. Tüm baskılara rağmen yaşamını benzeşmeme üzerine kuran yaratıcıların da bu toplumda var olabilmesi nedeniyle ödül aldık. Irak’ta bu kadarı da olmazdı çünkü.

Nobelleri çoğaltmak istiyorsak din ve ırk üzerinden “benzeşme” terörü yerine “benzeşmemeliyim, benzeşme, benzeşmeyelim” sloganını şiar edinmeliyiz.

Yaratıcılık orada çünkü... Ve yaratıcılık insanoğlunun en büyük değeri...

MİT Devleti Uyardı

Kurumun sekseninci kuruluş yıldönümü nedeniyle MİT Müsteşarı Emre Tamer'in yaptığı yazılı açıklamayı, gazetelerdeki değerlendirmelerden daha farklı bir açıdan gördüm ben.

Açıklama, tarihin temposunu doğru okuyamayan ulusların ayakta kalamayacağını vurgulamaktaydı.

Tarihin temposu nasıl doğru okunur? Cevap bildiride vardı. Statükocu bir yaklaşımı terk etmekle...

Koyu bir muhafazakarlığa el sallamakla.

Yoksa... Ne fırsatları...

Ne de tehditleri doğru analiz edemezsin.

Bu yöntem kullanılınca, MİT gelecekte ne görüyor? Cevap şu:

'Dünyadaki tüm değerlerin, ilişkilerin, sistemlerin ve düzenlerin, ister sosyal-ekonomik-siyasi, ister ahlaki-dini olsun yeniden şekillendiği ve hatta yeniden tanımlandığı bir süreci yaşıyoruz.'

MİT bunu algılamayan ulusların 'tarih maratonunu' kaybedeceğini de söylüyor.

Öneri ne? Birinci öneri şu:

'Uluslararası sistemi ayrıntılı ve isabetli bir tanımlama ile, kendi konumuyla ilgili, taktik, stratejik ve yüksek stratejik tutumlara sahip olmak.'

İkinci öneri ise: 'Türkiye için

- Güçlü bir ekonomi

- Kusursuz bir dış politika

- Caydırıcı bir askeri yapılanma şeklinde adlandırabileceğimiz çok sağlam üç ayağa sahip olmak bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.'

MİT, bu çerçevede kendine de yeni bir görev tanımı yapmakta... İstihbaratın 'güçlü, dinamik, etkin, esnek, hareket kabiliyeti yüksek ve yaratıcı' olması

gerektiğini de vurgulamakta.

Sadece savunma pozisyonunda kalarak...

Avantajların maksimum düzeyde değerlendirilemeyeceği de tekrarlanmakta.

Kısacası bu kez MİT, devleti uyarıyor. Kendi açısından ‘tarih maratonunu’ kazanmanın koşullarını tanımlıyor.

Soğuk Savaş yıllarında ülkenin insanlarıyla uğraşmaktan, şimdi kürselleşmeyi okumaya gelinmiş olması çok olumlu bir gelişme. Ancak, çizilen çerçevede dördüncü ayak eksik.

Varolabilmenin olmazsa olmaz bir koşulu da, toplumun enerjisini en üst düzeye çıkaracak olan katılımcı, çoğulcu demokrasi. Bu olmadan, yukarıdaki üç ayaklı yapı çöker çünkü.

‘MİT’in devleti uyardığı’ günün tam ertesinde Genelkurmay’ın açıklamasıyla Kıbrıs’ta ‘Lokmacı Krizinin’ tırmandığını gördük. Genelkurmay, Kıbrıs’taki Lokmacı Geçidi hakkındaki her kararın kendi tasarrufunda olduğunu, KKTC Yönetiminin bu konuyla ilgili herhangi bir girişimde bulunamayacağını beyan etti.

MİT’e göre Türkiye ‘kendisini hiçbir zaman olayların akışına bırakma ya da ‘bekle-gör-tavır al’ taktiği ile sınırlama lüksüne sahip değil.’

Kıbrıs’taki son gelişme ve tırmanma nedir?

Bir insiyatif alma girişimi ile ‘bekle-gör’ politikası arasındaki çelişki mi?

Ya da Türkiye’nin farklı odaklarının farklı yaklaşımlarının zıtlaşması mı?

Yoksa MİT bu tür sürtüşmeler nedeniyle mi devleti uyarmakta?

Soruları uzatmak mümkün...

Sorunun gerçek cevabını henüz kestiremesek de, statükonun, Kıbrıs ve PKK kartını oynayarak değişime karşı tavır aldığını biliyoruz.

Acaba MİT, ‘değişime uyamazsak yok oluruz’ yollu uyarısını bunları göz önünde bulundurarak mı yapıyor?

Çağın değişimini vurgulayan bir istihbarat teşkilatı ile çağın değiştiğini fark etmek istemeyen bir askeriye mi söz konusu acaba?

Eğer öyleyse, o zaman iki soru insanın aklını kurcalıyor.

Birincisi, neden askeriye barışa ve refaha yönelik her adımı engellemeye çalışır?

İkincisi de...

Bu ülkenin seçimle işbaşına gelmiş yöneticileri ne düşünüyor?

Yeni Sınıf Savaşı

Yeni sınıf savaşı...

Robert King Menton...

Kim?

ABD’nin efsane sosyologlarından...

Elli yıl önce yazdığı ‘Social Theory and Social Structure’ bugün bir klasik.

Kitapta Menton’un Rovere kentinde yaptığı bir araştırmanın sonuçları yer alıyor.

Rovere, tipik bir Amerikan yerleşim merkeziymiş...

New Jersey’de.

Menton, bu küçük yerleşim biriminde insan ilişkilerini incelemiş...

Bu inceleme sırasında Rovere sakinlerinin belirgin bir şekilde ikiye ayrıldığını saptamış:

Birinci grup, dünyaya dönük yaşayanlar.

İkinci grup, yaşadıkları çevreye endeksliler.

Birincilere ‘kozmopolitler’ demiş.

Kozmopolit?

Ne demek?

Kelime Yunanca’dan geliyor.

Kosmos, evren demek.

Polites ise hemşeri.

‘Evrenin, dünyanın hemşerisi’... Buna kısaca ‘dünya vatandaşı’ da diyebiliriz.

İkincileri ise ‘yerliler’ diye nitelemiş.

Kozmopolit Rovere’lılar...

Ve yerli Rovere’lılar.

Merton, kozmopolit Rovere’lıların kent dışında etkili olup olmadığını vurgulamamış... Sadece onların Rovere ile ilişkilerini, o çerçevedeki duruşlarını ele almış.

Kozmopolitleri tüm tartışma konularını yerküre ölçeğinde ele alıyorlarmış.

Yerlilerin tartışmaları ise kendi yaşadıkları yer ile kısıtlanıyormuş.

Kozmopolitlerin albenili olanları başarılarını genel kültürlerine bağlıyormuş.

Yerliler ise başarılarını yakınlara, akrabalara ve bu ilişkilere bağlıyormuş.

Kozmopolitler kendi kentlerinde herkesi tanımaya, olup bitenden haberdar olmaya yatkın değillermiş.

Yerliler ise bunun tam tersi... Herkesi ama herkesi tanımak istiyorlarmış.

Kozmopolitler, kentin ‘teknik bilgi ve beceri’ isteyen yerel kurumlarında faaliyet gösteriyorlarmış... Genel olarak daha ziyade sağlık konseyi, eğitim komisyonu gibi birimlerde yer alıyorlarmış..

Yerliler ise kentteki popülaritelerinin kaldıraç rolü gördüğü mevkilerde bulunuyormuş... Belediye meclis üyeliği, belediye başkanlığı gibi..

Merton’u bize yeniden hatırlatan Yale Üniversitesi ekonomi Profesörü Robert J. Shiller ise kozmopolitleri ‘uzman doktora’, yerlileri ise ‘aile hekimine’ benzetebileceğimizi söylemekte.

Kozmopolitler ‘bilgi sahibi olanlarla’ ilgilenirken, yerliler ‘inandıkları’ kişileri dinlemeye yatkın oluyormuş.

Robert J. Shiller, yeryüzünün elli yıl sonra yeniden Mer-ton’un ayrımına uygun bir bölünmeyi, bu kez yeryüzü ölçeğinde yaşadığını söylemekte.

Zaten ‘sınıfların yeni savaşı’ da onun yazısının başlığı.

Shiller, bu yazıyı www.project-syndicate.org sitesinde yayınlamış... Ben, Le Monde’daki tercümesine rastladım.

Shiller, ekonominin bugün çok daha küreselleştiğini ve kozmopolitlerin birbirlerine güveninin daha fazlalaştığını ileri sürmekte.

Ama başka bir şeyin de altını çizmekte:

Kozmopoitler ile yerliler arasında gittikçe artan uçurumun.

Herkes tercihini ‘yeteneğine ve konumundan beklediği çıkara’ göre yapıyormuş.

Shiller’e göre, bugünkü iletişim çağı sadece bir kozmopolit zihniyeti değil, kozmopolitler arasındaki doğrudan ilişkileri de çok kolaylaştırmış durumda... Herkes İngilizce sayesinde deneyimini diğerleriyle doğrudan paylaşır hale gelmiş.

Yale’in hocası, yazısının son bölümünde, kozmopolitler ile yerliler arasındaki ilişkinin geleceğini de tartışıyor.

Kozmopolitlerin sürekli kendilerini geliştirme olanaklarına rağmen etkin bir örgütlenme içinde olamadıkları tespitini yapan Shiller bir çok soruyu da arka arkaya sıralıyor.

Aynı zamanda endişelerini de belirtmekte.

Bu yazı bana Türkiye’yi anımsattı.

Ne dersiniz.

Burada da ‘kozmopolitlerle’, ‘yerlilerin’ ayrıştığı bir dönemin gelişmelerine mi tanıklık ediyoruz?

Kapitalizm Sonrası Toplum

Yüksek riskli fonlar... Hedge fonlar...

Yani, dünyada kontrol edilmesi kolay olmayan riskli fonlar. Zamanla, özellikle ABD'de emekli sandıklarının elinde öyle fonlar oluştu ki...

Bu boyuttaki bir parasal kaynağa geçmişte hiç rastlanmamıştı. Hedge fonlar bu paraları da kullanmakta. Zengin yatırımcıların 100 milyarlarca dolara ulaşan paralarını da yüksek kár amacıyla piyasadan piyasaya dolaştırıyorlar. Piyasada 2 trilyon dolayında 'riskli fon' olduğu tahmin edilmekte. Bu fonlar, çok doğal olarak, yüksek kár gördüğü yerlere hızla giriyor... Karlar düşünce de gene aynı hızla çıkıyorlar.

Bu riskli fonlarla ilgili değişik yaklaşımlar var. Kimi iktisatçılar, bu fonları küresel ekonomideki krizlerin nedeni olarak göstermekte. Vaktiyle, Avrupa Merkez Bankası'nın, dünyanın ekonomik istikrarının karşı karşıya olduğu en büyük tehlikelerden birinin, yüksek kár için piyasadan piyasaya dolaşan, yüksek kár gördüğü yere hızla girip çıkan 'hedge' fonlar olduğunu açıkladığı da söylenmekte. Türkiye'de bazı bankalarla aracı kurumların hedge fon kurmak için izin aldığı ve bazı tahminlere göre de Türkiye'deki riskli fonların değerinin günümüzde 2.8 milyar dolara ulaştığı da etrafta dolaşan iddialar.

ABD... İngiltere...

Almanya ve Avustralya'da mortgage şirketleriyle iş yapan yaklaşık 7 hedge fonun batması ortalığı ayağa kaldırdı. ABD Hazine Bakanı Henry Paulson 'durum kontrol altında' diyor ama kaygılar bitmiyor... Global kriz endişesi kapıda.

Hedge fonlar neden kağıt kuleler gibi devrilmekte?

Bir tespite göre, Amerika'da nispeten daha yüksek faizle dar gelirli insanlara verilen sub-prime mortgage krediler geri dönmedi...

Bir başka tespit, bizdeki sosyal güvence kurumlarındaki sorun, boyut farkıyla aynen ABD'de de yaşanmakta.

Ne var ki, Hedge fonlar daha yüksek faizli getiri sağlayan bu cins mortgage kredilerini finanse etmeye yarayan bono ve tahvillere yatırım yapıyorlar. Bu krediler batınca ister istemez finansman bonoları da çok hızlı değer kaybediyor

ve büyük kayıplara neden oluyor. Söylenen o ki, mortgage tarafında en fazla 100 milyar dolarlık batık oluşabileceği tahmin ediliyor. Batığın şu andaki boyutunun ise 10 milyar dolar olduğu belirtiliyor. Buna dayanarak dalgalanmanın şimdilik global bir krize dönüşme ihtimalinin çok yüksek olmadığını söyleyenler var.. Ama piyasalarda, hedge fonların domino etkisiyle sıkıntı yaratabileceği kaygısı da yaygın.

Yüksek riskli fonlarla ilgili gelişmelerin tümü ‘sanayi dönemi’ mantığı ve zihniyetiyle yapılmakta... Gelişmeler bu gözlükle kestirilmekte... Halbuki, Peter Drucker ‘Kapitalizm Sonrası Toplum’ kitabının bir bölümünü bu fonlara ayırmıştı.

O bölümün bir yerinde şöyle der:

‘Modern bir ekonomide, bir değişim ve yenilenme ekonomisinde ‘kar’ diye bir şey olmadığını artık biliyoruz.

Yalnızca maliyetler vardır; geçmişin maliyetleri ve belirsiz bir geleceğin maliyetleri.

Ve geçmiş işlemlerin, geleceğin maliyetlerine denk düşen asgari mali getirisi de sermayenin maliyetidir.

Bu ölçü alındığında, son otuz yıl içinde bir avuç dışında kalan bütün Amerikan şirketlerinin maliyetlerini karşılamayı başaramadığını görürüz.’

Peki ne olacak? Drucker şöyle diyor:

‘Bu mülkiyet sahiplerinin çıkarı ise kısa vadeliden çok uzun vadeli sonuçlarda ve borsadaki kısa vadeli hisse fiyatlarından çok ekonominin büyümesindedir.

Bu rol ve işlev, gerek teoride gerekse pratikte sermayenin ‘kapitalizm’de sahip olduğu rol ve işlevden tamamen farklıdır.

Sermayenin işlevi, artan ölçüde bilginin performanstaki etkisini artırmak olacaktır. Artan ölçüde yönetime egemen olmaktan çok, onun performansına hizmet etmek zorunda kalacaktır. Peki, bu yeni sosyal yapıya ne ad vermek gerekir?

Bunu ilk tartıştığımda, yetmişlerin ortasında ‘emekli sandıkları sosyalizmi’ demiştim. Acaba ‘işgörenler kapitalizmi’ daha iyi bir terim mi?’

Kısacası, Drucker, eski dönemde görülmeyen yeni bir gelişme olan bu fonların

eski piyasa mantığıyla yönetilemeyeceğini, bilgi ekonomisi ruhuna uygun bir büyümeyi finanse etmesi gerektiğini söylemekte.

Krize böyle de bakabilir miyiz acaba?

Büyük paralara sahip fonlar, yeni çağın gerçeklerine uygun olmayan yatırımlarla mı batıp krize neden oluyor?

Silahçılar Bastıracak mı?

ABD Dışişleri Bakanı Rice, Arap ülkelerine yapacağı dört günlük geziye çıkmadan hemen önce Ortadoğu'da gerçekleştirecekleri bir silah satış programı açıklamıştı...

O silah satış programının dağılımı şöyleydi:

Washington İsrail'e 10 yıl içinde 30 milyar dolar tutarında askeri yardımda bulunacak...

İsrail ile barış anlaşması imzalayan Mısır 13 milyar dolar yardım alacak...

Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt, Katar, Bahreyn ve Umman'a yapılacak askeri yardım da en az 20 milyar dolar olacak...

Silahçıların bu atağı Ortadoğu ile sınırlı kalmadı...

ABD Temsilciler Meclisi geçen gün rekor bir savunma bütçesini onayladı. Rekor diyorum çünkü Soğuk Savaş döneminde bile 459 milyar dolarlık bir savunma bütçesi görülmemişti.

Yeni savunma bütçesi, ordu ve donanmaya 12 bin yeni asker ve deniz piyadesi alımını, rezerv birlikleri, Ulusal Muhafızlar'ın teçhizatının iyileştirilmesi için yapılacak harcamaları ve F-22 Raptor gibi yeni nesil savaş uçaklarının üretimini de kapsıyor...

Bu silahlanma tırmanışının amacı ne?

Galiba bu soruya cevap vermeden önce yeniden Ame-rika'nın Ortadoğu politikalarına geri dönmek gerekmekte. Amerikan işgali sonrasındaki Irak'taki gelişmeler, en çok Şii İran'ın işine yaradı.

Neden?

Çünkü İran, Irak'la Irak'taki Şii çoğunluğu istediği gibi yönlendirmekle kalmıyor, Hizbullah, Hamas ve Suriye üzerinden bölgede istediği oyunu kurabiliyor.

Ayrıca Tahran'ın hem İsrail'i hem de ABD'nin müttefiki Arap yönetimini hedef alan ve işbirlikçi ilan eden söylemi, geniş kitlelerde büyük yankı buluyor.

Hizbullah lideri Hasan Nasrallah'ın gittikçe parlayan yıldızı bunun en somut

göstergelerinden biri...

Washington şimdi en çok İran'ın bölgede gittikçe artan etkisini nasıl azaltabileceğini düşünmekte...

Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice ile ABD Savunma Bakanı Robert Gates'in Ortadoğu gezisi de bu hedefe yönelikti. Tabii silahlanma programı da...

Zaten ABD kimlere silah satıyor diye baktığınızda karşınıza İsrail ve Sünni Arap cephesi çıkmakta. Amerika, bir yandan İsrail ve Sünni Arap ülkelerini silahlandırırken, öte yandan da Arap-İsrail Barış Konferansı ile İran'ı yalnızlaştırmaya çalışıyor.

Siyasal manevralara rağmen silahçıların bir şekilde İran'la hesaplaşmak istedikleri hissedilmekte.

Bu, hiçbir işe yaramasa bile silahçıların hiç şüphesiz karını arttıracak.

Kendi iç işleri ile meşgul bulunan Türkiye'nin geleceği açısından da ABD-İran ilişkileri hayati bir önem taşımakta.

Silahçıların ABD yönetimi üzerindeki ağırlığı iyice artar ve İran'a bir askeri müdahale kaçınılmaz olursa Türkiye ne yapacak?

Anlaşıldığı kadarıyla ABD yönetimindeki silah lobisinin sözcüğünü yapan kanadı, bu soruyu hem askeri bürokrasiye hem de siyasal iktidara ayrı ayrı sormakta...

Türkiye'nin kaderi sanılanın aksine daha çok dışarıdan belirlenir. Herkes olaylara iç politika açısından bakar ama esas etkin unsur dış politikadır.

Aklını İran'a takmış olan bir ABD yönetiminin silahlı macerası kapıya gelirse kim, nasıl bir tavır takınacak?

Bu sorunun cevabı aynı zamanda bizim yakın zamandaki toplumsal kaderimizin de cevabı olacak...